

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२२-२०२३

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास
व मत्स्यव्यवसाय विभाग

४

मत्स्यव्यवसाय

कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचा क्रमांक	कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे नाव
१	कृषी व पदुम विभाग (कृषी)
२	कृषी व पदुम विभाग (पशुसंवर्धन)
३	कृषी व पदुम विभाग (दुग्धव्यवसाय विकास)
४	कृषी व पदुम विभाग (मत्स्यव्यवसाय)
५	कृषी व पदुम विभाग (फलोत्पादन)
६	कृषी व पदुम विभाग (मृदसंधारण)

अनुक्रमणिका

पृष्ठ क्र.

1. प्रास्ताविक	...	...	...	1
2. समग्र कार्यक्रम	...	...	...	1
3. वैधानिक विकास मंडळ निहाय खर्चाची माहिती	...	...	...	6
4. कार्यक्रम--				
(एक) संचालन व प्रशासन	...	...	...	7
(दोन) भूजल मत्स्यव्यवसाय	...	...	...	11
(तीन) सागरी मत्स्यव्यवसाय	...	...	...	27
(चार) निमखाऱ्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय	...	...	...	46
(पाच) शिक्षण व प्रशिक्षण	...	...	...	52
(सहा) मासळीची सुरक्षण, वाहतूक व पणन	...	...	...	55
(सात) इतर कार्यक्रम	...	...	...	59
5. कर्मचारी वर्गाची कार्यक्रमवार माहिती	...	...	...	64
6. मत्स्यव्यवसाय विभागाची रचनात्मक आखणी	...	...	...	68अ
7. प्रपत्र एक	...	...	...	69
8. प्रपत्र दोन	...	...	...	75
9. प्रपत्र तीन	...	...	...	76
10. प्रपत्र चार	...	...	...	77
11. महाराष्ट्र शासनाचे अर्थसहाय्य	...	...	...	78
12. जनजाती क्षेत्र उपयोजना	...	...	...	85
13. प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना	...	...	...	97

(एक) प्रास्ताविक

१.१ प्राणिजन्य प्रथीनयुक्त सकस आहार पुरविण्यात मासळीचा महत्वाचा वाटा आहे. समुद्रकिनाऱ्यावर व अंतर्भागात राहणाऱ्या कोळी, भोई, ढीवर इत्यादी मागासलेल्या जातींचा मासळी पकडणे हा पारंपरिक व्यवसाय आहे. संवर्धन करणे व मासळीच्या उत्पादनात वाढ तसेच मच्छिमारांची सामाजिक व आर्थिक उन्नती करण्याच्यादृष्टीने मत्स्यव्यवसाय विभागाची प्रमुख उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे आहेत.

(१) उपलब्ध जलसंपत्तीतून अधिकाधिक मत्स्योत्पादन काढण्यात प्रोत्साहन व आर्थिक सहाय्य देणे.

(२) मच्छिमार वर्ग सामाजिक व आर्थिकदृष्ट्या मागासलेला असल्यामुळे या वर्गाची आर्थिक व सामाजिक सुधारणा घडवून आणण्यात मदत करणे.

(३) मच्छिमारांना व्यावसायिक शिक्षण देऊन त्यांची कार्यक्षमता विकसीत करणे.

१.२. मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या कार्याचे खालील सात कार्यक्रमात वर्गीकरण करण्यात आले आहे.

- (१) संचालन व प्रशासन
- (२) भूजल मत्स्यव्यवसाय
- (३) सागरी मत्स्यव्यवसाय
- (४) निमखाऱ्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय
- (५) शिक्षण व प्रशिक्षण
- (६) मासळीचे सुरक्षण, वाहतूक व पणन
- (७) इतर कार्यक्रम

जनजातीविरहीत क्षेत्रातील वरील कार्यक्रमांची माहिती या कार्यक्रम अंदाजपत्रकात दिली आहे. अशाच स्वरूपाचे कार्यक्रम जनजाती क्षेत्रात व जनजाती क्षेत्राबाहेरील लाभार्थ्यांसाठी तसेच अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रमाखाली घेण्यात येतात. त्यांची माहिती आदिवासी विकास विभाग यांच्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकात देण्यात येते.

मत्स्यव्यवसाय विभागाची २०२१-२०२२ या वर्षाची वार्षिक योजना रुपये ५१३२३.१९ लाख आहे. मत्स्यव्यवसाय विकास कार्यक्रमासाठी २०२२-२०२३ च्या अर्थसंकल्पात योजनेतर (अनिवार्य) बाबीसाठी रुपये १४४४१.६८ लाख, कार्यक्रम (योजनांतर्गत) बाबीसाठी रुपये ३२७२४.५३ लाख असे एकूण रुपये ४७१६६.२१ लाख तरतूद आहे.

(दोन) समग्र कार्यक्रम--

सागरी, निमखारे पाण्यातील व गोड्या पाण्यातील अशा तीन प्रकारच्या जलसंपत्तीत मत्स्यव्यवसायाच्या विकासासाठी वर नमूद केलेले कार्यक्रम राबविण्यात येतात. या प्रत्येक कार्यक्रमाची थोडक्यात माहिती खाली दिली असून प्रत्येक कार्यक्रमाच्या अंतर्गत येणाऱ्या कार्याची (अॅक्टिव्हिटीज) माहिती त्या त्या कार्यक्रमाच्या प्रकरणात दिली आहे.

(१) संचालन व प्रशासन :-मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या संपूर्ण कार्यक्रमाचे संचालन मुख्य कार्यालयात मत्स्यव्यवसाय आयुक्तांच्या मार्गदर्शनाखाली होते. त्यांच्या मदतीला सह आयुक्त/उपआयुक्त/प्रादेशिक उपआयुक्त/सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय इत्यादी अधिकारी वर्ग आहे. सागरी मत्स्योत्पादनाची माहिती गोळा करण्यासाठी सागरी जिल्ह्यात सांख्यिकीविषयक कर्मचारी वर्ग

नेमलेला आहे. त्यांना नमुना पाहणीतून गोळा केलेल्या माहितीतून सागरी मत्स्योत्पादनाचे प्राक्कलन व इतर माहितीचे संकलन केले जाते.

अ) अंतर्गत लेखा निरीक्षण व कार्यालयीन तपासणी :- आयुक्त मत्स्यव्यवसाय कार्यालयाचे अधिपत्याखालील जिल्हा व प्रादेशिक कार्यालयांच्या प्रशासकीय व तांत्रिक कामामध्ये सुसूत्रता आणून मत्स्यव्यवसाय विभागाची सनियंत्रण यंत्रणा सक्षम करण्याच्यादृष्टीने मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या पदांच्या आढाव्याअंतर्गत या कार्यालयात अंतर्गत लेखा निरीक्षण कक्ष स्थापन करण्यात आला आहे. आयुक्त कार्यालयाच्या अधिनस्त प्रादेशिक व जिल्हा कार्यालयांची कार्यालयीन तपासणी व अंतर्गत लेखा निरीक्षण या कक्षामार्फत करण्यात येते.

सन २००९-१० ते सन २०१५-१६ पर्यंत एकूण ९६ जिल्हा व प्रादेशिक कार्यालयांची अंतर्गत तपासणीची दुसरी फेरी पूर्ण झाली असून तपासणीत आढळलेल्या त्रुटीचा अहवाल त्या-त्या जिल्हा व प्रादेशिक कार्यालयास पाठविण्यात आला होता. बहुतांश कार्यालयांनी त्रुटीची पुर्तता करून संबंधी अनुपालन अहवाल सादर केलेला आहे. ज्या कार्यालयांनी अनुपालन सादर केलेला नाही. त्या कार्यालयाकडे अहवाल सादर करण्याकरिता पाठपुरावा करण्यात येत आहे. सन २०१६-१७ पासून तपासणीची ३री फेरी सुरू करण्यात आली असून सन २०२२-२३ मध्ये एकूण २२ कार्यालयाचे तपासणीचे उद्दिष्ट ठेवण्यात आले आहे.

(२) भूजल मत्स्यव्यवसाय :-गोड्या पाण्यातील लहान तळी, तलाव, जलाशय या प्रकारचे सुमारे ३१६९९८ हे. जलक्षेत्र महाराष्ट्रात आहे. या जलसंपत्तीचा योग्य वापर करून त्यातून मत्स्योत्पादन घेण्याच्या योजना या कार्यक्रमांतर्गत कार्यान्वित आहेत. तलावात व जलाशयांत जलद वाढणारे मत्स्यबीज सोडून विक्री योग्य आकारापर्यंत वाढविण्यात येते. तलावात मत्स्यशेती करण्यास सहकारी संस्थांना प्राधान्य व प्रोत्साहन देण्यात येते. वाजवी प्रमाणात बीज सोडण्यासाठी राज्याची बीजांची गरज सुमारे ६० कोटीची आहे. मत्स्यबीजाची राज्यातील ही गरज भागविण्याकरिता राज्यातील ४६ मत्स्यबीज केंद्रे असून यापैकी ३० हॅचरी कार्यरत आहेत.

ठाणे जिल्ह्यात दापचरी येथे फ्रेंच शासनाचे आर्थिक व तांत्रिक सहकार्याने गोड्या पाण्यातील कोळंबी बीज उत्पादन प्रकल्प कार्यान्वित करण्यात आला आहे.

(३) सागरी मत्स्यव्यवसाय :-राज्यात ७२० कि. मी. चा सागरी किनारा लाभला असून ८७,००० चौ. कि. मी., खंडान्त उतारावर (Continental Shelf) उपलब्ध आहे. या किनाऱ्यावर १८४ मासळी उतरविण्याची केंद्रे असून १६,३६४ यांत्रिक नौका तर ६,९७६ बिगर यांत्रिकी नौका व १५५४ ओबीएम कार्यान्वित आहेत. सागरी मत्स्योत्पादन सरासरी ४.०० लाख मेट्रीक टन आहे.

(४) निमखाऱ्यावरील पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय :-निमखारे पाण्यातील कोळंबी संवर्धन हा व्यवसाय निश्चित उत्पन्न देणारा एक चांगला व्यवसाय म्हणून उदयास आलेला आहे. महाराष्ट्र राज्यात एकूण ७० लहान मोठ्या खाड्यांलगत सुमारे १०,००० हेक्टर खाजण क्षेत्र निमखाऱ्या पाण्यातील कोळंबी संवर्धनाकरिता उपयुक्त असल्याचे आढळले आहे. राज्यातील खाजण जमीन कोळंबी संवर्धनाखाली उपयोगात आणताना पर्यावरणाचे दृष्टीने केंद्र शासनाने तटीय जलकृषी प्राधिकरण - २००५ हा कायदा अंमलात आणला आहे.

(५) शिक्षण व प्रशिक्षण :- मत्स्योत्पादनात वाढ करणे व या क्षेत्राशी निगडित असलेल्या मच्छिमर समाज सामाजिक दृष्ट्या व आर्थिकदृष्ट्या मागासलेला असल्याने त्यांचा सर्वांगीण विकास करणे हे मत्स्यव्यवसाय विभागाचे ध्येय धोरण आहे. त्यासाठी मच्छिमर समाजातील मुलांना शालेय शिक्षण देणे व मच्छिमर तरुणांना मत्स्यव्यवसायिक प्रशिक्षण देणे हे दोन उपक्रम विभागाने हाती घेतले आहे.

(१) मत्स्यव्यवसाय शाळा (सन २००२ मध्ये जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतरित) :- शासनाने मच्छिमर समाजातील मुलांना शालेय शिक्षण देण्यासाठी पाच सागरी जिल्ह्यात ठाणे येथे एक माध्यमिक व दोन प्राथमिक तसेच रायगड जिल्ह्यात दोन प्राथमिक रत्नागिरी जिल्ह्यात दोन व सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात दोन प्राथमिक अशा एकूण ९ शाळा सन २००२ पर्यंत विभागाकडून चालविण्यात येत होत्या.

सदर ९ शाळा शासनाच्या दिनांक २० फेब्रुवारी २००२ च्या आदेशान्वये जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतरित करण्यात आल्या आहेत. या शाळेमधील कर्मचारी वर्ग जिल्हा परिषदेकडे प्रति नियुक्तीवर हस्तांतरित करण्यात आलेला आहे.

(२) मत्स्यव्यवसाय प्रशिक्षण केंद्र :- मत्स्यव्यवसाय विभागामार्फत मच्छिमर तरुणांना मत्स्यव्यवसायिक सागरी प्रशिक्षण देण्यासाठी ५ सागरी जिल्ह्यात ६ प्रशिक्षण केंद्र चालविण्यात येत आहेत. ठाणे जिल्ह्यात सातपाटी येथे १९५६ साली पहिले प्रशिक्षण केंद्र सुरु करण्यात आले. त्यानंतर मुंबई जिल्ह्यात वसोवा व ठाणे जिल्ह्यात वसई, रायगड जिल्ह्यात अलिबाग येथे, तर रत्नागिरी व सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात मालवण येथे एक अशी एकूण ६ केंद्रे कार्यरत आहेत या केंद्रात मच्छिमर युवकांना नोकानयन शास्त्र, नौकेच्या इंजिनांची निगा राखणे अत्याधुनिक मासेमारी साधनाचा सागरी मासेमारीसाठी उपयोग इत्यादी बाबतचे प्रशिक्षण देण्यात येते. सदर केंद्रात देण्यात येणारे प्रशिक्षण ६ महिन्यांच्या कालावधीचे असून वर्षातून दोन सत्रात प्रशिक्षण देण्यात येते. प्रत्येक केंद्रात एक क्षेत्रात २२ विद्यार्थी घेतले जातात. या योजने खाली सन २०१९-२०२० या वर्षात ८९ प्रशिक्षणार्थीनी प्रशिक्षण घेतले आहे. सन २०२०-२०२१ या वर्षात १७० प्रशिक्षणार्थी अपेक्षित आहेत तर सन २०२१-२०२२ या वर्षात अंदाजे २४४ प्रशिक्षणार्थी हे प्रशिक्षण घेतील प्रशिक्षण कालावधीत यापुर्वी २००१ पर्यंत प्रत्येक उमेदवारास रु. ३००/- विद्यावेतन देण्यात येत होते. ३ फेब्रुवारी २००१ पासून शासकीय धोरणानुसार प्रशिक्षणार्थीना विद्यावेतन देणे बंद करण्यात आले असून दारिद्र्यरेषेखालील विद्यार्थ्यांना १०० तर दारिद्र्यरेषेवरील विद्यार्थ्यांना रु. ४५०/- प्रशिक्षण फी

आकारण्यात येते. सदर सागरी प्रशिक्षण केंद्रापैकी रत्नागिरी व सातपाटी ही प्रशिक्षण केंद्रे शासकीय जागेत कार्यरत आहेत. उर्वरित प्रशिक्षण केंद्रे खाजगी जागेत कार्यरत आहेत विस्तार कार्यक्रमांतर्गत कृषि दिंडीद्वारे मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या सहाय्याने आत्मा या (ATMA) या संस्थेच्या सहाय्याने ग्रामीण भागात प्रत्यक्ष जोडून कृषि दिंडीद्वारे मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या विविध योजनांची माहिती व त्याचा लाभ घेण्यासाठीची आवश्यक माहिती विभागाच्या अधिकाऱ्यांमार्फत देण्यात येते निलक्रांती अंतर्गत मच्छिमारांना प्रशिक्षण या योजने अंतर्गत राष्ट्रीय मत्स्यविकास मंडळ, हैद्राबाद (NFDB) मार्फत प्रशिक्षण कार्यक्रम सुरु केलेला आहे. सन २०१७-२०१८ मध्ये (NFDB) यांनी रु. १५.६० लाख इतकी रक्कम १३ जिल्ह्यात वितरीत केली होती त्या नंतर ८०० प्रशिक्षणार्थीना प्रशिक्षण देण्यात आले.

(३) प्रशिक्षण नौका मत्स्योप्रबोधिनी :- राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत मत्स्योप्रबोधिनी ही प्रशिक्षण नौका मच्छिमारांना प्रशिक्षण देण्यासाठी बांधण्यात आली आहे. मच्छिमारांना आधुनिक पद्धतीने मासेमारी, नोकानयनचे प्रशिक्षण देण्यासाठी सदर नौका बांधण्यात आली.

(४) मासळीचे सुरक्षण वाहतूक व पणन :- मासळी हा नाशवंत माल असल्यामुळे तिच्या सुरक्षण, वाहतूक व विक्रीची योग्य सोय करण्यासाठी राष्ट्रीय सहकार विकास निगमाच्या मदतीने बर्फ कारखाने व शीतगृहे बांधणे, मालमोटारी खरेदी करणे, गोदामे बांधणे यासाठी सहकार संस्थांना कर्ज, भागभांडवल, अनुदान या स्वरूपात अर्थसहाय्य दिले जाते. तसेच मासळी सुस्थितीत राहण्यासाठी मासळी बर्फात/शितगृहात ठेवणे आवश्यक असल्याने सहकारी संस्थांना विज दरात सवलत दिली जाते.

(५) इतर कार्यक्रम :- वरील कार्यक्रमांत समाविष्ट नसणारे इतरही बरेच कार्यक्रम तारापोरवाला मत्स्यालय, मासेमारी साधने, विशेष घटक योजना, नैसर्गिक आपत्तीत मृत पावलेल्या मच्छिमारांच्या वारसांना अर्थसहाय्य, घरकूल, अपघात गट विमा योजना तसेच स्वेच्छा अनुदान योजना या विभागा अंतर्गत राबविण्यात येतात.

विवरणपत्र 'अ'—चालू
STATEMENT 'A'—Contd.

		(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
४४०५-मत्स्यव्यवसायावरील												
भांडवली खर्च												
१०१-भूजल मत्स्यव्यवसाय	...	...	...	...	1	1	...	1	1	...	...	..
१०३-सागरी मत्स्यव्यवसाय	...	150986	150986	...	100000	100000	...	100000	100000	...	250000	250000
अ) मच्छिमारी बंदराची सुधारणा... (44050651)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
ब) मासेमारी बंदरे व जेटी उभारणे... (44053381)(44053392)(निलक्रांती)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
क) नाबाई (44053292)	...	370103	370103	...	388142	388142	...	388142	388142	...	390854	390854
(44053309)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
ड) मच्छिमारी होड्यांचे यांत्रिकीकरण व सुधारणा (44050551)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1
इ) लहान मासेमारी बंदराचे बांधकाम (44053407/3416)	...	862889	862889	...	1164057	1164057	...	1164057	1164057	...	723620	723620
१०२-निमखाऱ्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१०५-जतन व पणन (44050571/0562/0177)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	3	3
८००-इतर कार्यक्रम	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१२०-(अ) मच्छिमार सहकारी संस्था... संस्करण, जतन व पणन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब) सार्वजनिक क्षेत्रात व इतर... public sector	...	...	...	...	211200	211200	...	211200	211200	...	370600	370600
उपक्रमात गुंतवणूक (44053363/3372)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(४४०५) स्थूल बेरीज	...	1383978	1383978	...	1863399	1863399	...	1876198	1876198	...	1735079	1735079
वजा वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(४४०५) निव्वळ बेरीज	...	1383978	1383978	...	1863399	1863399	...	1876198	1876198	...	1735079	1735079
											Total—Gross	1735079
											Deduct—Recoveries	...
											Total—Net	1735079

विवरणपत्र 'अ' --समाप्त
STATEMENT 'A' --Concl'd.

(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)

कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा, २०२०-२०२१		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२		सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३		Programme			
	अनिवार्य	कार्यक्रम	एकूण	अनिवार्य	कार्यक्रम	एकूण	अनिवार्य	कार्यक्रम				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Committed Programme	Total	Committed Programme	Total	Committed Programme	Total	Committed Programme	Total	Committed Programme	Total	Committed Programme	Total
६४०५-मत्स्यव्यवसायासाठी कर्जे												
००१-संचालन व प्रशासन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१०१-भूजल मत्स्यव्यवसाय	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१०३-सागरी मत्स्यव्यवसाय	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
मासेमारी नौकांचे यांत्रिकीकरण (64050081)	...	...	...	...	19500	19500	...	...	1	1	1	1
१०५-पणन (64050072)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1
८००-इतर कार्यक्रम	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(६४०५) स्थूल बेरीज	...	...	...	...	19500	19500	...	...	2	2	2	2
वजा वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(६४०५) निव्वळ बेरीज	...	...	...	...	19500	19500	...	...	2	2	2	2
भारीत												
दत्तमत												
एकूण स्थूल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण-वजा-वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(६४०५) एकूण निव्वळ	...	...	...	...	19500	19500	...	...	2	2	2	2

वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्चाचे माहिती दर्शविणारे विवरणपत्र (योजनेत्तर)

मागाणी क्र. डी-६. २४०५-मत्स्यव्यवसाय (योजनेत्तर) (अनिवार्य)

(रु. हजारत)(Rs. in Thousands)

अ. नं.	योजनेत्तर योजना	संकेतांक	मंजूर निधी		मराठ- वाडा	उर्वरीत महाराष्ट्र	विदर्भ	मराठ- वाडा	उर्वरीत महाराष्ट्र	Non Plan						
			संकेतांक	संकेतांक						मराठ- वाडा	उर्वरीत महाराष्ट्र					
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	
			२०११-२०	२०२०-२१												
१	मुख्य कार्यालय व प्रादेशिक कार्यालये	24050021	173571	155842	0	0	0	155842	190578	149144	0	0	149144	0	149144	Head Office & Regional Office
२	जिल्हा कार्यालये	24050039	359767	296238	0	0	0	296238	393439	292862	0	0	292862	0	292862	District Offices
३	मत्स्यबीज केंद्रे	24050075	4926	3227	0	0	3227	..	4980	1043	0	0	1043	..	1043	Fisheries Farms
४	अवरुद्ध पाण्यात मत्स्यसंवर्धन	24050084	283	177	0	0	177	..	201	114	0	0	114	..	114	Fish Farming in Impounded Water
५	निमखान्या पाण्यात मत्स्यसंवर्धन	24050191	0	0	0	0	0	..	..	0	0	0	0	0	0	Brackish Water Fish Culture
६	सागरी मासेमारी नियमन	24050226	100513	77777	0	0	77777	..	80021	79798	0	0	79798	..	79798	Marine Fishing regulation
७	मासळी उतरविण्याची केंद्रे	24050262	120	0	0	0	..	0	120	0	0	0	0	0	0	Fish Landing Centres
८	हायस्मिड डिझेल तेलावरील विक्री प्रतिपूर्ती.	24051278	1100000	906480	0	0	906480	0	600000	599943	0	0	599943	0	599943	Reimbursement of Sales Tax on High Speed Diesel
९	नैसर्गिक आपत्ती मच्छिमारांच्या वारसांना अनुदान	24051287	2500	1500	0	0	1500	..	654175	327046	0	0	327046	..	327046	Grant-in-aid to the heirs of the deceased Fisherman under Natural Calamities
१०	नैसर्गिक आपत्ती मच्छिमारांच्या वारसांना अनुदान	24054867	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Grant-in-aid to affected Fishermen in Natural Calamities
११	मच्छिमारांना प्रशिक्षण	24050291	26	10	0	0	10	..	25	..	0	0	..	0	0	Fishermen's Training
१२	शाळा	24051204	43075	28398	0	0	28398	..	47331	37542	0	0	37542	..	37542	School
१३	तारापोरवाला मत्स्यालय कार्यालये (भारीत)	24050398	7372	5178	0	0	..	5178	7375	2352	0	0	0	2352	2352	Head Office & Regional Office (Charged)
१४	मुख्य कार्यालय व प्रादेशिक कार्यालये (भारीत)	24050012	150	22	0	0	22	..	150	..	0	0	..	..	..	Head Office & Regional Office (Charged)
एकूण योजनेत्तर			1792303	1474849	0	0	1017591	457258	1978493	1489844	0	0	1045486	444358	444358	Total

एक. संचालन व प्रशासन

One. Direction and Administration

प्रास्ताविक :

प्रशासन

कृषी व पदुम विभागाच्या प्रशासनिक नियंत्रणाखाली मत्स्यव्यवसाय आयुक्त हे विभाग प्रमुख म्हणून काम करतात. त्यांच्याकडे आदिवासी विकास विभागाच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या जनजाती क्षेत्र उपयोजने अंतर्गत मत्स्यव्यवसाय योजनांचेही काम आहे. राज्यस्तरावर आयुक्तांना सहआयुक्त मत्स्य (सागरी), सहआयुक्त मत्स्य (भूजल), सहआयुक्त मत्स्य (निमखारे पाणी) व उप आयुक्त मत्स्य (प्रशासन) कामात सहाय्य करतात. प्रादेशिक पातळीवर प्रादेशिक उपआयुक्त मत्स्यव्यवसाय आहेत. जिल्हा पातळीवर कार्याचा प्रारंभ व कार्यान्वयन सहा. आयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांचेकडून होते. तसेच प्रत्येक जिल्ह्यांसाठी सहाय्यक मत्स्यव्यवसाय आयुक्त (ता.) हे कार्यालय प्रमुख असून त्यांचे अधिनस्थ मत्स्यव्यवसाय विकास अधिकारी कार्यरत आहेत. या

अधिकाऱ्यांच्या मदतीसाठी विभिन्न श्रेणीचे तांत्रिक व तांत्रिकेतर अराजपत्रित कर्मचारी आहेत. सहकारी संस्थाविषयक कामासाठी उपनिबंधक सहकारी संस्था, (मत्स्यव्यवसाय) सांख्यिकीय कामासाठी उपआयुक्त (सांख्यिकी) व सांख्यिकी अधिकारी, लेखाविषयक कामासाठी सहाय्यक संचालक (वित्त) कार्यकारी अभियंता (मत्स्य) हे मुख्यत्वे बंदराची कामे हाताळणीकरिता हे अधिकारीही त्यांच्या विभागाकडून प्रतिनियुक्तीवर घेतले आहेत.

(अ) **सांख्यिकी.**--मत्स्यव्यवसाय उद्योगाच्या विविध बाजूबंधांची आकडेवारी गोळा करणे व उद्योगाच्या माहितीसाठी सागरी मासळीच्या उत्पादनाचे विश्वसनीय अंदाज काढणे हा या कार्यक्रमाचा उद्देश आहे. या विभागात मासळीचे भाव, मासळी व मासळीच्या पदार्थाची निर्यात व पंचवार्षिक मत्स्यव्यवसाय गणने अंतर्गत मच्छीमार लोकसंख्या, नौका आणि जाळी यांची आकडेवारी गोळा करण्यात येते.

तक्ता एक

TABLE I

(वित्तीय आवश्यकता) :

(1) Financial requirement :

	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२ अर्थसंकल्प २०२२-२०२३												Budget Estimates 2022-2023		Programme		(A)—Activitywise Classification	
	2020-2021	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022	2021-2022
कार्यक्रम	440954	...	440954	590901	...	590901	512103	...	512103	638483	..	638483	1	Direction & Administration	638483	..	638483	
(१) संचालन व प्रशासन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Collection of Fisheries statistics	...	...	...	
(२) मत्स्यव्यवसाय सांख्यिकी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Write off/losses	...	...	...	
(३) हानीच्या रकमा निलोखन करणे	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
भारीत	...	...	...	150	...	150	113	...	113	150	...	150	...	Change	150	...	150	
एकूण-अ-स्थूल	440954	...	440954	593051	2000	593051	512103	200	512303	638633	..	638633	...	Total—(A)—Gross	638633	..	638633	
वजा वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Deduct—Recoveries	...	...	...	
एकूण-अ-निव्वळ	440954	...	440954	593051	2000	593051	512103	200	512303	638633	..	638633	...	Total—A—Net	638633	..	638633	

तक्ता दोन (अ) TABLE II (A)

कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण :

खाली दिलेल्या तक्त्यामध्ये मत्स्योत्पादन व मासळीची सरासरी किंमत दर्शविण्यात आली आहे :--

Programme work-load summary and explanation of financial requirements :

The following table indicates the production and average prices of fish :—

बाब	२०२०-२०२१ 2020-2021			Item
	मत्स्योत्पादन (मे. टन) Fish Production M. T.	सरासरी दर (रु. दर टनामागे) Average Price in Rs. per M. T.	मूल्यांकन (रु. कोटीत) Value in crores Rs.	
1	2	3	4	
(१) मच्छिमारी				1. Fishing—
(अ) सागरी	...	398511	150723	600647.94 (a) Marine
(ब) भूजलाशयीन	...	124587	133145	165881.36 (b) Inland
(२) सागरी मत्स्योत्पादनाचा विनियोग				2. Utilisation of Marine fish Production—
(अ) (१) ताजी मासळी	...	343350	167342	574569.46 (a) 1) In fresh form—
(ब) खारविलेली मासळी				(b) In salt cured form—
(१) खारविण्यासाठी उपयोगात आणलेली मासळी	...	3871	167342	5845.21 (i) Salted fish let out
(२) खारवून तयार केली मासळी	...	2903	257444	7473.38 (ii) Raw fish let in for Celting
(३) खारविण्यासाठी वापरात आलेले मीठ	...	1393	7500	104.50 (iii) Salt used
(क) सुकविलेली मासळी				(c) In sundried form—
(१) सुकविण्यासाठी उपयोगात आणलेली मासळी	...	51290	167342	77447.00 (i) Raw fish let in for sundrying
(२) सुकी मासळी	...	8901	135651	12074.79 (ii) Sundried fish let out

सागरी मत्स्यव्यवसायाची सांख्यिकी माहिती :--

वर्ष	क्षेत्राची संख्या	केंद्राची संख्या	सर्वेक्षणाचे एकूण दिवस	Year
२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	..	25	173	1423 2020-2021 (Actual)
२०२२-२०२३ (अंदाजित)	..	25	173	2736 2022-2023 (Estimated)
२०२१-२०२२ (अपेक्षित)	..	25	173	2736 2021-2022 (Anticipated)

महाराष्ट्र राज्यातील मत्स्योत्पादनाची माहिती :--

वर्ष	मत्स्योत्पादन (मे. टनात)			Year
	(सागरी)	(भूजलाशयीन)	एकूण	
२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	398511	124587	523098	2020-2021 (Actual)
२०२२-२०२३ (अंदाजित)	...	...	...	2022-2023 (Estimated)
२०२१-२०२२ (अपेक्षित)	...	...	...	2021-2022 (Anticipated)

मच्छिमारांची आर्थिक पाहणी : या कार्यक्रमांतर्गत माहिती गोळा करणे व गोळा केलेल्या माहितीच्या संस्करणाची कार्यवाही मोठ्या प्रमाणावरील रिक्त व व्यपगत झालेल्या पदांमुळे प्रलंबित आहे.

पंचवार्षिक सागरी मत्स्यगणनेसंबंधी सांख्यिकी माहिती :

अ.क्र.	सागरी गणना (५ वर्षातून १ वेळा)	एकूण कुटुंबाची संख्या	मच्छिमारांची लोकसंख्या				
			पुरुष	स्त्रिया	मुले	एकूण	
१	२	३	४	५	६	७	
१	२००५	६५३१३	१११६६५	१०९३३१	९८४०१	३१९३९७	
२	२०१०	८१४९२	१३४४०३	१३२०१३	११९८४३	३८६२५९	
३	२०१६	८७७१७	१३०८३०	१३०५४७	१०३५२२	३६४८९९	

अ.क्र.	सागरी गणना (५ वर्षातून १ वेळा)	मत्स्य उद्योगाशी संबंधित मच्छिमारांची संख्या							बोटींची संख्या		जाळ्यांची संख्या
		पूर्ण वेळ	अर्धवेळ	मत्स्य विक्री	जाळी दुरुस्ती	प्रक्रिया करणे	इतर	एकूण	यांत्रिकी	बिगर यांत्रिकी	
१	२	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
१	२००५	५४९०१	१२४८४	४३८२२	९०८६	१०६४८	३३६३८	१६४५७९	..	..	..
२	२०१०	६३३३३	१३०१२	४५९७१	१४४७७	१६०४७	४०४३८	१९३२७८	..	..	..
३	२०१६	६०९२४	१६००४	५६५५३	५०३१	९७६५	३५५४५	१८३८२२	..	..	..

बोटींची व जाळ्यांची संख्या

अ. क्र.	वर्ष	यांत्रिक नौका	बिगर यांत्रिक नौका	जाळ्यांची संख्या
१	२	३	४	५
१	२०१०	१४५७१	२७८३	६१७१११
२	२०१६	१२६५५	२८६५	३६८५१७

* २०१० आणि २०१६ मत्स्यव्यवसाय गणना (CMFRI COCHZN) च्या संदर्भानुसार

दोन. भूजल मत्स्यव्यवसाय (सन २०२१-२२)

राज्यातील भूजलाशयातील मत्स्यव्यवसायाचा विकास करण्याच्यादृष्टीने खालील योजना राबविल्या जात आहेत :-

१. भूजलाशयीन मत्स्यबीज संचयन.--

राज्यातील भूजलाशयीन क्षेत्रांतर्गत नद्या व जलाशये यांचा समावेश होतो. राज्यातील मत्स्यसंवर्धनास योग्य असलेल्या ३७७४२१.२३ हेक्टर जलक्षेत्रात योग्य प्रमाणात मत्स्यबीज साठवणूक करण्यास प्रतिवर्षी अंदाजे ८२०९.८११७ लक्ष मत्स्यबोटुकली आवश्यकता आहे. संवर्धन योग्य अशा जलद वाढीच्या कार्प माशांची पिल्ले पश्चिम बंगालमधून आयात केली जात होती. परंतु १९९१-९२ पासून आयात मत्स्यबीजाचा पुरवठा बंद करून स्थानिकरित्या प्रमुख कार्प माशांचे उत्पादन करण्यात येते. मत्स्यबीजाची राज्यातील ही पूर्ण गरज भागविण्याकरिता राज्यातील ६७ मत्स्यबीज/कोळंबी बीज उत्पादन व संवर्धन केंद्रे असून त्यापैकी ३२ मत्स्यबीज केंद्र व ०२ कोळंबी बीज उत्पादन केंद्रावर वर्तुळाकार हॅचरी आहेत. २०२१-२२ यावर्षी १७९.६० कोटी मत्स्यजिरे व ५.४३ कोटी मत्स्यबोटुकली स्थानिकरित्या निर्मिती करून मच्छिमारांना किफायतशीर दराने पुरवठा करण्यात आला.

२. मत्स्यबीज उत्पादन.--

मत्स्यबीज केंद्राच्या उभारणीस सर्व आवश्यक बाबींनी परिपूर्ण असलेल्या जागा निवडून अशा ठिकाणी मत्स्यबीज केंद्रे बांधण्यात येत आहेत. आतापर्यंत ६७ मत्स्यबीज/कोळंबी बीज उत्पादन व संवर्धन केंद्रे असून त्यापैकी ५५ बिगर जनजाती क्षेत्रात असून उर्वरित १२ जनजाती क्षेत्रात आहेत. सदर केंद्रावर प्रमुख कार्प व सायप्रिनस मत्स्यबिजांचे उत्पादन करण्यात येते. मुळानगर, बोर व चारगाव हे तीन मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र महाराष्ट्र मत्स्योद्योग विकास महामंडळ, मुंबई यांचेकडे हस्तांतरित केले आहे. तसेच (१) करंजवण जि. नाशिक, (२) मुक्ती जि. धुळे, (३) (३) जायकवाडी जि. औरंगाबाद, (४) मोशी जि. अमरावती, (५) इसापूर जि. यवतमाळ, (६) केळझर जि. वर्धा (७) इटियाडोह जि. गोंदिया मत्स्यबीज उत्पादक केंद्रे खाजगीकरणद्वारे ठेक्याने देण्यात आले आहे.

३. गोड्या पाण्यातील कोळंबी बीज उत्पादन प्रकल्प--

गोड्या पाण्यातील कोळंबी उत्पादन हे भूजलाशयीन क्षेत्रात नव्याने विकसित होणारे क्षेत्र आहे. त्यासाठी हॅचरी उत्पादित कोळंबी बीजाची मोठ्या प्रमाणात आवश्यकता आहे. सध्या कोळंबी बीजाची मागणी काही भागातील नैसर्गिकरित्या उपलब्ध होणाऱ्या बीजाद्वारे भागवली जाते.

यासाठी ठाणे जिल्ह्यात दापचरी येथे फ्रेंच शासनाचे आर्थिक व तांत्रिक सहकार्याने गोड्या पाण्यातील कोळंबी बीज उत्पादन प्रकल्प उभारण्यात आलेला आहे. यासाठी फ्रेंच शासनाकडून ४.५ दशलक्ष फ्रँक्सचे अर्थसहाय्य व अद्यावत तंत्रज्ञान व प्रशिक्षण देण्यात आले आहे. परंतु काही तांत्रिक अडचणी, अपुरा निधी व अपुरे मनुष्यबळ यामुळे सदर प्रकरणामध्ये कोळंबी

बीज उत्पादन घेणे शक्य झालेले नाही. त्यामुळे शासन निर्णय क्र. मत्स्यवि-२०१३/सं.क्र.३३४/प्र.क्र.९५/पदुम-१३ दिनांक १८/०१/२०१४ अन्वये सदरचे केंद्र भाडेपट्टीने देण्याबाबतचा निर्णय घेण्यात आला आहे. त्याचप्रमाणे केंद्र भाडेपट्टीने देणेकरिता ई-निविदा प्रसिद्ध करण्याची कार्यवाही विभागामार्फत सुरु आहे.

४. तलाव ठेका--

पाटबंधारे विभागाने बांधलेले पाटबंधारे तलाव मत्स्यव्यवसाय विकासासाठी मत्स्यव्यवसाय विभागाकडे देण्याचे धोरण १९६६ पासून अंमलात होते दरम्यानच्या कालावधीत विविध विभागीय पाटबंधारे महामंडळाची निर्मिती ठप्प झाल्यामुळे पाटबंधारे महामंडळाच्या नियमानुसार हे सर्व तलाव त्या महामंडळाकडे वर्ग झाले होते.

आता शासनाने या सर्व तलावांचे मासेमारी हक्क मत्स्यव्यवसाय विभागास पूर्ववत देण्याबाबत क्र.मत्स्यवि १२९६/१४१८३/सीआर-१३२/पदुम-१३, दिनांक ६-४-२००० तसेच शासन निर्णय पाटबंधारे विभाग संकीर्ण २००३/१३(४००/०३) अ.सं.नि. दि. २०-१-२००४ अन्वये निर्णय घेतलेला आहे. तसेच शासनाच्या १५ ऑक्टोबर २००१ च्या सुधारित धोरणानुसार तलाव ठेका रक्कम निर्धारित केली असून त्यात पुन्हा ४-१-२००२ च्या निर्णयाद्वारे ठेका रक्कम दर आकारणीत सुधारणा केलेली होती तदनंतर शासन निर्णयात वेळोवेळी सुधारणा करण्यात येवून दि. ३०-६-२०१७ चे सुधारीत धोरण जाहीर करून त्यानुसार तलाव ठेक्याने देण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

मत्स्यव्यवसाय करिता जलाशय/तलाव ठेक्याने देण्याबाबतचा क्रमांक : मत्स्यवि-२०१६/प्र.क्र.१७१/पदुम-१३, दि. ३०/६/२०१७ अन्वये शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आलेला होता. या संदर्भात शासन पत्र २०/०६/२०१८ अन्वये शासनाने मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या आदेशानुसार सुधारीत शासन निर्णय निर्गमित होईपर्यंत दि. ३०/०६/२०१७ च्या शासन निर्णयास स्थगिती देण्यात आली आहे.

मा. मंत्री (पदुम) महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली दि. ४/१०/२०१७ च्या शासन निर्णयान्वये मत्स्यव्यवसाय तलाव ठेक्याने देण्याबाबतच्या शासन निर्णय दि. ३०/६/२०१७ रोजीच्या शासन निर्णयाची वस्तुस्थितीजन्म पडताळणी करण्यासाठी समिती स्थापन केलेली आहे. सदरहु समिती सुधारीत तलाव ठेका धोरण निश्चित करण्यासंदर्भात शासनस्तरावरून कार्यवाही सुरु आहे.

५. प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना--

सन २०२०-२१ पासून केंद्र शासनमार्फत प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना राबविण्यात येत असून त्यामध्ये केंद्रीय क्षेत्र योजना १२ व केंद्र पुरस्कृत योजना मध्ये १) लाभार्थी हिस्सा असलेल्या ६० योजना २) लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या १५ योजना असे मिळून एकूण ८७ योजना राबविण्या येत आहेत.

भूजल मत्स्यव्यवसाय
Inland Fisheries

(रुपये हजारत)
(Rs. in Thousands)

(२) वित्तीय आवश्यकता :

(II) Financial Requirement :

TABLE-I

तपशील	प्रत्यक्ष खर्च २०२०-२०२१ Actuals, 2020-2021		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२ Revised Estimate 2021-2022		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023		Details			
	अनिवार्य कार्यक्रमांतर्गत Committed Schemewise Total	एकूण Total	अनिवार्य कार्यक्रमांतर्गत Committed Schemewise Total	एकूण Total	अनिवार्य कार्यक्रमांतर्गत Committed Schemewise Total	एकूण Total	अनिवार्य कार्यक्रमांतर्गत Committed Schemewise Total	एकूण Total				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
अ-कार्यनिहाय वर्गीकरण												
भूजल मत्स्यव्यवसाय--												
१. मत्स्यबीज उत्पादन केंद्रे (24050075)	...	1043	...	1043	...	5013	4028	...	4028	5071	...	5071
२. अवरुद्ध पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन... (24050084)	114	...	114	114	...	296	260	...	260	302	...	302
३. मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा (24050164/0825)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४. रा. स. वि. नि. सहाय्यित जलाशयातील मत्स्यविकास	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५. गोड्या पाण्यातील कोळंबी बीज... उबवणी केंद्र	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६. राष्ट्रीय मत्स्यव्यवसाय विकास बोर्ड योजना	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(०३) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना												
७. (०३) (०१) नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणे (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५१३९)	...	1400	...	1400	...	...	...	...	...	...	...	...
८. (०३) (०२) मत्स्यबीज निर्मितीसाठी मत्स्यबीज निर्मिती केंद्र स्थापन करणे, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५१४८)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

A—Activitywise Classification—

Inland Fisheries

1. Fish Seeds Farms

2. Fish farming in impounded waters

3. Fish Farmers Development Agency

4. Fisheries Development in reservoirs with N.C.D.C. Assistance

5. Fresh water Fisheries Marketing

6. State Govt. contribution for national fisheries Development Scheme

(03) Pradhan Mantri Matsy Sampada Yojana (PMMSY)

7. (03)(01)Construction of new ponds (Central Share 24%) (24055139)

8. (03)(02)Establishment of hatchery gpt IMC and other cultivable fin fishes (Central Share 24%)(24055148)

भूजल मत्स्यव्यवसाय 'अ' - चालू
Inland Fisheries STATEMENT 'A' - Contd.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
१. (०३) (०२) मत्स्यबीज निर्मितीसाठी मत्स्यबीज निर्मिती केंद्र स्थापन करणे, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५६२७१)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	9. (03)(02) Establishment of hatchery gpt IMC and other cultivable fin fishes (Central Share 24%)(24056271)
१०. (०३) (०२) मत्स्यबीज निर्मितीसाठी मत्स्यबीज निर्मिती केंद्र स्थापन करणे, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५६२८९)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	10. (03)(02) Establishment of hatchery gpt IMC and other cultivable fin fishes (Central Share 24%)(24056289)
११. (०३) (०३) नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणे (सर्वसाधारण) (शासनाच्या अनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५९५७)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	11. (03)(03) Fish seed reading unit (General)(Central Share 24%)
१२. (०३) (०३) नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणे (सर्वसाधारण) (शासनाच्या अनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५७७४)	...	933	933	933	...	...	...	...	...	...	...	...	12. (03)(03) Fish seed reading unit (General)(Central Share 24%)
१३. (०३) (०३) नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणे (सर्वसाधारण) (शासनाच्या अनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५७८३)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	13. (03)(03) Fish seed reading unit (General)(Central Share 24%)
१४. (०३) (०३) नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणे (सर्वसाधारण) (शासनाच्या अनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५७९२)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	14. (03)(03) Fish seed reading unit (General)(Central Share 24%)
१५. (०३) (०३) नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणे (सर्वसाधारण) (शासनाच्या अनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५६२५१)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	15. (03)(03) Fish seed reading unit (General)(Central Share 24%)
१६. (०३) (०३) नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणे (सर्वसाधारण) (शासनाच्या अनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५६२६२)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	16. (03)(03) Fish seed reading unit (General)(Central Share 24%) (24056262)

भूजल मत्स्यव्यवसाय 'अ' - चालू
Inland Fisheries STATEMENT 'A' - Contd.

		(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
१७. (०३) (०४) संवर्धन तळ्यामध्ये मत्स्य- for fresh बोटुकली व खाद्य टाकणे (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५०५१६६)	...	206	205	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
१८. (०३)(०५) पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करणे (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५१७५)	...	93916	93916	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
१९. (०३)(०५) पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करणे (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५६३३१)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
२०. (०३)(०५) पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करणे (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५६३४२)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
२१. (०३)(०६) मत्स्यसंवर्धन तळ्यांचे नुतीकरण करणे, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५१८४)	...	...	...	...	1	1	...	1	1	...	..	...	
२२. (०३)(०७) नवीन बोटी व जाळी खरेदी करणे, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५१९३)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
२३. (०३)(०८) मत्स्यखाद्य बनावण्याच्या कारखान्याची स्थापना, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५२०१)	...	241	240	...	...	...	...	...	...	...	...	...	

भूजल मत्स्यव्यवसाय 'अ' - चालू
Inland Fisheries STATEMENT 'A' - Contd.

(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
														(24055201)
२४. (०३)	०९ बर्फ कारखाना प्रकल्पासाठी अनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा (२४०५५४९८)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	24. (General) (Central Share 24%) (24055498)
२५. (०३)	१० बर्फ कारखाना प्रकल्पासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासनाच्या अनुदानाच्या राज्य हिस्सा १६%) (२४०५५५०४)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	25. (03)(10) Ice plant project (General)(Got. Stat Share 16%) (24055504)
२६. (०३)	११ मासळी वाहतुकीसाठी वाहन खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासनअनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५५१३)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	26. (03)(11) Purchase of vehicle for fish Transport (General) (Got. Subsidy Central Share 24%) (24055513)
२७. (०३)	१२ मासळी वाहतुकीसाठी वाहन खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासनअनुदानाच्या १६% राज्य हिस्सा) (२४०५५५२२)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	27. (03)(12) Purchase of vehicle for fish Transport (General) (Got. Subsidy Central Share 16%) (24055522)
२८. (०३)	१५ मासळी वाहतुकीसाठी वाहन खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था)(शासनअनुदानाच्या ३६% केंद्र हिस्सा) (२४०५५६७६)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	28. (03)(15) Purchase of vehicle for fish Transport (Women & their Co. Orative Societies) (Got. Subsidy Central Share 36%) (24055676)
२९. (०३)	१६ मासळी वाहतुकीसाठी वाहन खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था)(शासनअनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५६८५)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	29. (03)(16) Purchase of vehicle for fish Transport (Women & their Co. Orative Societies) (Got. Subsidy State Share 24%) (24055685)
३०. (०३)	०२ मत्स्यबीज निर्मितीसाठी मत्स्यबीज निर्मिती केंद्र स्थापन करणे, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५८०९)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	30. (03)(02) Establishment of hatchery gpt IMC and other cultivable fin fishes (Central

भूजल मत्स्यव्यवसाय 'अ' - चालू
Inland Fisheries STATEMENT 'A' - Contd.

		(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Share 24%)(24055809)
३१. (०३) (०२) मत्स्यबीज निर्मितीसाठी मत्स्यबीज निर्मिती केंद्र स्थापन करणे, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५८१८)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	31. (03)(02)Establishment of hatchery gpt IMC and other cultivable fin fishes (Central Share 24%)(24055818)
३२. (०३) (०२) मत्स्यबीज निर्मितीसाठी मत्स्यबीज निर्मिती केंद्र स्थापन करणे, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५८२७)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	32. (03)(02)Establishment of hatchery gpt IMC and other cultivable fin fishes (Central Share 24%)(24055827)
३३. (०३) (०२) मत्स्यबीज निर्मितीसाठी मत्स्यबीज निर्मिती केंद्र स्थापन करणे, (२४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५८३६)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	33. (03)(02)Establishment of hatchery gpt IMC and other cultivable fin fishes (Central Share 24%)(24055836)
३४. (०३) (२६) संवर्धन तळ्यामध्ये मत्स्य-बोटुक्ली व खाद्य टाकण्यासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (२४०५५८६३)	...	137	137	...	...	...	...	...	...	...	...	34. (03)(26) Input cost for fresh water fish culture (General) Share 24% (24055863)
३५. (०३) (२६) संवर्धन तळ्यामध्ये मत्स्य-बोटुक्ली व खाद्य टाकण्यासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (२४०५५८७२)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	35. (03)(26) Input cost for fresh water fish culture (General) Share 24% (24055872)
३६. (०३)(२९) पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करण्यासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासनअनुदानाच्या १६% राज्य हिस्सा) (२४०५५८९२)	...	62792	62792	...	...	...	...	...	...	...	...	29. (03)(29) Installation of Cages/pens in Teservoirs & other open water bodies General)(Got. Subsidy State Share 16%) (24055892)
३७. (०३)(३०) पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करण्यासाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था)(शासन अनुदानाच्या ३६% केंद्र हिस्सा) (२४०५५९०७)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	37. (03)(30) Installation of Cages/pens in Teservoirs & other open water bodies (Women& their Co. Orative Societies) (Got. Subsidy

भूजल मत्स्यव्यवसाय 'अ' - चालू
Inland Fisheries STATEMENT 'A' - Contd.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
													(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)
													Central Share 36% (24055907)
३८. (०३)(३१) पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करण्यासाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था)(शासन अनुदानाच्या २४% राज्य हिस्सा) (२४०५५९१६)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	38. (03)(31) Installation of Cages/pens in Tesevoirs & other open water bodies! (Women& their Co. Orative Societies) (Got. Subsidy State Share 36%) (24055916)
३९. (०३) (२६) संवर्धन तळ्यामध्ये मत्स्य- बोटकली व खाद्य टाकण्यासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (२४०५५८८१)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	39. (03)(26) Input cost for fresh water fish culture (General) Share 24% (24055881)
४०. (०३)(३५) नवीन बोटी व जाळी खरेदी करण्यासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासनअनुदानाच्या १६% राज्य हिस्सा) (२४०५५९५२)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	40. (03)(35) Purchase of new Craft and gear (General) (Got. Subsidy State Share 36%) (24055952)
४१. (०३)(०८) लघु मत्स्यखाद्या बनिवण्याच्या कारखान्याची स्थापना, (सर्वसाधारण) (शासनअनुदानाच्या १६% राज्य हिस्सा) (२४०५५९८१)	...	160	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	41. (03)(38) Establishment of small feed mill (General) & other open water bodies! (General) (Got. Subsidy State Share 16%) (24055981)
४२. (०४) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०४) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजना लाभार्थीभिमुख योजना (सर्वसाधारण पुरुष) (केंद्र हिस्सा २४%) (कार्यक्रम) (२४०५७५०७) ३३-अर्थसहाय्य	...	33359	...	33359	...	182304	182304	...	182304	182304	...	83131	42. (04) Pradhanmantri Matsya Sampada Yojana (Centrally sorsored Scheme) Pradhanmantri Matsya Sampada Beneficiary orien- ted Schemes (General Male) Central Share 24% (Scheme) (04) Pradhan Mantri Matsya Sampada Yojana (Centrally sorsored Scheme) (04)(05) Pradhan Mantri Matsya Sampada Beneficiary Oriented Schemes (General Male) (State Share 16%) (Scheme) (24057575)
४३. (०४) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०५) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा लाभार्थी- भिमुख योजना (सर्वसाधारण पुरुष) (राज्य हिस्सा १६%) (कार्यक्रम) (२४०५७५१६) ३३-अर्थसहाय्य	...	7993.99	...	7993.99	...	121536	121536	...	121536	121536	...	57423	43. (04) Pradhan Mantri Matsya Sampada Yojana (Centrally sorsored Scheme) (04)(05) Pradhan Mantri Matsya Sampada Beneficiary Oriented Schemes (General Male) (State Share 16%) (Scheme) (24057575)
													33. Subsidies

विवरणपत्र एक--समाप्त
STATEMENT I—End.

(रुपये लाखात) (Rs. in lakhs)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
४४. (०४) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०६) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थीभिमुख योजना (सर्वसाधारण महिला) (केंद्र हिस्सा ३६%) (कार्यक्रम) (२४०५७५२५) ३३-अर्थसहाय्य	... 29303	29303	29303	...	174294	174294	..	174294	174294	...	295266	295266
४५. (०४) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०७) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थीभिमुख योजना (सर्वसाधारण महिला) (राज्य हिस्सा २४%) (कार्यक्रम) (२४०५७५३४) ३३-अर्थसहाय्य	... 17594.4	17594.4	17594.4	..	116196	116196	..	116196	116196	...	196847	196847
४६. (०४) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०९) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा केंद्रीय क्षेत्र योजना (केंद्र हिस्सा १००%) (कार्यक्रम) (२४०५७४७२) ३३-अर्थसहाय्य	...	..	..	..	..	..	..	22229	22229	...	41739	41739
एकूण-अ-स्थूल	1153	248037	249190	5309	594330	599639	4288	616559	620847	5373	674406	679779
(ब) वित्तव्यवस्थेची साधने-- मागणी क्रमांक डी-६ डी-९ डी-९	...	1153	248037	249190	5309	594330	4288	616559	620847	5373	674406	679779
प्रधान शीर्ष २४०५-मत्स्य व्यवसाय ४४०५-मत्स्य व्यवसाया- वरील भांडवली खर्च ६४०५-मत्स्य व्यवसायासाठी कर्ज	...	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
एकूण ब-स्थूल	1153	248037	249190	5309	594330	599639	4288	616559	620847	5373	674406	679779
Total—A—Net	...	1153	248037	249190	5309	594330	4288	616559	620847	5373	674406	679779
(B) Sources of Finance Demand Major Head No.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
D-6 2405-Fisheries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
D-9 4405-Capital Outlay on Fisheries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
D-9 6405-Loans for Fishries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Total—B—Gross	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

विशेष घटक योजना
Special Component Plan

(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)					
तपशील	प्रत्यक्ष रकमा, २०२०-२०२१	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२	सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३	Description
1	2	3	4	5	6
	Actuals Expenditure 2020-2021	Budget Provision 2021-2022	Revised Estimate 2021-2022	Budget Estimates 2022-2023	
७८९. अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (०१) नीलक्रांती कार्यक्रम-अंतर्गत योजना (केंद्र योजना)	...	...	...	...	789. Special Component Plan for Scheduled Castes (01) Under Blue Revolution Scheme (Central Scheme)
१) (०१)(१३) नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणेसाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्स ३६ टक्के) (कार्यक्रम) (२४०५६२५१) ३३. अर्थसहाय्य	..	..	..	..	(01)(13) Financial Assistance for Construction of new Ponds (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy Central Share 36% (Scheme) (24056251) 33. Subsidies
२) (०१)(१४) नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणेसाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्स ३६ टक्के) (कार्यक्रम) (२४०५६२६२) ३३. अर्थसहाय्य	..	..	..	..	(01)(13) Financial Assistance for Construction of new Ponds (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy Central Share 36% (Scheme) (24056262) 33. Subsidies
३) (०१)(१५) मत्स्यबीज निर्मितीसाठी मत्स्यबीज केंद्राची स्थापना करणेसाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा ३६ टक्के) (कार्यक्रम) (२४०५६२७१) ३३. अर्थसहाय्य	..	..	..	..	(01)(15) Financial Assistance for Establishment of Hatchery for IMC and other Cultivable Fin Fishes (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy Central Share 36% (Scheme) (24056271) 33. Subsidies

विशेष घटक योजना
Special Component Plan—Contd.

1	2	3	4	5	6
					(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)
४) (०१)(१६) मत्स्यबीज निर्मितीसाठी मत्स्यबीज केंद्राची स्थापना करणेसाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या रा. हिस्सा २४ टक्के) (कार्यक्रम) (२४०५६२८९)	..	..	..		(01)(15) Financial Assistance for Establishment of Hatchery for IMC and other Cultivable Fin Fishes (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy State Share 24% (Scheme) (24056289)
३३. अर्थसहाय्य					33. Subsidies
५) (०१)(१९) संवर्धन तळ्यामध्ये मत्स्य-बोटकली व खाद्य टाकण्यासाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा ३६ टक्के) (कार्यक्रम) (२४०५६३१३)	..	..	..		39. (01)(19) Financial Assistance for Input Cost for Water Fish Culture (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy Central Share 36% (Scheme) (24056313)
३३. अर्थसहाय्य					33. Subsidies
६) (०१)(२०) संवर्धन तळ्यामध्ये मत्स्य-बोटकली व खाद्य टाकण्यासाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या रा. हिस्सा २४ टक्के) (कार्यक्रम) (२४०५६३२२)	..	..	..		(01)(19) Financial Assistance for Input Cost for Water Fish Culture (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy Central Share 24% (Scheme) (24056322)
३३. अर्थसहाय्य					33. Subsidies
७) (०१)(२१) पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करणेसाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा ३६ टक्के) (कार्यक्रम) (२४०५६३३१)	..	..	..		(01)(21) Financial Assistance for Installation of Cages/Pens in Reservoirs and other Open Water bodies (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy Central Share 36% (Scheme) (24056331)
३३. अर्थसहाय्य					33. Subsidies

विशेष घटक योजना
Special Component Plan—Contd.

(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)

1	2	3	4	5	6
८) (०१) (२२) पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करणसाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या रा. हिस्सा २४ टक्के) कार्यक्रम (२४०५६३४२) ३३. अर्थसहाय्य	..	..	..	..	(01)(22) Financial Assistance for Installation of Cages/Pens in Reservoirs and other Open Water bodies (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy State Share 36% (Scheme) (24056342) 33. Subsidies
९) (०१) (३५) खुल्या समुद्रात पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करणसाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा ३६ टक्के) कार्यक्रम (२४०५६४७६) ३३. अर्थसहाय्य	...	..	..	..	(01)(35) Financial Assistance for Open Sea Cage Culture (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy Central Share 36% (Scheme) (24056476) 33. Subsidies
१०) (०१) (३५) खुल्या समुद्रात पिंजरा पद्धतीने मत्स्यसंवर्धन करणसाठी अर्थसहाय्य (अ.जा. लाभार्थी व अ.जा. महिलांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या रा. हिस्सा २४ टक्के) कार्यक्रम (२४०५६४८५) ३३. अर्थसहाय्य	...	..	..	..	(01)(35) Financial Assistance for Open Sea Cage Culture (Scheduled Caste Beneficiary & Scheduled Caste Womens Co-operative Society) (Government Subsidy State Share 36% (Scheme) (24056485) 33. Subsidies
११) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना केंद्र हिस्सा ३६%	...	91476	91476	167500	Prime Minister Beneficiary Scheme Central Share 36%
१२) राज्य हिस्सा २४%	...	46201	46201	126401	State Share 36%
दत्तमत एकूण (०१) ...	..	137677	137677	293901	Total Voted (1)
दत्तमत एकूण (०२) ...	..	137677	137677	293901	Total Voted (1)

तक्ता एक TABLE I
तलावाचे जलक्षेत्र व इष्टतम संचयन क्षमता
Water spread area of tanks and optimum stocking capacity

अ. क्र.	वर्गवारी	जलक्षेत्र (हेक्टर) Water spread area Ha.	अपेक्षित इष्टतम बोटूकली		Classification
			साठवणूक (लाख) Optimum stocking capacity (Ha.)	अपेक्षित मत्स्योत्पादन (कि. ग्रॅ.) (मेटन)	
१)	० ते २० हे.	6633.94	331.8895	9935.895	0 to 20 Ha.
२)	२०.१ ते ६० हे.	47664.3	1770.6948	53132.844	20.1 to 60 Ha.
३)	६०.१ ते २०० हे.	48371.6	1029.3405	30877.215	60.1 to 200 Ha.
४)	२००.०१ ते ५०० हे.	36056.62	448.5031	13348.173	200.01 to 500 Ha.
५)	५००.०१ ते १००० हे.	32614.01	264.1631	7352.6715	500.01 to 1000 Ha.
६)	१०००.०१ ते २००० हे.	27052	177.06	4707.09	1000.01 to 2000 Ha.
७)	२००० हेक्टर वरील	84467	470.535	9437.025	Above 2000 Ha.

एकूण ..

..

तक्ता तीन TABLE III

हा तक्ता स्थानिकरीत्या उत्पादित केलेले तलावात आणि जलाशयात साठविलेले मत्स्यबीज, एकूण मत्स्योत्पादन व त्याची किंमत दर्शवितो.
 The following table indicates carp fry stocked in tanks and reservoirs and fish production and its value.

मत्स्यबीज संचयनाचा व मत्स्योत्पादनाचा तपशील
Details of stocking and Fish Production

वर्ष	मत्स्यबीज संचयन लाखात (Fry stocking in lakhs)	मत्स्योत्पादन (टनात) Fish Production (tons)	माशांची किंमत (रुपये लाखात) Value of fish (Rs. in Lakh)	Year
२०२०-२१ (प्रत्यक्ष)	4570.35	95732.49	68731.64	2020-21 (Actuals)
२०२१-२२ (अंदाजित)	5252.25	112093.36	88910.36	2021-22 (Estimated)
२०२२-२३ (अपेक्षित)	5546.70	110742.36	96375.56	2022-23 (Anticipated)

टीप : माशांची किंमत सरासरी रु. ५०/- प्रती किलो दर आकारून काढण्यात आली आहे.

तक्ता तीन-TABLE III

खालील तक्त्यात कार्यरत असलेल्या मत्स्यबीज केंद्राची माहिती दर्शविली आहे. The following table indicates the particulars of the Fish seed farms in operation

अ. क्र Sr. No.	जिल्हा	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राचे नाव	एकूण जलक्षेत्र (हेक्टर) Total water spread area (Ha.)	मत्स्यबीज उत्पादन (लाखात) Fry Production (in lakhs)			Name of the fish farm	District
				२०२०-२०२१ प्रत्यक्ष 2020-2021 Actuals	२०२१-२०२२ अपेक्षित 2021-2022 Anticipated	२०२२-२०२३ अंदाजित 2022-2023 Estimated		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
१.	मुंबई विभाग							Mumbai Region
	मुंबई उपनगर	आरे	3.90	..	50.00	200.00	Aarey	Mumbai
	रायगड	खोपोली	1.50	14.33	200.00	200.00	Khopoli	Raigad
२.	पुणे विभाग							Pune Region
	पुणे	हडपसर	2.59	5.02	..	40.00	Hadapsar	Pune
	सातारा	धोम	4.86	18.45	7.36	50.00	Dhom	Satara
	सोलापूर	उजनी	4.49	9.87	12.40	60.00	Ujani	Solapur
३.	नाशिक विभाग							Nashik Region
	धुळे	मुक्ती	1.00	..	..	50.00	Mukti	Dhule
	अहमदनगर	मूळानगर	1.71	..	...	75.00	Mulanagar	Ahmednagar
४.	अमरावती विभाग							Amravati Region
	अमरावती	मोशी	12.00	143.85	150.00	150.00	Morshi	Amravati
	बुलढाणा	कोराडी	7.75	328.00	508.00	700.00	Koradi	Buldhana
	अकोला	कोटपूरगा	3.36	173.00	169.00	175.00	Katepurna	Akola
	यवतमाळ	इसापूर	12.00	22.66	36.00	40.00	Esapur	Yavatmal
	यवतमाळ	अरुणावती	4.70	15.10	6.88	16.00	Arunavati	Yavatmal
	यवतमाळ	बेंबळा	4.60	..	..	..	Bembala	Yavatmal
५.	औरंगाबाद विभाग							Aurangabad Region
	औरंगाबाद	जायकवाडी	22.49	550.00	655.00	600.00	Jaykwadi	Jalna
	जालना	गल्हाटी	2.72	..	6.50	6.50	Galhati	Jalna
	परभणी	मासोळी	3.21	...	1.50	3.00	Masoli	Parbhani
	बीड	माजरा	3.52	3.23	..	5.00	Manjra	Beed
६.	लातूर विभाग							Latur Region
	लातूर	घरणी	1.88	59.12	42.00	50.00	Gharani	Latur
	उस्मानाबाद	चांदणी	1.07	4.40	5.00	10.00	Chandni	Osmanabad
	नांदेड	करडखेड	2.20	51.54	24.00	50.00	Karadkhed	Nanded
	हिंगोली	भाटगाव	1.18	16.25	11.00	50.00	Bhategaon	Hingoli
	हिंगोली	सिध्देश्वर	2.99	5.53	6.00	25.00	Siddheshwar	Hingoli

तक्ता तीन--समाप्त TABLE III—End.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
								Nagpur Region
७.	नागपूर विभाग							
	वर्धा	केळझर	2.88	49.38	1.56	150.00	Kelzar	Wardha
	वर्धा	बोर	1.44	..	..	25.00	Bor	Wardha
	भंडारा	शिवनीबांध	2.40	142.20	135.00	150.00	Shivnibandh	Bhandara
	नागपूर	वेणा	1.32	..	..	1.00	Vena	Nagpur
	नागपूर	पेंच	27.55	164.86	245.00	250.00	Pench	Nagpur
		एकूण ...	141.31	1776.79	2272.20	3131.50	Total	
		संवर्धन केंद्रे (Fish seed Rearing units) :						
१.	पुणे							Pune
	पुणे	वीर	1.00	2.50	..	15.00	Veer	Pune
	पुणे	माणिकडोह	0.48	2.00	..	7.00	Manikdoh	Pune
	सांगली	सिध्देवाडी	0.75	10.61	..	10.00	Siddhewadi	Sangli
	कोल्हापूर	रंकाळा	0.40	0.10	...	12.00	RanKala	Kolhapur
२.	नाशिक							Nashik
	नाशिक	गंगापूर	0.73	..	..	10.00	Gangapur	Nashik
	नाशिक	चणकापूर	..	...	...	..	Chanakapur	Nashik
	अहमदनगर	सिना	1.80	...	2.85	7.00	Sina	Ahmadnagar
३.	औरंगाबाद							Aurangabad
	औरंगाबाद	खेळणा	0.90	...	...	..	Khelana	Aurangabad
	औरंगाबाद	ढेकू	0.53	...	...	..	Dheku	Aurangabad
४.	लातूर							Latur
	नांदेड	मनार	1.58	...	..	10.00	Manar	Nanded
५.	अमरावती							Amravati
	अमरावती	बसलापूर	1.80	..	..	..	Basalapur	Amravati
	यवतमाळ	सायखेडा	2.04	13.72	3.00	15.00	Saikheda	Yavatmal
	यवतमाळ	पूस	1.39	..	..	15.00	Pus	Yavatmal
६.	नागपूर							Nagpur
	भंडारा	नागठाणा	1.52	4.19	7.88	8.00	Nagthana	Bhandara
	गोंदिया	अभोरा	1.34	..	4.36	13.50	Ambhora	Gondia
	गडचिरोली	मुखळा	0.72	15.01	4.00	21.00	Gadchiroli	Murkhala
		एकूण ...	17.08	48.13	22.09	143.50	Total	

तक्ता चार
TABLE IV
मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा

अ.क्र.	विभाग	वर्ष	विकासासाठी निवडलेले जलक्षेत्र (हेक्टर)			जलाशयात पिंजरा
			तळी बांधकाम जलक्षेत्र (हेक्टर)	तळी नुतनीकरण जलक्षेत्र (हेक्टर)	निविष्ठी अनुदान जलक्षेत्र (हेक्टर)	पध्दतीने मत्स्यसंवर्धन पिंजरा उभारणी ६x४x४ मी. आकाराचे
१	२	३	४	५	६	७
१.	प्रादेशिक उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, मुंबई	२०१९-२०२० (प्रत्यक्ष)	४०	...	०.३०	२४
		२०२०-२०२१ (अंदाजित)	७.५४	...	६.९९	१९२
		२०२१-२०२२ (अपेक्षित)	...	...	....	४८
२.	प्रादेशिक उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, नाशिक	२०१९-२०२० (प्रत्यक्ष)	...	...	....	१४१५
		२०२०-२०२१ (अंदाजित)	६.००	....	६.००	४६२१
		२०२१-२०२२ (अपेक्षित)	०.४८	...	०.४८	२३७६
३.	प्रादेशिक उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, पुणे	२०१९-२०२० (प्रत्यक्ष)	१.३७	...	०.९०	२५७
		२०२०-२०२१ (अंदाजित)	५.८३	...	८.३०	३४७
		२०२१-२०२२ (अपेक्षित)	१३.५५	...	११.६५	१२००
४.	प्रादेशिक उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, अमरावती	२०१९-२०२० (प्रत्यक्ष)	२.९१	...	०.८०	२५२
		२०२०-२०२१ (अंदाजित)	३०.३८	५.०८	३३.४९	१०२
		२०२१-२०२२ (अपेक्षित)	३.४०	...	३.९८	३६०
५.	प्रादेशिक उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, नागपूर	२०१९-२०२० (प्रत्यक्ष)	१.१७	...	०.५०	५०४
		२०२०-२०२१ (अंदाजित)	२५.९८	१.६५	४२.५६	२५६८
		२०२१-२०२२ (अपेक्षित)	२३.०९	...	१४.७९	...
६.	प्रादेशिक उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, औरंगाबाद	२०१९-२०२० (प्रत्यक्ष)	०.८०	...	०.२५	२०
		२०२०-२०२१ (अंदाजित)	३.९४	०.२०	५.४९	१२३२
		२०२१-२०२२ (अपेक्षित)	५.००	...	....	...
७.	प्रादेशिक उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, लातूर	२०१९-२०२० (प्रत्यक्ष)	०.६०	...	०.२५	७२
		२०२०-२०२१ (अंदाजित)	१.८७	२.०५	२.२२	४६४
		२०२१-२०२२ (अपेक्षित)	१०.००	...	१०.००	५७६
एकूण		२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	..	...	..	..
		२०२१-२०२२ (अंदाजित)	..	..	..	..
		२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	..	...	..	..

* सदरच्या योजना सद्यस्थितीत बंद आहेत.

तक्ता पाच
TABLE V

हा तक्ता तलाव ठेका, मत्स्यबीज विक्री इत्यादी बाबींवरील भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसायातील जमा रकमांची माहिती दर्शवितो.

Following Table indicates actual receipts realised from lease of tanks, Sale of fish and fish seed under Inland programme.

(रुपये लाखात)
(Rs. In lakhs)

(प्रत्यक्ष)(अंदाजित)	२०२०-२०२१	२०२१-२०२२	२०२२-२०२३	बाब
	(प्रत्यक्ष जमा) Actual Receipts 2020-2021 1	(अंदाजित जमा) Anticipated Receipts 2021-2022 2	(अपेक्षित जमा) Estimated Receipts 2022-2023 3	
१) तलाव ठेका				Lease of Tanks.
१) मुंबई	14.35	31.34	33.33	Mumbai
२) पुणे	124.30	146.98	162.64	Pune
३) नाशिक	155.92	65.04	139.23	Nashik
४) औरंगाबाद	83.73	41.05	115.90	Aurangabad
५) लातूर	99.32	41.22	54.11	Latur
६) अमरावती	198.55	190.19	223.42	Amaravati
७) नागपूर	97.93	16.50	78.35	Nagpur
एकूण ...	774.10	532.22	806.98	Total
२) मत्स्यबीज विक्री				Sale of Fish Seed
१) मुंबई	10.40	77.26	230.00	Mumbai
२) पुणे	19.37	10.00	20.00	Pune
३) नाशिक	..	1.60	3.92	Nashik
४) औरंगाबाद	1.43	4.00	7.50	Aurangabad
५) लातूर	14.90	10.36	21.00	Latur
६) अमरावती	27.77	19.66	32.60	Amaravati
७) नागपूर	17.01	18.46	75.25	Nagpur
एकूण ...	90.88	141.34	340.27	

तीन. सागरी मत्स्यव्यवसाय

प्रास्ताविक :

राज्यात ७२० कि. मी. चा सागरी किनारा लाभला असून ८७,००० चौ. कि. मी., खंडान्त उतारावर (Continental Shelf) उपलब्ध आहे. या किनाऱ्यावर १८४ मासळी उतरविण्याची केंद्रे असून १६.३६४ यांत्रिक नौका तर ७,९७६ बिगर यांत्रिकी नौका व १५५४ ओबीएम कार्याकचत आहेत. सागरी मत्स्योत्पादन सरासरी ४.०० लाख मेट्रीक टन आहे.

१. मासेमारी नौकांचे यांत्रिकीकरण :

मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थामधील ७-८ सभासदांचा गट तयार करून त्यांना राष्ट्रीय सहकार विकास निगमच्या अर्थसहाय्याने यांत्रिक नौका बांधण्याकरिता अर्थ सहाय्य पुरविण्यात येते. खोल समुद्रात मासेमारी करण्याकरिता (फायबर व लाकडी) मध्यम आकाराच्या नौकांनाही आता अर्थसहाय्य दिले जाते.

२. आंतरबाह्य इंजिनावर अर्थसहाय्य :

परंपरागत मासेमारी नौकांच्या यांत्रिकीकरणाच्या केंद्र पुरस्कृत योजनेखाली आऊट बोर्ड इंजिन व आंतर (इनबोर्ड) इंजिनावर ५० टक्के अनुदान मासेमारांना देण्यात येते. केंद्र व राज्य शासनाचा ५०:५० असा हिस्सा असतो.

३. मासेमारी साधनांच्या खरेदीवर अर्थसहाय्य :

(अ) अनुदान :- मत्स्यव्यवसायासाठी लागणारी जाळी तयार करण्यासाठी बरेच मच्छिमार नायलॉन सूत, मोनोफिलामेंट व शेवसूत वापरतात. तसेच यांत्रिक मासेमार नौकांसाठी त्यांना डिझेल तेलाची फार आवश्यकता असते. तथापि या साधनांच्या किंमतीत बरीच वाढ होत असल्यामुळे मासेमारीसाठी ही आवश्यक असूनही त्यांचा वापर करणे मच्छिमारांना अशक्य होते. यास्तव सवलतीच्या दरात मच्छिमारांना ही साधने उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने या विभागाकडून वरील योजना राबविली जात आहे. नॉयलॉन सूत, मोनोफिलॉमेंट धागा व सुतांची जाळी शिखर संघ किंवा जिल्हा संघामार्फत पुरविले जाते. डिझेल तेल स्थानिक मच्छिमारी संस्थेमार्फत पुरविले जाते. १९८२-८३ पासून रापणकारांना नायलॉन सूत वगैरेवर तसेच अल्प उत्पन्न गटातील मच्छिमारांना बिगर यांत्रिकी नौकांसाठी नौकांच्या किमतीच्या ५० टक्के किंवा जास्तीत जास्त रु. १,००,००० अर्थसहाय्य देण्यात येते. अनुदानाचा तपशील प्रपत्र तीनमध्ये दर्शविण्यात आला आहे.

४. महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ :-

निरनिराळ्या प्रकारच्या व आकारमानाच्या मासेमारी नौकांचे कार्यक्षेत्र निश्चित करण्याच्या उद्देशाने महाराष्ट्र शासनाने "महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम, १९८१" हा कायदा सप्टेंबर १९८१ मध्ये संमत केला. या कायद्याची अंमलबजावणी दिनांक ४-८-१९८२ पासून सुरू झाली. या अधिनियमात दि. १८-११-२०२१ नुसार सुधारणा करण्यात आली आहे. अधिनियमातील प्रमुख तरतुदी खालीलप्रमाणे आहेत :-

- (१) मासेमारी नौकांची नोंदणी करणे;
- (२) मासेमारीसाठी परवाना देणे;
- (३) कार्यक्षेत्रे उतरविण्याबाबत शिफारशी करण्यासाठी जिल्हावार समित्यांची स्थापना करणे;

- (४) जिल्हा समित्यांच्या शिफारशीवर विचार करून कार्यक्षेत्रांबाबत आदेश काढणे;
- (५) कायदांतर्गत तरतुदींचे उल्लंघन करणाऱ्यांना शिक्षा करण्यासाठी यंत्रणा;
- (६) अपील मंडळाची स्थापना व अपीलाचे पुर्ननिरीक्षण;

५. मासेमारी बंदराची सुधारणा :

लहान मासेमारी बंदरे बांधणे व मासळी उतरविण्याच्या तसेच नौकानयनाच्या पायाभूत सुविधा पुरविण्याचा कार्यक्रमही केंद्र शासनाच्या ७५% अर्थसहाय्यातून हाती घेण्यात आला आहे.

सन २००८-०९ पर्यंत केंद्र शासनाकडून या योजनेस ५०% अर्थसहाय्य दिले जात होते. परंतु सन २००९-१० पासून या योजनेस केंद्र शासनाकडून ७५% अर्थसहाय्य देण्यात येत आहे.

सदरची योजना किनारी अभियंता सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांचेकडून राबविली जात आहे.

धडक कार्यक्रम : लहान मच्छिमारी बंदरावर मासळी सुकविण्यासाठी चौथरे, उघडे निवारे, मार्गदर्शक स्तंभ, जोडरस्ते बांधणे इत्यादी मूलभूत गरजा भागविण्यासाठी रुपये २५.०० लक्ष खर्चापर्यंतची आवश्यक कामे विभागाद्वारे या योजने अंतर्गत करण्यात येतात.

६. हायस्पीड डिझेल तेलावरील सवलत :

२० मीटरपेक्षा कमी लांबीच्या यांत्रिक मच्छिमार नौकांना लागणाऱ्या हायस्पीड डिझेल तेलावरील सवलत देण्याची योजना केंद्र शासनाने २००४-०५ पासून मंजूर केलेली आहे. या योजने अंतर्गत केंद्र शासनाकडून १०० टक्के अर्थसहाय्य देण्यात येत होते. या योजनेअंतर्गत रु. ३.०० प्रति लिटर सवलत देण्यात येते. परंतु दरिद्र रेषेखालील लाभार्थ्यांची अट असल्याने या योजनेत लाभार्थी उपलब्ध होत नाहीत.

७. मासेमारी नौकांवर संदेशवाहन, मासळीचा शोध घेणे इ. अत्याधुनिक यंत्रसामुग्री खरेदी करण्यासाठी अर्थसहाय्य :-

मासेमारी नौकांवर संदेशवाहन, मासळीचा शोध घेणे इ. अत्याधुनिक यंत्रसामुग्री खरेदी करण्यासाठी अर्थसहाय्य देण्याची योजना सन १९९९ पासून कार्यान्वित करण्यात आलेली आहे. शासन निर्णय क्र. मत्स्यवि-२०११/प्र.क्र. २९/पदुम-१४ दिनांक ३०-०३-२०११ अन्वये योजनेमध्ये सुधारणा करून सदर योजने अंतर्गत खाली नमूद केल्याप्रमाणे अर्थसहाय्य देय राहिल.

यंत्र सामुग्री	अर्थसहाय्याचे प्रमाण व अर्थसहाय्याची कमाल मर्यादा
१) एकोसाऊंडर	यंत्रसामुग्रीच्या किमतीच्या २५% परंतु रु. १५,०००/- च्या मर्यादेत.
२) जीपीएस/ नेव्हीगेटर	यंत्रसामुग्रीच्या किमतीच्या २५% परंतु रु. ७५,०००/- च्या मर्यादेत.
३) वॉकीटॉकी	यंत्रसामुग्रीच्या किमतीच्या २५% परंतु रु. १२,५००/- च्या मर्यादेत.

ह्या प्रकारची यंत्रसामुग्री मच्छिमारांना त्यांच्या यांत्रिक नौकांवर उपलब्ध करून दिल्यास त्यांना सागरात मासेमारी करताना मासळीचा साठा कोठे आहे हे कळणे शक्य होते. परिणामी त्यांचे श्रम तसेच डिझेलही वाचेल व मत्स्योत्पादनात आपोआप भर पडेल.

८. मच्छिमारी सहकारी संस्थांच्या सभासदांच्या यांत्रिक नौकांनी वापरलेल्या डिझेल वरील विक्रीकराची मूल्यवर्धित कराची प्रतिपूर्ती :-

मच्छिमारांनी त्यांच्या यांत्रिक नौकांकरिता खरेदी केलेल्या हायस्पीड

मच्छिमारांनी त्यांच्या यांत्रिक नौकांकरिता खरेदी केलेल्या हायस्पीड डिझेल तेलावरील विक्रीकराची (व्हॅट) प्रतिपूर्ती देण्याची योजना राज्यात ३ सप्टेंबर, २००५ पासून कार्यान्वित करण्यात आलेली आहे. या योजनेंतर्गत मच्छिमारांनी मासेमारीसाठी खरेदी केलेल्या हायस्पीड डिझेल तेलावरील १०० टक्के विक्रीकराची रक्कम प्रतिपूर्तीद्वारे मच्छिमारांना देण्यात येते.

तक्ता एक-समाप्त TABLE I—End.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
१२) (००) (०७) लहान मासेमारी बंदराचे बांधकाम (केंद्र हिस्सा ४४०५३४०७) (राज्य हिस्सा ४४०५३४१६)	...	862889	862889	...	1164057	1164057	...	1164057	1164057	...	723620	723620 12) (00) (07) Construction of minor fishing harbors (Central Share 44053407) (State Share 44053407)
१३) मासेमारी बंदराचे आधुनिकीकरण करणे कार्यक्रम (राज्य हिस्सा ५०%) (केंद्र हिस्सा ५०%) (४४०५३३६३) (४४०५३३७२)	...	...	...	...	211200	211200	...	211200	211200	...	370600	370600 13) Mechanisation of fishing harbors (State share 50%) (Central share 50%)
१४) (०३) (०१) शिंपले संवर्धन, (केंद्र हिस्सा २४%)(२४०५५२३७)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	... 14) (03)(01) Bivalve Culture (General) (Govt. Subsidy Central share 24%) (Scheme) (24055237)
१५) (०३) (०२) खुल्या समुद्रात पिंजरा पध्दतीने मत्स्यसंवर्धन करणे, (केंद्र हिस्सा २४%)(२४०५५२४६)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	... 15) (03)(02) Open sea cage culture (General)(Govt. Subsidy central Share 24%) (24055246) (Scheme)
१६) (०३) (३४) खुल्या समुद्रात पिंजरा पध्दतीने मत्स्यसंवर्धन करणेसाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शा. अनुदानाच्या १६% राज्य हिस्सा) (२४०५६१०८)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	... 16) (03)(34) Financial Assistance Open sea cage culture (General)(Govt. Subsidy State Share 16%) (24056108) (Scheme)
१७) (०३)(०४) पारंपरिक स्थानिक मच्छिमारांना लाकडी ऐवजी फायबर नौका खारेदीस अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (केंद्र हिस्सा २४%)(२४०५५२६४)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	... 17) (03)(04) Assistance to Traditional/Artisanal fishermen for procurement of FRP and ice box (General) (Govt. Subsidy Central Share 24%) (24055264) (Scheme)

तक्ता एक-समाप्त TABLE I—End.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
१८) (०३)(४०) पारंपरिक स्थानिक मच्छिमारांना लाकडी ऐवजी फायबर नौका खरेदीस अर्थसहाय्य (केंद्र हिस्सा २४%) (२४०५६१६२)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	... 18) (03)(40) Assistance to Traditional/Artisanal fishermen for procurement of FRP and ice box (General) (Got. Subsidy Central Share 24%) (24056162) (Scheme)
१९) (०३)(०५) मासेमारी नंतर प्रक्रियेतील पायाभूत सुविधांचा विकास-बर्फ कारखाना व शीतगृह (सर्वसाधारण) (शा. अनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५२७३)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	... 19) (03)(05) Development of Post Harvest Infrastructure Ice Plant and Cold Storage (General) (Got. Subsidy Central Share 24%) (24055273) (Scheme)
२०) (०३)(४३) मासेमारी नंतर प्रक्रियेतील पायाभूत सुविधांचा विकास-बर्फ कारखाना व शीतगृह (सर्वसाधारण) (शा. अनुदानाच्या १६% राज्य हिस्सा) (२४०५६१११)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	... 20) (03)(43) Development of Post Harvest Infrastructure Ice Plant and Cold Storage (General) (Got. Subsidy State Share 16%) (24056191) (Scheme)
२१) (०३)(०६) कार्यरत बर्फ कारखाने व शीतगृह नुतनीकरणासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शा. अनुदानाच्या २४% केंद्र हिस्सा) (२४०५५२८२)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	... 21) (03)(06) Renovation of Existing Ice Plants cum Cold Storage (General) (Got. Subsidy Central Share 24%) (24055282) (Scheme)
२२) (०३)(४६) कार्यरत बर्फ कारखाने व शीतगृह नुतनीकरणासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शा. अनुदानाच्या १६% राज्य हिस्सा) (२४०५६२२४)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	.. 22) (03)(46) Renovation of Existing Ice Plants cum Cold Storage (General) (Got. Subsidy State Share 16%) (24056224) (Scheme)

तक्ता एक-चालू TABLE I—Contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
३०)	(०३)(१९) शीतसाखळी योजनेतर्गत बुटीबोरी येथे फिश ड्रेसिंग सेंटर बांधकामासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा २४%) (२४०५५४५१)	...	...	...	1	1	...	1	1	...	...	...
३१)	(०३)(२०) शीतसाखळी योजनेतर्गत बुटीबोरी येथे फिश ड्रेसिंग सेंटर बांधकामासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासन अनुदानाच्या राज्य हिस्सा १६%) (२४०५५४६२)	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...
३२)	(०३)(२१) शीतसाखळी योजनेतर्गत अमरावती येथे फिशरिज हब बांधकामासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा २४%) (कार्यक्रम) ३१, सहायक अनुदाने (वितनेतर) ३३-अर्थसहाय्य (२४०५५४७१)	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...
३३)	(०३)(२२) शीतसाखळी योजनेतर्गत अमरावती येथे फिशरिज हब बांधकामासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासन अनुदानाच्या राज्य हिस्सा १६%) (२४०५५४८९)	...	...	...	1	1	...	1	1	...	...	...
३४)	(०३)(२३) इन्सुलेटेड ट्रक खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा ३६%) (२४०५५६९४)	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...
३५)	(०३)(२४) इन्सुलेटेड ट्रक खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या राज्य हिस्सा २४%) (२४०५५७०२)	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...
30)	(03)(19) Construction of Fish dressing centre at Butibori Under Cold Chain scheme (General) (Govt.Subsidy Central Share 24%) (24055451) (Scheme)	...	...	...	1	1	...	1	1	...	...	...
31)	(03)(20) Construction of Fish dressing centre at Butibori Under Cold Chain scheme (General) (Govt.Subsidy State Share 16%) (24055462) (Scheme)	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...
32)	(03)(21) Construction of Fish dressing centre at Butibori Under Cold Chain scheme (General) (Govt.Subsidy Central Share 16%) (24055471) (Scheme)	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...
33)	(03)(22) Construction of Fisheries Hub at Amravati Under Cold Chain Scheme (General) (Govt. Subsidy State Share 16%) (24055489) (Scheme)	...	...	...	1	1	...	1	1	...	...	...
34)	(03)(23) Purchase of Insulated truck (Women & their Co.oprative Society)(Govt.Subsidy Central Share 36%) (24055694) (Scheme)	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...
35)	(03)(24) Purchase of Insulated truck (Women & their Co.oprative Society)(Govt.Subsidy State Share 24%) (24055702) (Scheme)	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...

तक्ता एक-समाप्त TABLE I—End.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
३६) (०३)(२७) मोटारसायकलसह... शीतपेटी खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा ३६%) (२४०५५७३८)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३७) (०३)(२८) मोटारसायकलसह शीतपेटी खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या राज्य हिस्सा २४%) (२४०५५७४७)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३८) (०३)(४६) कार्यरत बर्फ कारखाने वा शीतगृह नूतनीकरणासाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या २४% राज्य हिस्सा)(कार्यक्रम) (२४०५६२२४)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३९) मासेमारी बंदर व जेठ्ठी उभारणे (केंद्र हिस्सा ५० %) (४४०५३३८१)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४०) मासेमारी बंदर व जेठ्ठी उभारणे (राज्य हिस्सा ५० %) (४४०५३३९२)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४१) (०४)(०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थीभिमुख योजना (सर्वसाधारण पुरुष (के.हि.२४%)(कार्यक्रम) ३३- अर्थसहाय्य (२४०५७६८८)	...	...	...	...	145820	145820	...	145820	145820	...	58917	58917
४२) (०४)(०५)प्र. मत्स्यसंपदा लाभार्थी- भुख योजना (सर्वसाधारण पुरुष) (रा.हि. १६%) (कार्यक्रम) (२४०५७६९७) ३३ -अर्थसंकल्प	...	...	...	...	98220	98220	...	98220	98220	...	39533	39533

तक्ता एक-TABLE I

खालील तक्ता मच्छिमार गटांना मच्छिमार नौकांच्या यांत्रिकीकरणासाठी दिलेले व देण्यात यावयाचे The following table indicates financial assistance given or to be the groups of fishermen for mechanisation of the fishing boats.

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakhs)

जिल्हा	अपेक्षित २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022										अंदाजित २०२२-२०२३ Revised Estimate 2022-2023									
	प्रत्यक्ष २०२०-२०२१ Actuals 2020-2021					कर्ज Loan					भागभांडवल व खा.वि.भा. भा S.R.S.C									
	नौकांची संख्या No.of boats	लाभार्थी संख्या No.of beneficiaries	नौकांची संख्या No.of boats	लाभार्थी संख्या No.of beneficiaries	कर्ज Loan	नौकांची संख्या No.of boats	लाभार्थी संख्या No.of beneficiaries	कर्ज Loan	नौकांची संख्या No.of boats	लाभार्थी संख्या No.of beneficiaries	कर्ज Loan	नौकांची संख्या No.of boats	लाभार्थी संख्या No.of beneficiaries	कर्ज Loan	नौकांची संख्या No.of boats	लाभार्थी संख्या No.of beneficiaries				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
मुंबई शहर	..	..	..	..	..	..	38	1023	266	26	310	182	20	660	140	20	260	140	..	Mumbai City
मुंबई व उपमारे	..	..	..	..	..	..	47	1394	329	27	411	189	15	413	105	15	195	105	..	Mumbai Suburban
ठाणे	..	..	..	..	..	..	22	617	154	11	144	77	10	330	70	10	130	70	..	Thane
पालघर	..	..	..	..	..	..	10	258	70	6	78	42	10	330	70	10	130	70	..	Palghar
रायगड	..	..	..	..	..	..	230	6895	1610	168	1929	1176	25	688	175	25	325	175	..	Raigad
रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	54	1331	378	12	131	84	15	413	105	15	195	105	..	Ratnagiri
सिंधुदुर्ग-मालवण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
एकूण ...	..	..	..	..	..	..	401	11518	2807	250	3003	1750	95	2834	665	95	1235	665	..	Total

तक्ता दोन
TABLE II

मच्छमार साधनावरील अर्थसहाय्याची माहिती (बिगर आदिवासी)
Information about financial assistance on fishery Requisites (Non Tribal)

(रु. लाखात)
(Rs. in lakhs)

वर्ष	नायलॉन सूत Nylon twe		डिझेल तेल Disel Oil		बिगर यांत्रिक नौका Non-Mecharised boats		Year
	परिमाण (किलो) Quantity (Kgs.)	शासकीय अर्थसहाय्य Govt. fin. assistance	परिमाण किलो लिटर Quantity (Kilolitre)	शासकीय अर्थसहाय्य Govt. fin. assistance	संख्या No.	शासकीय अर्थसहाय्य Govt. fin. assistance	
1	2	3	4	5	6	7	
२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	28082	32.62	..	..	14	630	2020-2021 (Actuals)
२०२१-२०२२ (अंदाजित)	42791	70.38	..	..	22	34.79	2021-2022 (Anticipated)
२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	49695	83.83	.	..	8	40.9	2022-2023 (Estimated)

तक्ता तीन
TABLE III

महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ खाली नोंदलेल्या
नौका, दिलेले परवाने व वसूल झालेले परवाना शुल्क.

No. of boats registered licences issued and licence fees
collected under Maharashtra Marine Fishing Regulation
Act 1981.

वर्ष	नोंदलेल्या नौकांची संख्या No. of boats registered	दिलेल्या परवान्यांची संख्या No. of licences issued	वसूल परवाना शुल्क (रुपये लाखात) Licence Fees recovered (Rs. in lakhs)	Year
1	2	3	4	
२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	2655	5571	17.67	2020-2021 (Actuals)
२०२१-२०२२ (अंदाजित)	2727	5323	16.88	2021-2022 (Anticipated)
२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	2665	5475	17.67	2022-2023 (Estimated)

तक्ता एक TABLE I
Budget Estimate for 2020-2021
NABARD Phase - 20 Fisheries Department
नाबार्ड टप्पा - २० मत्स्यव्यवसाय विभाग

नाबार्ड टप्पा - २० अंतर्गत मासेमारी बंदरे व लहान धक्क्यांचा विकास मागणी क्र. डी- ०९		Development of Fishing Harbours and Jetty under NABARD Phase - 20 Grant No. D-09				
४४०५ - मुख्य लेखाशिर्ष		4405- Capital Outlay on Fisheries				
मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च		(00)103 - Marine Fisheries				
(००) १०३, सागरी मत्स्यव्यवसाय		(00) (05) - Construction of Fisheries Harbours and Minor Jetty				
(००)(०५) मासेमारी बंदरे व लहान धक्के बांधणे		(Nabard Share - 95%) (Scheme) (44053292)				
(९५% नाबार्ड हिस्सा) (कार्यक्रम)		53 - Major Works				
५३ - मोठी बांधकामे		(00) (05) - Construction of Fisheries Harbours and Minor Jetty				
(४४०५३२९२)		(State Share - 5%) (Scheme)				
(००)(०६) मासेमारी बंदरे व लहान धक्के बांधणे		53 - Major Works				
(५% राज्य हिस्सा) (कार्यक्रम)		(44053309)				
५३ - मोठी बांधकामे						
(४४०५३३०९)						
(रु. हजारात)		(Rs. In Thousands)				
Sr. No.	Major Head, Minor Head, Sub Head Detailed Head & Name of the work	Estimated cost	Expenditure to the end of March 2021	Budget Estimates 2021-22	Budget Estimated 2022-23	प्रधान शीर्ष, गौण शीर्ष, उप-शीर्ष व बांधकामाचे नाव
1	2	3	4	5	6	7
	खारदांडा, मुंबई उपगनर	69000	68400	13470	..	1) Khardanda, Mumbai Sub urban
	जुहुतारा, मुंबई उपगनर	80000	79900	8165	..	2) Juhutara, Mumbai Sub urban
	नवापाडा, कोळीवाडा, मुंबई उपगनर	150000	147900	22921	..	3) Navapada Koliwada Mumbai Sub urban
	थेरोडा, जि. रायगड	420000	394107	93917	..	4) Theronda, Raigad
	एकदरा, जि. रायगड	100000	98643	35600	..	5) Ekdara, Raigad
	तांबळडेग, जि. सिंधुदुर्ग	90000	98833	22856	..	6) Tambaldeg, Sindhudurg
	केळूस, जि. सिंधुदुर्ग	91000	58602	44200	..	7) Kelus, Sindhudurg
	झाई, जि. पालघर	100000	99972	30300	..	8) Zai, Palghar
	केळवा, दादर, जि. पालघर	100000	99482	19389	..	9) Kelva-Dadar, Palghar
	एकूण	1200000	1145892	290818	..	Total

तक्ता दोन TABLE II

Budget Estimate for 2020-2021

मागणी क्रमांक डी-०९

४४०५ - मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च

(००) (१०३) सागरी मत्स्यव्यवसाय

(००) (०७) लहान मासेमारी बंदरे बांधकाम

(५०%) केंद्र हिस्सा, ५३ मोठी बांधकामे

(४४०५ ३४०७)

(००) (०८) लहान मासेमारी बंदरे बांधकाम,

(५०%) राज्य हिस्सा, ५३ मोठी बांधकामे

(४४०५ ३४१६)

Demand No. D-09

(00) (103)-Capital Outlay on Marine Fisheries

(00) (07) Minor Fishing Harbour (50%) (Central Share), 53 Major Construction (4405 3407)

(00) (08) Minor Fishing Harbour (50%) State Share, 53 Major Construction (4405 3416)

(C) Central Plan Schemes (50%)

राज्य हिस्सा - (५०%)

(रु. हजारात)

(Rs. In Thousands)

अ. क्रमांक	प्रधान शीर्ष, गौण शीर्ष, उप-शीर्ष व बांधकामाच नाव	Estimated cost अंदाजित खर्च	Expenditure to the end of March 2021 मार्च २०२१ अखेर पर्यंतचा खर्च	Budget Estimates 2021-22 अर्थसंकल्प २०२१-२२	Budget Estimated 2022-23 अर्थसंकल्प २०२२-२३	Major Head, Minor Head, Sub Head Detailed Head & Name of the work
1	2	3	4	5	6	7
	वसोवा जिल्हा मुंबई येथे मासे उतरविण्यासाठी लहान धक्क्याचे बांधकाम	3656600	..	1	1	Construction of fish landing Jetty at Varsova, District Mumbai
	आनंदवाडी तालुका देवगड, जिल्हा सिंधुदुर्ग येथे मासेमारी बंदर बांधणे (जुलै २००५)	884400	54663	1	759400	Construction of Fishing Harbour at Anandwadi, Tal. Deogad, Dist. Sindhudurg (July 2005)
	करंजा तालुका उरण, जिल्हा रायगड येथे मासेमारी बंदर बांधणे (जुलै २००५)	1498000	1230647	463000	1035000	Construction of Fishing Harbour at Karanja, Tal. Uran, Dist. Raigad (July 2005)
	मिरकरवाडा टप्पा दोन जिल्हा रत्नागिरी, येथे जलसंरक्षक भिंतीचे बांधकाम करणे (जुलै २००५)	746900	595400	151500	..	Construction of Break Water Wall Mirkarwada Phase II Dist. Ratnagiri. (July 2005)
	एकूण	6785900	2372677	614502	1794401	Total

तक्ता तीन TABLE III

Budget Estimate for 2020-2021

प्रधान शीर्ष, गौण शीर्ष, उप शीर्ष

मागणी क्रमांक डी-०९

४४०५ - मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च

१०३, सागरी मत्स्यव्यवसाय

(०१) निलक्रांती कार्यक्रमांतर्गत योजना,

केंद्र योजना

(०२) (०१) ५३ मोठी बांधकामे

(४४०५ ३३८१)

(०२) (०१) ५३ मोठी बांधकामे

(४४०५ ३३९२)

Major Head, Minor Head, Sub Head,

Detailed Head & name of the work

Demand No. D-09

4405-Capital Outlay on Fisheries

(103)-Marine Fisheries

(01) Blue revolution Scheme

Central Scheme

(02) (01) 53 Major Works (44053381)

(01) (02) 53 Major Works (44053392)

Blue Revolution

(C) Central Plan Schemes (50%)

State Plan Schemes (50%)

(रु. हजारत)

(Rs. In Thousands)

अ. क्रमांक	बांधकामाच नाव	Estimated cost	Expenditure to the end of March 2021	Budget Estimates 2021-22	Budget Estimated 2022-23	Major Head, Minor Head, Sub Head Detailed Head & Name of the work
1	2	अंदाजित खर्च	मार्च २०२१ अखेर पर्यंतचा खर्च	अर्थसंकल्प २०२१-२२	अर्थसंकल्प २०२२-२३	7
	मच्छमारांना मुलभुत सुविधा देण्यासाठी बोडणी, ता. अलिबाग, जि. रायगड येथे जेटीचे बांधकाम करणे	80000	..	..	..	Providing Infrastructural post harvesting Center Bodani, Tal. Alibag, Dist. Raigad.
	एकूण	80000	..	..	..	Total

Modernization of Sossoon Dock Fishing Harbour Dist. Mumbai

(C) Central Plan Schemes (50%)

State Plan Schemes (50%)

मागणी क्रमांक डी-०९

४४०५ - मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च

१९० सार्वजनिक क्षेत्रातील व इतर उपक्रमांना कर्ज

०० - मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च

(००)(०२) मासेमारी बंदराचे आधुनिकीकरण करणे

(५०% राज्य हिस्सा) (कार्यक्रम)

३५-भांडवली भत्तेच्या निर्मितीकरीता अनुदान

(४४०५ ३३६३)

(००)(०३) मासेमारी बंदराचे आधुनिकीकरण करणे

(५०% केंद्र हिस्सा) (कार्यक्रम)

३५-भांडवली भत्तेच्या निर्मितीकरीता अनुदान

(४४०५ ३३७२)

Demand No. D-09

4405-Capital Outlay on Fisheries

(190)-Public Sector & other project loan

00-Capital Outlay on Fisheries

(00)(02) Fishing Harbour Development

(50%) (State Share) (Programme)

35-Capital production grant

(44053363)

(00)(03) Modernization of Fishing harbours

(50%) (Central Share) (Programme)

35-Capital production grant

(4405 3372)

(C) Central Plan Schemes (50%)

State Plan Schemes (50%)

(रु. हजारत)

(Rs. In Thousands)

अ. क्रमांक	प्रधान शीर्ष, गौण शीर्ष, उप-शीर्ष व बांधकामाच नाव	Estimated cost	Expenditure to the end of March 2021	Budget Estimates 2021-22	Budget Estimated 2022-23	Major Head, Minor Head, Sub Head Detailed Head & Name of the work
1	2	अंदाजित खर्च	मार्च २०२१ अखेर पर्यंतचा खर्च	अर्थसंकल्प २०२१-२२	अर्थसंकल्प २०२२-२३	7
	ससुन गोदी बंदराचे अधुनिकरण करणे.	521700	1504.00	105600	..	Modernization of Sossoon Dock Fisihing Harbour Dist. Mumbai
	एकूण	521700	1504.00	105600	..	Total

तक्ता चार TABLE IV
Budget Estimate for 2019-2020

नाबार्ड टप्पा-२२ अंतर्गत मासेमारी बंदरे व लहान धक्क्यांचा विकास मागणी क्र. डी-०९ मुख्य लेखाशिर्ष ४४०५-मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च १०३ सागरी मत्स्यव्यवसाय ५३-मोठी बांधकामे (००) (०५) मासेमारी बंदरे व लहान जेटीचे बांधकाम करणे (९५% नाबार्ड हिस्सा) (कार्यक्रम) ५३-मोठी बांधकामे (४४०५ ३२९२) (००) (०६) मासेमारी बंदरे व लहान जेटीचे बांधकाम (५% रा.हि.) (कार्यक्रम) ५३-मोठी बांधकामे (४४०५ ३३०९)

Development of Fishing Harbours and Jetty under NABARD Phase-22 Grant No. D-09 4405-Capital outlay on Fisheries 103-Marine Fisheries 53-Major Work (00)(05)-Construction of Fisheries Harbours and Minor Jetty (Nabard Share 95%) (44053292) (00) (06) Construction of Fisheries Harbours and Minor Jetty (State Share 5%) (Scheme) (4405 3309)

NABARD Phase-22 Fisheries Department

नाबार्ड टप्पा-२२ मत्स्यव्यवसाय विभाग

(रु. हजारत)

(Rs. In Thousands)

अ. क्रमांक	प्रधान शीर्ष, गौण शीर्ष, उप-शीर्ष व बांधकामाच नाव	Estimated cost अंदाजित खर्च	Expenditure to the end of March 2021 मार्च २०२१ अखेर पर्यंतचा खर्च	Budget Estimates 2021-22 अर्थसंकल्प २०२१-२२	Budget Estimated 2022-23 अर्थसंकल्प २०२२-२३	Major Head, Minor Head, Sub Head Detailed Head & Name of the work
1	2	3	4	5	6	7
	पाचुबंदर, ता. वसई, जि. पालघर, येथे मासे उतरविण्याच्या ठिकाणी मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा पुरविणे	93000	47378	..	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Pachubander Tal. Vasai, Dist. Palghar.
	दिवाळे गाव, ता. बेलापूर, जि. ठाणे येथे मासे उतरविण्याच्या ठिकाणी मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा पुरविणे	102000	400	..	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Divalegoav Tal. Belapur, Dist. Thane.
	चिंबई, ता. अंधेरी, जि. मुंबई उपनगर येथे मासे उतरविण्याच्या ठिकाणी मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा पुरविणे	85000	19674	..	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Chimbai, Tal. Andheri, Dist. Mumbai-SuburbanP
	बोर्ली मांडला, ता. मुरुड, जि. रायगड येथे मासे उतरविण्याच्या ठिकाणी मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा पुरविणे	125600	77724	..	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Bori-Mandala Tal. Murud, Dist. Raigad.
	बोर्ल्या, ता. गुहागर, जि. रत्नागिरी येथे मासे उतरविण्याच्या ठिकाणी मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा पुरविणे	46000	43781	..	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Borya Tal. Guhagar, Dist. Ratnagiri.
	विजयदुर्ग, ता. देवगड, जि. सिंधुदुर्ग येथे मासे उतरविण्याच्या ठिकाणी मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा पुरविणे	95000	46536	..	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Vijaydurg, Tal. Devgad, Dist. Sindhudurg.
	मेढा, ता. मालवण, जि. सिंधुदुर्ग येथे मासे उतरविण्याच्या ठिकाणी मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा पुरविणे	85000	..	..	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Medha, Tal. Malvan, Dist. Sindhudurg.
	एकूण	631600	235593	388142	..	Total

तक्ता पाच TABLE V
Budget Estimate for 2019-2020

नाबार्ड टप्पा-२३ अंतर्गत मासेमारी बंदरे व लहान धक्क्यांचा विकास मागणी क्र. डी-०९ मुख्य लेखाशिर्ष ४४०५-मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च
(००) १०३ सागरी मत्स्यव्यवसाय
५३-मोठी बांधकामे
(००) (०५) मासेमारी बंदरे व लहान धक्के बांधणे
(९५% नाबार्ड हिस्सा)
४४०५ ३२९२
(००) (०६) मासेमारी बंदरे व लहान धक्के बांधणे
(५% राज्य हिस्सा)
४४०५ ३३०९

Development of Fishing Harbours and Jetty under NABARD Phase-23
Grant No. D-09
4405-Capital outlay on Fisheries
103-Marine Fisheries
53-Major Work
(00)(03)-Construction of Fisheries Harbours and Minor Jetty
(Nabard Share 95%)
(00) (04) Construction of Fisheries Harbours and Minor Jetty
(State Share 5%)
(00) (05) 4405 3292
(00) (06) 4405 3309

NABARD Phase-23 Fisheries Department

नाबार्ड टप्पा-२३ मत्स्यव्यवसाय विभाग

(रु. हजारत)

(Rs. In Thousands)

अ. क्रमांक	प्रधान शीर्ष, गौण शीर्ष, उप-शीर्ष व बांधकामाच नाव	Estimated cost अंदाजित खर्च	Expenditure to the end of March 2021 मार्च २०२१ अखेर पर्यंतचा खर्च	Budget Estimates 2021-22 अर्थसंकल्प २०२१-२२	Budget Estimated 2022-23 अर्थसंकल्प २०२२-२३	Major Head, Minor Head, Sub Head Detailed Head & Name of the work
1	2	3	4	5	6	7
	मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा देण्यासाठी धाकटी डहाणू, ता. डहाणू, जि. पालघर, येथे जेटीचे बांधकाम करणे	120500	..	10000	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Dhanu, Dist. Palghar.
	मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा देण्यासाठी जुहू मोरागाव, ता. अंधेरी, जि. मुंबई-उपगनर येथे जेटीचे बांधकाम करणे	76400	..	..	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Juhu Morgai, Dist. Mumbai-Suburban.
	मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा देण्यासाठी दिघी, ता. श्रीवर्धन, जि. रायगड, येथे जेटीचे बांधकाम करणे	144000	..	30000	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Dighi, Tal. Shrivardhan, Dist. Raigad.
	मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा देण्यासाठी राजापुरी, ता. मुरुड, जि. रायगड, येथे जेटीचे बांधकाम करणे	90300	..	30000	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Rajapuri, Tal. Murud, Dist. Raigad.
	मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा देण्यासाठी वेलदूर, ता. गुहागर, जि. रत्नागिरी, येथे जेटीचे बांधकाम करणे	82500	..	10000	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Veldur, Tal. Guhagar, Dist. Ratnagiri.
	एकूण	513700	..	80000	..	Total

तक्ता सहा TABLE VI
Budget Estimate for 2019-2020

नाबार्ड टप्पा-२४ अंतर्गत मासेमारी बंदरे व लहान धक्क्यांचा विकास मागणी क्र. डी-०९ मुख्य लेखाशिर्ष ४४०५-मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च
(००) १०३ सागरी मत्स्यव्यवसाय
५३-मोठी बांधकामे
(००) (०५) मासेमारी बंदरे व लहान धक्के बांधणे
(९५% नाबार्ड हिस्सा)
४४०५ ३२९२
(००) (०६) मासेमारी बंदरे व लहान धक्के बांधणे
(५% राज्य हिस्सा)
४४०५ ३३०९

Development of Fishing Harbours and Jetty under NABARD Phase-24
Grant No. D-09
4405-Capital outlay on Fisheries
103-Marine Fisheries
53-Major Work
(00)(03)-Construction of Fisheries Harbours and Minor Jetty
(Nabard Share 95%)
(00) (04) Construction of Fisheries Harbours and Minor Jetty
(State Share 5%)
(00) (05) 4405 3292
(00) (06) 4405 3309

NABARD Phase-24 Fisheries Department

नाबार्ड टप्पा-२४ मत्स्यव्यवसाय विभाग

(रु. हजारत)		(Rs. In Thousands)				
अ. क्रमांक	प्रधान शीर्ष, गौण शीर्ष, उप-शीर्ष व बांधकामाच नाव	Estimated cost	Expenditure to the end of March 2021	Budget Estimates 2021-22	Budget Estimated 2022-23	Major Head, Minor Head, Sub Head Detailed Head & Name of the work
1	2	अंदाजित खर्च	मार्च २०२१ अखेर पर्यंतचा खर्च	अर्थसंकल्प २०२१-२२	अर्थसंकल्प २०२२-२३	3
		3	4	5	6	7
	मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा देण्यासाठी नवाबाग, ता. वेंगुर्ला, जि. सिंधुदुर्ग येथे जेट्टीचे बांधकाम करणे	362535	28994	9300	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre at Navabag, Tal. Vengurla, Dist. Sidhudurg.
	मच्छिमारांना मुलभुत सुविधा देण्यासाठी नांदगाव, ता. मुरुड, जि. रायगड येथे जेट्टीचे बांधकाम करणे	429683	..	20000	..	Providing post infrastructure facility at fish landing centre Nandgaon, Tall. Murud, Dist. Raigad.

तक्ता चार--TABLE I

सागरी जिल्ह्यातील हायस्मिड डिझेल तेलावरील विक्रीकराची प्रतिपुतीच्या अर्थसहाय्याचा जिल्हानिहाय तपशील दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakhs)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा District	प्रत्यक्ष २०२०-२०२१ Actuals 2020-2021						अपेक्षित २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022						अंदाजित २०२२-२०२३ Revised Estimate 2022-2023					
		संस्था संख्या		डिझेल कोटा (कि.ली.)		अर्थसहाय्य		संस्था संख्या		डिझेल कोटा (कि.ली.)		अर्थसहाय्य		संस्था संख्या		डिझेल कोटा (कि.ली.)		अर्थसहाय्य	
		३	२	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९
१.	पालघर	...	29	1359	33338.81	548.00	28	..	..	..	27	..	..	..	..	..	..	..	..
२.	ठाणे	...	06	773	23436.69	647.70	6	..	..	..	6	..	..	..	..	..	..	..	..
३.	मुंबई व उपनगरे	...	17	7136	5215.164	711.00	17	..	..	..	17	..	..	..	..	..	..	..	..
४.	मुंबई शहर	...	19	1245	32430.26	580.70	18	..	..	..	19	..	..	..	..	..	..	..	..
५.	रायगड	...	44	2210	55816.92	1229.00	44	..	..	..	44	..	..	..	..	..	..	..	..
६.	रत्नागिरी	...	37	1839	52300.68	1353.40	37	..	..	..	37	..	..	..	..	..	..	..	..
७.	सिंधुदुर्ग	...	10	478	11517.16	912.00	10	..	..	..	10	..	..	..	..	..	..	..	..
	एकूण	...	162	15040	214055.68	5981.80	160	..	..	..	159	..	..	..	..	..	..	..	..

तक्ता सहा--TABLE VI

सागरी जिल्ह्यातील हायस्मिड डिझेल तेलावरील विक्रीकराची प्रतिपुतीच्या अर्थसहाय्याचा जिल्हानिहाय तपशील दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakhs)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	प्रत्यक्ष २०२०-२०२१ Actuals 2020-2021		अपेक्षित २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022			अंदाजित २०२२-२०२३ Revised Estimate 2022-2023			District			
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	अनिवार्य (योजनेतर) Non-Plan	कार्यक्रमांतर्गत (योजनांतर्गत) Plan	एकूण Total	अनिवार्य (योजनेतर) Non-Plan	कार्यक्रमांतर्गत (योजनांतर्गत) Plan		एकूण Total		
												३	४
१.	पालघर	...	...	548.00	...	548.00	2048.00	...	2048.00	2100	...	2100	Palghar
२.	ठाणे	...	...	647.00	..	647.00	2147.00	..	2147.00	2200	..	2200	Thane
३.	मुंबई व उपनगरे	...	..	711.00	..	711.00	5760.00	..	5760.00	2000	..	2000	Mumbai Suburban
४.	मुंबई शहर	...	..	580.70	..	580.70	1030.00	..	1030.00	6500	..	6500	Mumbai City
५.	रायगड	...	..	7229.00	..	1229.00	6218.00	..	6218.00	6310	..	6310	Raigad
६.	रत्नागिरी	...	..	1353.40	..	1353.40	6000.00	..	6000.00	6500	..	6500	Ratnagiri
७.	सिंधुदुर्ग	...	..	912.00	..	912.00	960.00	..	960.00	900	..	900	Sindhudurg
	एकूण	...	..	5981.81	..	5981.81	24163.00	..	24163.00	26510	..	26510	Total

चार. निमखाच्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय

राज्यातील निमखाच्या पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन करण्याच्या दृष्टीने खालील योजना राबविल्या जात आहेत.

१. निमखाच्या पाण्याचे सर्व्हेक्षण :-

निमखाच्या पाण्यातील कोळंबी संवर्धन हा व्यवसाय निश्चित उत्पन्न देणारा एक चांगला व्यवसाय म्हणून उदयास आलेला आहे. महाराष्ट्र राज्यात एकूण ७० लहान मोठ्या खाड्यांलगत सुमारे ८०,००० हेक्टर खाजण क्षेत्र उपलब्ध आहे. या खाजण क्षेत्राचे सर्व्हेक्षण केले असता सुमारे १२,४५५ हे खाजण क्षेत्र निमखाच्या पाण्यातील कोळंबी संवर्धनाकरिता उपयुक्त असल्याचे आढळले आहे.

२. निमखाच्या पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन केंद्रे :

संवर्धकांना निमखारे मत्स्यसंवर्धन तंत्रज्ञानाची प्रात्यक्षिकाद्वारे माहिती देण्यासाठी तसेच त्यांना दर्जेदार बीज पुरवठा करण्यासाठी शासकीय क्षेत्रात २ कोळंबी संवर्धन प्रकल्प व १ निमखारेपाणी कोळंबी बीजोत्पादन केंद्र स्थापन करण्यात आलेले आहेत.

रत्नागिरी येथे १९८३ साली ५.०० हेक्टर क्षेत्रात निमखारेपाणी मत्स्यसंवर्धन पथदर्शक प्रकल्पाची स्थापना केलेली असून प्रकल्पात ८ संचयन तळी व ३ संगोपन तळी आहेत. तसेच सदर पथदर्शक प्रकल्पात जिताडा माश्यांचे संवर्धनाचे प्रयोग देखील घेण्यात येतात. केंद्र शासनाने कृषि व संलग्न क्षेत्राच्या विकास दरात वाढ करण्याकरिता अकराव्या पंचवर्षिक योजनेच्या कालावधीत राष्ट्रीय कृषि विकास योजना हा कार्यक्रम राबविण्यास सन २००७-०८ पासून सुरुवात केली आहे. या योजनेतर्गत केंद्र शासनाकडून प्राप्त झालेल्या निधीतून पायाभूत सुविधा तसेच वैयक्तिक लाभार्थीकरिता प्रकल्प राबविले जातात. निमखारेपाणी पथदर्शक प्रकल्पाची सुधारणा व बळकटीकरण करण्यासाठी शासनाने दि. ६-९-२०१० च्या शासन निर्णयान्वये रु. १,६६,५५,९७१/- इतक्या निधीस प्रशासकीय मान्यता दिली असून काम प्रगतीपथावर आहे. तसेच सन १९८४ साली आसनगाव जिल्हा ठाणे येथे ५०.०० हेक्टर क्षेत्रात कोळंबी संवर्धन प्रकल्पाचे बांधकाम केलेले आहे. या प्रकल्पाचे जलक्षेत्र ३५.०० हेक्टर असून ८ टाईडफेड तळी व २६ पंपफेड तळी आहेत. कोळंबी संवर्धन केंद्र आसनगाव, ता. डहाणू, जि. ठाणे हे खाजगीरित्या कंत्राटी पद्धतीने ठेक्याने देण्यासाठी शासनाने जा.क्र. २९००/प्र.क्र. २०७ पदुम-१३ दि. १-४-२००२ व मत्स्यावि-२९०२/२३१६२/प्र.क्र. १४९/पदुम १३ दि. ६-८-२००५ अन्वये शासन निर्णय जाहीर केला आहे.

३. निमखारे पाणी मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणा :-

खाजण जागा निमखारेपाणी कोळंबी संवर्धनासाठी विकसित करून मत्स्योत्पादन वाढीच्या दृष्टीने सर्वांगीण विकास साधण्यासाठी निमखारेपाणी मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा ही केंद्र पुरस्कृत योजना राज्यात सन १९९०-९१ पासून कार्यान्वित झालेली आहे. सदर योजनेअंतर्गत कोळंबी संवर्धकांना त्यांच्या प्रकल्पासाठी पूर्ण तांत्रिक मार्गदर्शन केले जाते. यात जागेची निवड, प्रकल्प अहवाल तयार करणे, प्रशिक्षण बीज खाद्य पुरवठा इत्यादी मदत केली जाते. यंत्रणेमार्फत, चर्चासत्रे, शेतकरी मेळावे, सभा, प्रात्यक्षिके इत्यादी कार्यक्रमाचे आयोजन केले जाते. आर्थिक सहाय्यासाठी लाभार्थींचे प्रस्ताव वित्तीय संस्थेकडे शिफारस केले जातात. यंत्रणेमार्फत निमखारेपाणी कोळंबी संवर्धन प्रकल्प बांधकामासाठी प्रकल्प खर्चाच्या २५ टक्के व जास्तीत जास्त रु. ६०,००० प्रति हेक्टर (२.०० हेक्टर मर्यादेपर्यंत) अनुदान दिले जाते.

४. जलकृषी प्राधिकरण :-

तटीय कोळंबी संवर्धनाबाबत सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या अंतिम आदेशान्वये केंद्रीय जलकृषि प्राधिकरणाची स्थापना करण्यात आलेली असून प्राधिकरणाच्या नियंत्रणाखाली देशातील कोळंबी संवर्धनास पुनःश्च सुरुवात झालेली आहे. केंद्रीय जलकृषि प्राधिकरणाने निर्देशित केल्याप्रमाणे राज्यात जिल्हास्तरिय व राज्यस्तरिय जलकृषी प्राधिकरण समित्यांची स्थापना करण्यात आली आहे.

केंद्र शासनाने दि. २२-१२-२००५ अन्वये तटीय प्राधिकरण अधिनियम २००५ जारी केला आहे.

त्यानुसार प्रत्येक कोळंबी संवर्धन क्षेत्र त्यांच्या कोळंबी प्रकल्पाची नोंदणी जलकृषि प्राधिकरणाकडे करणे कायद्याने बंधनकारक आहे. आतापर्यंत १४५ प्रकल्प नोंदणी झाली आहे. उर्वरित प्रकल्प नोंदणीकरिता जिल्हा कार्यालयाकडून कार्यवाही सुरू आहे. पी-व्हेनामी या जातीच्या कोळंबीचे संवर्धन करण्यासाठी जलकृषि प्राधिकरणाने परवाने देणे सुरू केले असून त्यासाठी केंद्रीयस्तरावर व जिल्हा पातळीवर अशा प्रकल्पांची तपासणी व छाननी करून परवान्यासाठी शिफारस करण्याची कार्यवाही या समित्या करतात.

तक्ता एक TABLE-I
प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना (निमखारे पाणी)

(रुपये हजारत)
(Rs. in Thousands)

(२) वित्तीय आवश्यकता :

(II) Financial Requirement :

कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा, २०२०-२०२१		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२		सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३		Programme				
	Actuals Expenditure 2020-2021		Budget Estimates 2021-2022		Revised Estimate 2021-2022		Budget Estimates 2022-2023						
	योजनेतर योजनांतर्गत Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Scheme-wise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Scheme-wise		एकूण Total			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
अ-कार्यनिहाय वर्गीकरण													
निमखारे पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन													
१	निमखान्या पाण्याच्या क्षेत्राचे सर्वेक्षण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२	निमखान्या पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३	निमखारे पाणी मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
<i>A-Activitywise Classification</i>													
<i>Brackish Water Fish Culture</i>													
Survey of Brackish Water													
Brackish Water Fish Farming													
Brackish Water Fish Farmer Development Agency													

(०३) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना अंमलबजावणी सुरु आहे.

४	(०३)(०१)निमखारे पाण्यातील कोळंबी संवर्धनासाठी निविदा, (केंद्र हिस्सा २४%) (२४०५५२१९)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५	(०३)(०२)निमखारे पाण्यातील कोळंबी बीज उत्पादन केंद्राची उभारणीसाठी, ३३-अर्थसहाय्य (के.हि. २४%) (२४०५५२२८)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता एक TABLE-I
प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना (निमखारे पाणी)

(२) वित्तीय आवश्यकता :

(II) Financial Requirement :

(रुपये हजारत)
(Rs. in Thousands)

कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा, २०२०-२०२१		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२		सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३		Programme			
	अनिवार्य Commi- tted	कार्यक्रम Scheme- wise	एकूण Total	अनिवार्य Commi- tted	कार्यक्रम Scheme- wise	एकूण Total	अनिवार्य Commi- tted	कार्यक्रम Scheme- wise		एकूण Total		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
६ (०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना)	...	1145.7	1145.7	...	13440	13440	...	13440	13440	...	1445	1445
(०४) (०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थीमुख योजना (सर्वसाधारण पुरूष)												
(केंद्र हिस्सा २४%) (कार्यक्रम) (२४०५७५.०६)												
३३ अर्थसहाय्य												
७ (०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना)	...	898.3	898.3	...	8960	8960	...	8960	8960	...	965	965
(०४) (०५) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थीमुख योजना (सर्वसाधारण पुरूष)												
(राज्य हिस्सा १६%) (कार्यक्रम) (२४०५७६.०५)												
३३ अर्थसहाय्य												

तक्ता एक TABLE-I
प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना (निमखारे पाणी)

(रुपये हजारत)
(Rs. in Thousands)

(२) वित्तीय आवश्यकता :
(II) Financial Requirement :

कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा, २०२०-२०२१		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२		सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३		Programme			
	अनिवार्य	कार्यक्रम	अनिवार्य	कार्यक्रम	अनिवार्य	कार्यक्रम	अनिवार्य	कार्यक्रम				
	Committed	Scheme-wise	Committed	Scheme-wise	Committed	Scheme-wise	Committed	Scheme-wise				
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	एकूण	एकूण	एकूण	एकूण	एकूण	एकूण	एकूण	एकूण	एकूण	एकूण	एकूण	एकूण
	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total
८ (०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना	...	729	729	...	12528	12528	...	12528	12528	...	1877	1877
(केंद्र पुरस्कृत योजना)	...	729	729	...	12528	12528	...	12528	12528	...	1877	1877
(०४) (०६) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा	...	729	729	...	12528	12528	...	12528	12528	...	1877	1877
लाभार्थीमुख योजना (सर्वसाधारण महिला)	...	729	729	...	12528	12528	...	12528	12528	...	1877	1877
(केंद्र हिस्सा ३६%) (कार्यक्रम)	...	729	729	...	12528	12528	...	12528	12528	...	1877	1877
(२४०५७६१४)	...	729	729	...	12528	12528	...	12528	12528	...	1877	1877
३३ अर्थसहाय्य	...	729	729	...	12528	12528	...	12528	12528	...	1877	1877
९ (०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना	...	486	486	...	8352	8352	...	8352	8352	...	1253	1253
(केंद्र पुरस्कृत योजना)	...	486	486	...	8352	8352	...	8352	8352	...	1253	1253
(०४) (०७) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा	...	486	486	...	8352	8352	...	8352	8352	...	1253	1253
लाभार्थीमुख योजना (सर्वसाधारण महिला)	...	486	486	...	8352	8352	...	8352	8352	...	1253	1253
(राज्य हिस्सा २४%) (कार्यक्रम)	...	486	486	...	8352	8352	...	8352	8352	...	1253	1253
(२४०५७६२३)	...	486	486	...	8352	8352	...	8352	8352	...	1253	1253
३३ अर्थसहाय्य	...	486	486	...	8352	8352	...	8352	8352	...	1253	1253
ए-स्थूल बेरीज	...	3259	3259	...	43280	43280	...	43280	43280	...	5540	5540
वजा-वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
ए-निव्वळ बेरीज	...	3259	3259	...	43280	43280	...	43280	43280	...	5540	5540

निमखारेपणी मत्स्यव्यवसाय Brackishwater Fisheries

तक्ता एक TABLE-I

(रुपये हजारत)
(Rs. in Thousands)

(२) वित्तीय आवश्यकता :

(II) Financial Requirement :

तपशील	प्रत्यक्ष रकमा, २०२०-२०२१		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२		सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३		Particulars				
	योजनेतर योजनांतर्गत Non-Plan	एकूण Total	योजनेतर योजनांतर्गत Non-Plan	एकूण Total	योजनेतर योजनांतर्गत Non-Plan	एकूण Total	योजनेतर योजनांतर्गत Non-Plan	एकूण Total					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ब-वित्तव्यवस्थेची साधने-													
मागणी क्रमांक	प्रधान शीर्ष												
डी-६	...	3259	3259	...	43280	43280	...	43280	43280	...	5540	5540	2405-Fisheries
डी-९	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	4405-Capital on Fisheries
डी-९	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	6405-Loans for Fisheries
एकूण-(ब)-स्थूल	...	3259	3259	...	43280	43280	...	43280	43280	...	5540	5540	Total—B—Gross
वजा-वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Deduct—Recoveries
एकूण-(ब)-निव्वळ	...	3259	3259	...	43280	43280	...	43280	43280	...	5540	5540	Total—B—Net

तक्सा दोन--TABLE II

तटीय जलकृषि प्राधिकरण कायदा-२००५ अन्वये नोंदणी व मंजूर झालेल्या प्रकल्पाचा तपशील दर्शविणारे विवरणपत्र

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	२०२१-२०२२ पर्यंत नोंदणी प्रकल्प				२०२१-२०२२ पर्यंत मंजूर प्रकल्प				District
		२ हेक्टर खालील	३	४	५	२ हेक्टर खालील	६	७	८	
१.	ठाणे	...	२	२	२	..	२	२	२	Thane
२.	पालघर	...	२६	९३	११९	२६	९३	११९	११९	Palghar
३.	रायगड	...	३६	४०	७६	३६	४०	७६	७६	Raigad
४.	रत्नागिरी	...	२७	१७	४४	२७	१७	४४	४४	Ratnagiri
५.	सिंधुदुर्ग	...	३७	१८	५५	३७	१८	५५	५५	Sindhudurg
एकूण		...	१२६	१७०	२९६	१२६	१७०	२९६	२९६	Total

पाच. शिक्षण व प्रशिक्षण

प्रास्ताविक

मत्स्योत्पादनात वाढ करणे व या क्षेत्राशी निगडित असलेला मच्छिमार समाज सामाजिकदृष्ट्या व आर्थिकदृष्ट्या मागासलेला असल्याने त्यांचा सर्वांगीण विकास करणे हे मत्स्यव्यवसाय विभागाचे ध्येय धोरण आहे. त्यासाठी मच्छिमार समाजातील मुलांना शालेय शिक्षण देणे व मच्छिमार तरुणांना मत्स्यव्यवसायिक प्रशिक्षण देणे हे दोन उपक्रम विभागाने हाती घेतले आहेत.

१. मत्स्यव्यवसाय शाळा (सन २००२ मध्ये जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतरित) : शासनाने मच्छिमार समाजातील मुलांना शालेय शिक्षण देण्यासाठी पाच सागरी जिल्ह्यात ठाणे येथे एक माध्यमिक व दोन प्राथमिक, तसेच रायगड जिल्ह्यात दोन प्राथमिक, रत्नागिरी जिल्ह्यात दोन व सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात दोन प्राथमिक अशा एकूण ९ शाळा सन २००२ पर्यंत विभागाकडून चालविण्यात येत होत्या. सदर ९ शाळा शासनाच्या दिनांक २० फेब्रुवारी, २००२ च्या आदेशान्वये जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतरित करण्यात आल्या आहेत. या शाळांमधील कर्मचारीवर्ग जिल्हा परिषदेकडे प्रति नियुक्तीवर हस्तांतरित करण्यात आलेला आहे.

२. मत्स्यव्यवसाय प्रशिक्षण केंद्रे : मत्स्यव्यवसाय विभागामार्फत मच्छिमार तरुणांना मत्स्यव्यवसायिक सागरी प्रशिक्षण देण्यासाठी पाच सागरी जिल्ह्यात ६ प्रशिक्षण केंद्रे चालविण्यात येत आहेत. ठाणे जिल्ह्यात सातपाटी येथे १९५६ साली पहिले प्रशिक्षण केंद्र सुरू करण्यात आले. त्यानंतर मुंबई जिल्ह्यात, वर्सावा व ठाणे जिल्ह्यात वसई, रायगड जिल्ह्यात अलिबाग येथे तर रत्नागिरी जिल्ह्यात रत्नागिरी व सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात मालवण येथे एक अशी एकूण ६ केंद्रे कार्यरत आहेत. या केंद्रात मच्छिमार युवकांना नौकानयन शास्त्र, नौकेच्या इंजिनाची निगा राखणे, मासेमारी साधनांचा व अत्याधुनिक साधनांचा सागरी मासेमारीसाठी उपयोग इत्यादी बाबतचे प्रशिक्षण देण्यात येते. सदर केंद्रात देण्यात येणारे प्रशिक्षण सहा महिन्यांच्या कालावधीचे असून वर्षातून दोन सत्रात प्रशिक्षण देण्यात येते. प्रत्येक केंद्रात एका सत्रात २२ विद्यार्थी घेतले जातात. या योजनेखाली सन २०१९-२० या वर्षात ८९ प्रशिक्षणार्थीनी प्रशिक्षण घेतले आहे. सन २०२०-२१ या वर्षात १७० प्रशिक्षणार्थी अपेक्षित आहेत तर सन २०२०-२१ या वर्षात अंदाजे २४४ प्रशिक्षणार्थी हे प्रशिक्षण घेतील. प्रशिक्षण कालावधीत यापूर्वी २००१ पर्यंत प्रत्येक उमेदवारास रु. ३००/- विद्यावेतन देण्यात येत होते. ३ फेब्रुवारी, २००१ पासून शासकीय धोरणानुसार प्रशिक्षणार्थीना विद्यावेतन देणे बंद करण्यात आले असून दारिद्र्यरेषेखालील विद्यार्थ्यांना रु. १००/- तर दारिद्र्यरेषेवरील विद्यार्थ्यांना रु. ४५०/- प्रशिक्षण फी आकारण्यात येते. सदर सागरी प्रशिक्षण केंद्रांपैकी रत्नागिरी व सातपाटी ही प्रशिक्षण केंद्रे शासकीय जागेत स्थापन करण्यात आली आहेत. उर्वरित प्रशिक्षण केंद्रे खासगी जागेत कार्यरत आहेत. कोविड-

१९ च्या प्रादुर्भावामुळे व राज्य आणि केंद्र शासनाच्या विविध सूचनाप्रमाणे या वर्षी सदर प्रशिक्षण कार्यक्रम ऑनलाईन घेण्यात आले व सध्या दोन्ही सत्राच्या परिक्षेचे आयोजन सोशल डिस्टेंसिंग, सॅनिटायझेशन इत्यादीचे पालन करून प्रत्यक्ष स्वरूपात करण्यात आले आहे.

३. राष्ट्रीय मत्स्यकी विकास बोर्ड, हैद्राबाद यांचेमार्फत कौशल्य विकास कार्यक्रम : राष्ट्रीय मत्स्यकी, विकास बोर्ड, हैद्राबाद यांचेमार्फत कौशल्य विकास कार्यक्रमांतर्गत राष्ट्रीय मत्स्यकी विकास बोर्ड, हैद्राबाद (NFDE) च्या अर्थसहायाने राज्याच्या विविध जिल्ह्यांमध्ये तीन दिवसांचे प्रशिक्षण कार्यक्रम मत्स्यव्यवसायाच्या तीनही क्षेत्रांमध्ये (सागरी, भूजल व निमखारे पाणी) राबविण्यात येतो. सदर योजनेअंतर्गत रा.म.वि.बोर्ड (NFDB) यांचे मार्फत प्राप्त निधी संबंधीत जिल्हा कार्यालयांना वितरित करण्यात येतो. सदर योजनेअंतर्गत सन २०१७-१८ मध्ये रु. १५५७७१०/- एवढा खर्च करण्यात आलेला असून ८०० प्रशिक्षणार्थीना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे. सन २०१८-१९ मध्ये रु. १००००००/- एवढा खर्च करण्यात आलेला असून ४०० प्रशिक्षणार्थीना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे. सन २०१९-२० मध्ये रु. ७.५० लक्ष खर्च करून ३०० प्रशिक्षणार्थीना प्रशिक्षण देण्यात आले सन २०२०-२१ मध्ये १२०० प्रशिक्षणार्थीना प्रशिक्षण देणे अपेक्षित होते. परंतु कोविड-१९ च्या प्रादुर्भावामुळे सदर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजन शक्य झाले नाही. तसेच आता प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजने अंतर्गत सदर कार्यक्रम ३ दिवसीय न घेता १ दिवसीय घेवून प्रत्येक प्रशिक्षण कार्यक्रमात ५०० लाभार्थीना लाभ देणेबाबत सूचना आहेत. तसेच प्रत्येक प्रशिक्षण कार्यक्रमाला (NFDB) मार्फत रु. १.०० लक्ष इतके अर्थसहाय्य देणे प्रस्तावीत आहे.

४. राष्ट्रीय मत्स्यकी विकास बोर्ड अर्थसहाय्यीत प्रशिक्षकांचे प्रशिक्षण (Training of Trainers) :-

राष्ट्रीय मत्स्यकी विकास बोर्ड हैद्राबादच्या अर्थसहाय्याने केंद्र शासनाच्या मत्स्यव्यवसायच्या विविध शिक्षण संस्थांमध्ये ०५ दिवसांचे प्रशिक्षण देण्यात येते. सदर प्रशिक्षणासाठी विभागाचे अधिकारी, क्रियाशील उद्योजक व मत्स्य शेतकरी यांना प्रशिक्षण देण्यात येते. सदर प्रशिक्षणामध्ये एकूण १८ अभ्यासक्रमांचा समावेश आहे. सन २०१८-१९ मध्ये ३३ प्रशिक्षणार्थीना प्रशिक्षणासाठी प्रस्तावित केले आहे. सन २०१९-२० मध्ये सुमारे २६ प्रशिक्षकांना प्रशिक्षणासाठी प्रस्तावित केले होते. सन २०२०-२१ मध्ये सुमारे १५० प्रशिक्षकांना प्रशिक्षणासाठी प्रस्तावित करण्यात येणार होते परंतु राष्ट्रीय मत्स्यकी विकास बोर्ड, हैद्राबाद यांचेकडून कोणत्याही प्रकारच्या सुचना व प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे कॅलेंडर अद्यापपर्यंत प्राप्त झाले नाही. त्यामुळे कोविड-१९ च्या प्रादुर्भावामुळे सदर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजन शक्य झाले नाही.

शिक्षण व प्रशिक्षण Education and Training
तक्ता एक TABLE-I

वित्तीय आवश्यकता : Financial Requirement :

(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)

कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा, २०२०-२०२१		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२		सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३		Programme			
	अनिवार्य Commi- tted	कार्यक्रम Scheme- wise	एकूण Total	अनिवार्य Commi- tted	कार्यक्रम Scheme- wise	एकूण Total	अनिवार्य Commi- tted	कार्यक्रम Scheme- wise		एकूण Total		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Actuals Expenditure 2020-2021 Budget Estimates 2021-2022 Revised Estimate 2021-2022 Budget Estimates 2022-2023												
(अ) कार्यनिहाय वर्गीकरण--												
१०९-विस्तार व प्रशिक्षण--												
(एक) मत्स्यव्यवसायातील कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(दोन) सरकारी मत्स्यव्यवसाय शाळा व माध्यमिक शाळा	37542	...	37542	50613	...	50613	36572	...	36572	55128	...	55128
(तीन) मच्छिमारांना प्रशिक्षण	25	...	25	25	...	25	19	...	19	27	...	27
(चार) मच्छिमारी विषय शिकवणाऱ्या शाळा व माध्यमिक शाळांना सहाय्य	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब)-वित्तव्यवस्थेची साधने--												
मागणी क्र. प्रधान शीर्ष	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
डी- ६ २४०५, मत्स्यव्यवसाय	37567	...	37567	50638	...	50638	36591	...	36591	55155	...	55155
डी-९ ४४०५, मत्स्यव्यवसाय-वरील भांडवली खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब)--स्थूल बेरीज	...	...	37567	50638	...	50638	36591	...	36591	55155	...	55155
वजा--वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब)--निव्वळ बेरीज	...	...	37567	50638	...	50638	36591	...	36591	55155	...	55155
B. Source of Finance--												
Demand No. Major Head												
D- 6 2405 Fisheries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
D- 9 4405 Capital out-lay on Fisheries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Total--(B) Gross	...	...	37567	50638	...	50638	36591	...	36591	55155	...	55155
Deduct--Recoveries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Total--(B) Net	...	...	37567	50638	...	50638	36591	...	36591	55155	...	55155

तक्ता दोन
TABLE II

प्रशिक्षण पाठ्यक्रम व मुदत

मासेमारी नौकांचे यांत्रिकीकरण व भूजलाशयातील मच्छिमारीचा विकास याबाबत मच्छिमार युवकांना प्रशिक्षण देण्याच्या योजनेखाली, पुढील तक्ता या विभागाच्या ६ प्रशिक्षण केंद्रातून (प्रत्येक सत्रात १३२) २६४ मच्छिमार युवकांना यांत्रिकी नौका चालविण्याचे ६ महिन्यांचे प्रशिक्षण देण्यात आलेल्या उमेदवारांची तसेच इतर प्रशिक्षण केंद्रातून या योजनेखाली प्रशिक्षण घेणाऱ्या उमेदवारांची संख्या दर्शवितो.

Type of Course and its duration

The following table indicates No. of candidates (fisher youths) trained at 6 departmental training centres where 264 fisher youths (132 in each batch) are imparted six months' training in operation of mechanised fishing crafts and at other training centres under the scheme of training of fisher youths in mechanised fishing crafts, and Inland Fisheries Development.

मच्छिमार युवकांना दिलेल्या प्रशिक्षणाची माहिती

Details of Training imparted to fishery Youths

अ. क्र. Sr. No.	प्रशिक्षणाचा प्रकार कालावधी	प्रशिक्षित उमेदवारांची संख्या information about trained Candidates					Type of Course and its duration No. (Anticipated)
		२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) 2020-2021 (Actual)	२०२१-२०२२ (अंदाजित) 2021-2022 (Estimated)	२०२२-२०२३ (अपेक्षित) 2022-2023	उमेदवारांची संख्या No. of candidates	उमेदवारांची संख्या No. of candidates	
1	2	3	4	5	5		
१)	सागरी मत्स्यव्यवसायाचे प्रशिक्षण (६ महिने)	116	260	199		Training course in Marine Fisheries (6 months)	
२)	कोंचीन येथे सागरी मत्स्यव्यवसायाचे प्रगत शिक्षण	..	..	..		Advance Training in Marine Fisheries at Cochin	
३)	भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसायाचे प्रशिक्षण (१ महिना)	..	..	..		Training in Inland Fisheries (1 month)	
४)	भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसायाचे प्रशिक्षण (९ महिने)	..	..	..		Training in Inland Fisheries (9 months)	

सहा. मासळीची सुरक्षण, वाहतूक व पणन

प्रास्ताविक :

मत्स्योत्पादनाच्या वाढीइतकेच मासळीचा तत्काळ वापर करणे महत्त्वपूर्ण आहे. मासळी हा जलद नाशवंत होणारा पदार्थ असल्याने त्याची तत्काळ व उचितरित्या प्रक्रिया करणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. मासळी पकडल्यानंतर कमीत कमी कालावधीत तिच्यावर संस्करण किंवा तिचे सुरक्षण करणे अथवा ती बाजारात नेणे आवश्यक आहे. मासळीच्या संस्करण, सुरक्षण, वाहतुकीसाठी आणि ती चांगल्या बाजारपेठेत नेण्यासाठी जरूर त्या सोयी योग्यवेळी उपलब्ध असणे आवश्यक आहे. मच्छिमार आर्थिक व सामाजिकदृष्ट्या मागासलेले असल्याने स्वतःच्या मिळकतीतून ते उपरोक्त सोयी निर्माण करू शकत नाहीत ह्या विभागाद्वारे त्यांच्या मच्छिमार सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य मंजूर करून त्याद्वारे त्यांना उपरोक्त सोयी उपलब्ध करून दिल्या जातात.

१) मासळीचे सुरक्षण, वाहतूक व पणन सुविधा :-

मासळीवर प्रक्रिया, जतन व पणन ही योजना या विभागाकडून पहिल्या पंचवार्षिक योजनेपासून राबविली जात आहे. या योजनेखाली मासळीच्या वाहतुकीसाठी माल मोटारी खरेदी करणे, बर्फ कारखाने व शीतगृहे यांची उभारणी करणे तसेच मासळी बाजार व गोदाम बांधणी करणे इ. साठी अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येत असते. सहकार क्षेत्रात प्रथमच मासळी प्रक्रिया व निर्यातक्षम प्रकल्प कार्यान्वित करण्यात आला आहे.

१९७७-७८ सालापासून राष्ट्रीय सहकार विकास निगमाच्या अर्थसहाय्याच्या पद्धतीनुसार या योजनेची अंमलबजावणी करण्यात येत आहे. सदर पद्धतीचा तपशील तक्ता दोन मध्ये दिला आहे.

२) मच्छिमार सहकारी संस्थांना वीज दरात सवलत :-

मासळी सूस्थितीत राहण्यासाठी मासळी बर्फात/शितगृहात ठेवणे आवश्यक आहे. बर्फ कारखाने/शीतगृहे सागरी क्षेत्रात सहकारी संस्थामार्फत चालविण्यात येतात. हे कारखाने चालविण्यासाठी येणारा खर्च जास्त येत असल्यामुळे सहकारी संस्थांना प्रती वीज एककावर ४० पैसे सूट देण्यात येते.

सन १९९६-९७ पर्यंत ही योजनेतर योजना होती. शासन व कृषी व पदुम विभाग क्र. मत्स्यवि-१०९५/१४५०/(१५६) पदुम-१४ दिनांक २१ नोव्हेंबर, १९९६ च्या पत्रान्वये निर्देशित केल्याप्रमाणे ही योजना नववी पंचवार्षिक योजना १९९७-२००२ मध्ये योजनांतर्गत योजना म्हणून समावेश करण्यात आली.

३) रा. स. वि. नि. पुरस्कृत मासळीचे सुरक्षण, वाहतूक व पणन या योजने अंतर्गत मच्छिमार सहकारी संस्थांना भागभांडवल अर्थसहाय्य :-

या योजने अंतर्गत मच्छिमार सहकारी संस्थांना मासळीचे सुरक्षण, वाहतूक व पणन यासाठी तसेच मार्केटींगसाठी व तलावात मत्स्यबीज संचयन, मत्स्यबीज वाढीसाठी खाद्ये, खते, प्रथिने, रसायने तसेच तलाव लेखा रक्कम इत्यादीसाठी भागभांडवल अर्थसहाय्य कर्ज स्वरूपात देण्यात येते. संस्थेने आवश्यक प्रकल्प अहवाल सादर केल्यानंतर रासविनीकडून १०० टक्के भागभांडवल अर्थसहाय्य देण्यात येते. मंजूर केलेल्या भागभांडवलाची रक्कम मिळाल्यानंतरच्या दुसऱ्या वर्षापासून आठ समान हप्त्यात शासनास परत केली पाहिजे. संस्थेने मुदतीत रक्कम परत न केल्यास व्याज व दंडात्मक व्याजदराने वसूल करण्यात येईल. या योजने अंतर्गत सन २००६-०७ ते २०१५-१६ या कालावधीत एकूण ४५ मच्छिमार सहकारी संस्थांना एकूण रु. ११५४.२८ लक्ष रक्कम भागभांडवल अर्थसहाय्य म्हणून वाटप करण्यात आली आहे.

सन २०११-१२ या आर्थिक वर्षात १७ मच्छिमार सहकारी संस्थांना एकूण रु. ४९०.०० लक्ष रक्कम वाटप करण्यात आली आहे. तसेच सन २०१२-१३ या आर्थिक वर्षात ३५ मच्छिमार सहकारी संस्थांना एकूण रु. १०८४.०० लक्ष अर्थसहाय्य वाटप करण्यात आले आहे. सन २०१६-१७ या आर्थिक वर्षात ८ मच्छिमार सहकारी संस्थांना एकूण रु. २६७.८४ लक्ष अर्थसहाय्य वाटप करण्यात आले.

सन २०२०-२१ या आर्थिक वर्षात मच्छिमार सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य वितरित करण्यात आलेले नाही.

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

तक्ता एक TABLE I

(ii) Financial Requirements : मासळीचे संस्करण, जतन व पणन / Processing, Preservation and Marketing (रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)

वित्तीय आवश्यकता	प्रत्यक्ष रक्कम २०२०-२०२१		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२		सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३		Financial Requirement			
	Actuals Expenditure 2020-2021	एकूण Total	Budget Estimates 2021-2022	अनिवार्य कार्यक्रमांतर्गत Total Committed Schemewise	Revised Estimate 2021-2022	एकूण Total	Budget Estimates 2022-2023	अनिवार्य कार्यक्रमांतर्गत Total Committed Schemewise				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
(अ)-- कार्यनिहाय वर्गीकरण-												
(अ) संस्करण, जतन, पणन राज्य हिस्सा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
राष्ट्रीय स. वि. निगमाकडून आर्थिक सहाय्य (२४०५.०३८९)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
(ब) बर्फ कारखाना व शीतगृहाची स्थापना (४४०५.०५६२)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
(क) मच्छिमार सहकारी संस्थांना वीज दरात सबलत (६४०५.००७२)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
बेरीज--(अ)--स्थूल	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
वजा--वसुली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
बेरीज--(अ)--निव्वळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
(ब)--वित्तव्यवस्थेची साधने-												
मागणी क्र. प्रधान शीर्ष	Demand Major Head No.											
डी-०६ २४०५-मत्स्यव्यवसाय	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
डी-०९ ४४०५-मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
डी-०९ ६४०५-मत्स्यव्यवसायासाठी कर्जे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
बेरीज--(ब)--स्थूल	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
वजा--वसुली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
बेरीज--(ब)--निव्वळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

(A) Activitywise Classification
 (a) Processing, Preservation and Royalty
 Adoption of financial assistance from N.C.D.C.
 (b) Esst. of Ice Factories and cold Storage Plants
 (c) Concession to fishermen co-operative societies in electricity charges
 Total--A--Gross
 Deduct--Recoveries
 Total--A--Net

B. Source of Finance--
 Demand Major Head No.
 D-6 2405-Fisheries
 .. D-94405-Capital outlay on Fisheries
 D-9 6405-Loans for Fisheries
 Total--B--Gross
 Deduct--Recoveries
 Total--B--Net

तक्ता दोन TABLE II

खालील तक्ता माल मोटारी, बर्फ कारखाने, शीतगृहे यांची संख्या आणि त्यावर मच्छिमार सहकारी राष्ट्रीय सहकार विकास निगम हिस्सा
संस्थांना व ग्रामपंचायतींना दिलेले व देण्यात येणारे अर्थसहाय्य (अनुदान, भागभांडवल व कर्ज) दर्शवितो. which financial assistance (subsidy, S. R. S. C. and loan) is given and propose to
be given to the Fisheries Co-operative societies and Gram Panchayats. (रु. लाखात)

(रु. लाखात)
(Rs. in lakhs)

अ. क्र.	बाब	वर्ष	राज्य हिस्सा				राष्ट्रीय सहकार विकास निगम हिस्सा				Item	Year
			संख्या No.	अनुदान Subsidy	खास विमोचक भाग भांडवल	खास विमोचक भाग भांडवल	अनुदान Subsidy	भाग भांडवल	खास विमोचक भाग भांडवल	कर्ज Loan		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
१)	बर्फ कारखाने व शीतगृहे	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) २०२१-२०२२ (अपेक्षित) २०२२-२०२३ (अंदाजित)	..	..	..	..	..	..	..	1) Ice Factories & Cold Storages	2020-2021 (Actuals) 2021-2022 (Anticipated) 2022-2023 (Estimated)	
२)	माल मोटारी	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) २०२१-२०२२ (अपेक्षित) २०२२-२०२३ (अंदाजित)	..	..	..	..	..	20.00	55.00	2) Transport Trucks	2020-2021 (Actuals) 2021-2022 (Anticipated) 2022-2023 (Estimated)	
३)	गोदामे	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) २०२१-२०२२ (अपेक्षित) २०२२-२०२३ (अंदाजित)	..	..	..	..	..	5.50	18.34	3) Godowns	2020-2021 (Actuals) 2021-2022 (Anticipated) 2022-2023 (Estimated)	
			..	..	..	..	..	25.50	73.34	Total	Total	

तक्ता तीन
TABLE III

राष्ट्रीय सहकार विकास निगम योजनेतर्गत मात्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थांना अदा केलेल्या मंजूर व आवश्यक असलेल्या भागभांडवल अर्थसहाय्याचा तपशील दर्शविणारे विवरणपत्र
(रु. लाखात)
(Rs. in lakhs)

अ. क्र. Sr: No.	प्रादेशिक विभाग	प्रत्यक्ष २०२०-२०२१ Actuals 2020-2021		अपेक्षित २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		अंदाजित २०२२-२०२३ Revised Estimate 2022-2023		Regional Division
		संस्था संघी	भाग भांडवल अर्थसहाय्य	संस्था संघी	भाग भांडवल अर्थसहाय्य	संस्था संघी	भाग भांडवल अर्थसहाय्य	
१	२	३	४	५	६	७	८	
१.	मुंबई	८	..	१५	६००	१५	११४०	Mumbai
२.	पुणे	..	..	..	..	..	..	Pune
३.	नाशिक	..	..	..	..	..	..	Nasik
४.	औरंगाबाद	२	..	३	४९०	५	६००	Aurangabad
५.	अमरावती	३	..	३	७०	५	१००	Amravati
६.	नागपूर	..	..	..	..	..	..	Nagpur
	एकूण	१३	..	२१	११६०	२५	१८४०	Total

सात. इतर कार्यक्रम

मच्छिमार व त्यांच्या सहकारी संस्थांच्या विकासासाठी खालील इतर योजना राबविण्यात येतात.

(१) मासेमारी संकट निवारण निधी (इतर कार्यक्रम) :-

मच्छिमार समुद्र, खाडी, तलाव, नदी, डोह इत्यादी ठिकाणी मासेमारी करीत असतांना मृत/बेपत्ता झाल्यास त्यांच्या वारसाना रु. ५०,००० चे अर्थसहाय्य देण्यात येते. दि. १ जून, २००८ पासून सदर अर्थसहाय्यात रु. ५०,०००/- वरून रु. १,००,०००/- अशी वाढ करण्यात आली आहे.

(२) मत्स्यव्यवसाय विकासाचे प्रकल्प राबविण्यासाठी महाराष्ट्र मत्स्योद्योग विकास महामंडळास भाग भांडवल देण्यात येते.

(३) (अ) मच्छिमारांसाठी राष्ट्रीय कल्याण निधी अंतर्गत घरकुल योजना :-

(५० : ५०%)

(केंद्र पुरस्कृत योजना) राष्ट्रीय कल्याण निधी या केंद्र पुरस्कृत योतनेंतर्गत आदर्श मच्छिमार गावाचा विकास या घटकांतर्गत राज्यातील भूजल आणि सागरी क्षेत्रातील मच्छिमारांसाठी सुरक्षित निवारा उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने घरे बांधून देणे, पिण्याच्या पाण्यासाठी कुपनलिका बांधून देणे, तसेच त्यांच्या सामुहिक उपक्रमांसाठी/कामासाठी समाजमंदीर बांधून देणे, इत्यादी मुलभूत सुविधा पुरविण्यात येत असून दारिद्र्यरेषेखालील आणि दुर्बल घटकातील मच्छिमारांना प्राधान्य देण्यात येते.

सदर योजना सन १९९५-९६ पासून महाराष्ट्र राज्यात कार्यान्वीत करण्यात आली असून योजनांतर्गत पुरविण्यात येत असलेल्या सुविधांसाठी खर्चाची मर्यादा खालीलप्रमाणे असून त्यामध्ये केंद्र शासन आणि राज्य शासन यांचा ५० : ५० टक्केवारीप्रमाणे आर्थिक सहभाग आहे.

केंद्र शासनाच्या २७०३५-१९/२०१५ एफ. वाय. (आय. व्ह.) व्हॅल्युम-२, दि. ३० जून, २०१६ निलक्रांती धोरणांची मार्गदर्शक तत्त्वे २०१६ व कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे शा.नि.क्र. मत्स्यबी-२०१६/प्र.क्र. १५९/पदुम-१३, दि. ६-३-२०१७ अन्वये मच्छिमार सहकारी संस्थेच्या एकाच गावातील किमान २० सभासदांच्या गटास कुटुंबाला २५ चौ. मी. क्षेत्रफळाचे एक घरकुल बांधण्यासाठी रु. १.२० लक्ष व पिण्याच्या पाण्यासाठी २० घरकुलास १ कुपनलिकासाठी रु. ५० लक्ष, किमान ७५ व त्यापेक्षा जास्त घरकुलाच्या समुहाकरिता समाजमंदिर बांधण्यासाठी ४.०० लक्ष इतके अर्थसहाय्य केंद्र शासनाने निश्चित केले आहे. २५ चौ.मी. क्षेत्रफळाच्या घरकुलात १ बैठकीची खोली १ स्वयंपाकघर, शौचालय व न्हाणीघर यांचा समावेश आवश्यक आहे समाज मंदिरासाठी २०० चौ. मी. क्षेत्रफळ आवश्यक असून त्यामध्ये दोन शौचालये व १ कुपनलिकेचा अंतर्भाव आहे.

(३) (ब) केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय कल्याण निधी अंतर्गत प्रधानमंत्री सुरक्षा विमा योजना (अपघात गट विमा योजना) :-

केंद्रशासनाच्या निलक्रांती मार्गदर्शिका क्र. २७०३५-१९/२०१५ एफ. वाय. (आय. व्ह.) व्हॅल्युम-२ माहे जून, २०१६ अन्वये

या योजने अंतर्गत मासेमारी करताना नैसर्गिक आपत्तीमुळे होणारे अथवा अन्य कोणत्याही कारणास्तव होणाऱ्या अपघातामुळे मृत्यू/पूर्णतः कायमचे अपंगत्व आल्यास रु. २,००,०००/- चे विमा संरक्षण व अंशतः अपंगत्व आल्यास रु. १००,०००/- चे विमा संरक्षण देण्यात येते. या व्यतिरीक्त मच्छिमारांना रु. १०,०००/- पर्यंत वैद्यकीय उपचारार्थ खर्च भागविण्यासाठी

स्पेशल काँटीजन्सी पॉलीसी ही योजना कार्यान्वीत करण्यात येते. या योजनेअंतर्गत रु. १०.०००/- पर्यंत वैद्यकीय खर्च अनुज्ञेय असेल. याकरिता मच्छिमार सभासदास विमा हप्त्यापोटी रक्कम भरण्याची आवश्यकता नाही. सदरची योजना राष्ट्रीय मत्स्यजिवी सहकारी संघ मर्या. नवी दिल्ली यांचेमार्फत राबविण्यात येत असल्याने रु. १५.५४/- (रु. ७.७७/- राज्य हिस्सा व रु. ७.७७/- केंद्र हिस्सा) चा वार्षिक विमा हप्ता राष्ट्रीय मत्स्यजिवी सहकारी संघ मर्यादित नवी दिल्ली यांना अदा करण्यात येईल.

(४) क्रियाशील मच्छिमारांकरिता राष्ट्रीय कल्याणकारी बचतीसह मदतीची योजना :-

मत्स्यव्यवसाय विभागातील सहकारी संस्थेच्या दारिद्र्यरेषेखालील क्रियाशील मच्छिमार सभासदांसाठी मासेमारी बंदीच्या कालावधीत उदरनिर्वाह होण्याच्या दृष्टीने केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनानुसार मच्छिमारांसाठी राष्ट्रीय कल्याणकारी बचतीसह मदतीची योजना (Saving cum Relief) देण्याबाबतची राज्य शासनाच्या समभागासह नवीन योजना सुरू करण्यात आली आहे.

लाभार्थी मच्छिमार हा पूर्ण वेळ मासेमारी व्यवसाय करणारा क्रियाशील मच्छिमार असावा. सदर योजने अंतर्गत मच्छिमार सहकारी संस्थेच्या मच्छिमारांने नऊ महिन्यांच्या मासेमारी कालावधीत किमान तीन हप्त्यात एकूण रु. १५००/- प्रति वर्ष लाभार्थी समभाग जमा करणे आवश्यक आहे. या योजनेत राज्याचे ५०% व केंद्र शासनाचे ५०% म्हणजे प्रत्येकी रु. १५००/- प्रति लाभार्थी प्रति वर्ष अर्थसहाय्य देय राहिल. लाभार्थ्यांस DBT द्वारे रक्कम अनुज्ञेय राहिल.

(५) मच्छिमार सहकारी संस्थांचा विकास :-

मच्छिमारी सहकारी संस्थांच्या विकासासाठी मच्छिमारी सहकारी संस्थांना व्यवस्थापकीय अनुदान व भागभांडवलाचे अर्थसहाय्य देण्यात येते.

(६) तारापोरवाला मत्स्यालय :-

तारापोरवाला मत्स्यालय हे विद्यार्थी व पर्यटकांच्या दृष्टीने, शैक्षणिक व करमणुकीचे केंद्र असून मुंबई मधील एक ख्यातनाम तसेच अत्यंत लोकप्रिय आहे. येथे विविध जातीचे मासे प्रदर्शित करण्यात आलेले आहेत. उदा. गोड्या, सागरी पाण्यातील मासे तसेच शोभिवंत मासे दर्शकांसाठी सशुल्क प्रदर्शित करण्यात येतात. दि. ४ मार्च, २०१५ पासून नुतनीकरणानंतर प्रवेश शुल्क मोठ्यांसाठी रु. ६०/- लहानांसाठी (३ ते १२ वर्ष) रु. ३०/- त्याच प्रमाणे शैक्षणिक सहली, शाळा संस्थेच्या सामुहिकरित्या येणाऱ्या गटास व अपंगास शासकीय कर्मचारी रु. ३०/- सेवा निवृत्त शासकीय कर्मचारी रु. ४०/- तसेच विदेशी पर्यटकांस (प्रौढ) रु. २००/- व विदेश (मुले) यास रु. १००/- इतक्या दराने शुल्क आकारण्यात येते.

मत्स्यालय हे मंगळवार ते शनिवार सकाळी १०.०० ते संध्याकाळी ८.०० वाजेपर्यंत आणि रविवारी सकाळी १०.०० ते रात्री ९.०० वाजेपर्यंत व सोमवारी मत्स्यालय बंद असते.

१) भ्रमणध्वनी चित्रिकरण (Mobile Photography) रु. ५००/-

२) स्थिर चित्रिकरण (Still Photography) रु. ५,०००/-

३) चल चित्रिकरण (Film Photography) रु. १०,०००/-

मत्स्यालयाची स्थापना १९५१ साली करण्यात आली. मत्स्यालय मार्च २०१३ पासून ते मार्च २०१५ पर्यंत नुतनीकरणासाठी मत्स्यालय बंद होते.

दि. ४-३-२०१५ पासून प्रेक्षकांसाठी खुले करण्यात आले. तारापोरवाला मत्स्यालयाचे सेकंड व थर्ड जनरेशन स्वरूपात आधुनिकीकरण व नूतनीकरण करण्यात आले आहे. नूतनीकरण अंतर्गत मत्स्यालय इमारतीच्या दर्शनी भागाचे सुशोभिकरण, प्रवेशद्वाराजवळ ओशनरीयम सदृश्य प्लेक्सी ग्लास टाकी निर्माण करून, मोठ्या आकाराच्या टाक्या, मत्स्यटाक्यांची वैविध्यपूर्ण सजावट, परदेशी आकर्षक मासे व त्याकरिता अद्ययावत गाळण यंत्रणा जेली फिश टँक मत्स्य टाक्यांवर आकर्षण लाईट फिटिंग, मासे व मत्स्य व्यवसायाबाबत माहितीपट व लघुपट दाखविण्याकरिता ४८ व्यक्तीसाठी बसण्याची व्यवस्था असलेले ॲम्फिथिएटर तसेच पर्यटकांना मत्स्यालयात वातानुकूलित वातावरण उपलब्ध करण्यात आले आहे.

सद्यस्थितीत दि. २०/०३/२०१९ रोजी पासून कोविड-१९ च्या पार्श्वभूमीवर मत्स्यालय प्रेक्षकांकरिता बंद करण्यात आले आहे.

(७) विशेष घटक योजना :-

अनुसूचित जाती/नवबौद्ध, या परंपरेने मत्स्यव्यवसायाशी संबंधित नसलेल्या दुर्बल घटकातील लाभार्थींना प्रशिक्षण व अन्य सुविधा पुरविण्याच्या दृष्टीने विशेष घटक योजना महाराष्ट्र राज्यात १९७९-८० पासून राबविण्यात येत आहे. या कार्यक्रमांतर्गत अनुसूचित जाती/नवबौद्ध यांना नायलॉन सूत, मोनोफिलामेंट, कपाशी सूत, नौका इत्यादी मत्स्योपयोगी साधनावर मासेमारी

अधिक किफायतशीर करण्यासाठी अर्थसहाय्य दिले जाते.

(८) स्वेच्छा अनुदान :-

या योजनेखाली मत्स्यव्यवसाय विभागातील इमारतीबाबतची अत्यावश्यक गौण बांधकामे केली जातात. सदर योजना सन १९७७-७८ पासून कार्यान्वित आहे.

(९) मच्छिमार साधनांच्या खरेदीवर अर्थसहाय्य :-

(अ) अनुदान :- मत्स्यव्यवसायासाठी लागणारी जाळी तयार करण्यासाठी बरेच मच्छिमार नायलॉन सूत, मोनोफिलामेंट व शेवसुत वापरतात. तसेच यांत्रिक मासेमार नौकांसाठी त्यांना डिझेल तेलाची फार आवश्यकता असते. तथापि या साधनांच्या किमतीत बरीच वाढ होत असल्यामुळे मासेमारीसाठी ती आवश्यक असूनही त्यांचा वापर करणे मच्छिमारांना अशक्य होते. वास्तव सवलतीच्या दरात मच्छिमारांना ही साधने उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने या विभागाकडून वरील योजना राबविली जात आहे. नायलॉन सूत, मोनोफिलामेंट धागा व सुतांची जाळी शिखर संघ किंवा जिल्हा संघामार्फत पुरविले जाते. १९८२-८३ पासून रापनकारांना नॉयलॉन सूत वगैरेवर तसेच अल्प उत्पन्न मच्छिमारांना बिगर यांत्रिकी नौकांसाठी नौकेच्या किमतीच्या ५० टक्के किंवा जास्तीत जास्त रु. १,००,००० अर्थसहाय्य देण्यात येते.

तक्ता एक--TABLE I

८. इतर कार्यक्रम--समाप्त Other Programme--End

(रुपये हजारत) (Rs. in Thousands)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
१२	(०४) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(१०) मासेमारी बंदी कालावधी दरम्यान मच्छीमारांना उदरनिर्वाहाकरीता अर्थसहाय्य (केंद्र हिस्सा ५०%) (२४०५७८१२) ३३-अर्थसहाय्य (०४)(११) मासेमारी बंदी कालावधी दरम्यान मच्छीमारांना उदरनिर्वाहाकरीता अर्थसहाय्य (राज्य हिस्सा ५०%) (२४०५७८२१) ३३-अर्थसहाय्य	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..		
	12. Pradhan Mantri Matsya Sampada Yojana (Centrally Sponsored Scheme) (04)(10) Livelihood and Nutritional Support for Fishers for conservation of fisheries resources (Central Share 50%) 33. Subsidies	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..		
	Pradhan Mantri Matsya Sampada Yojana (Centrally Sponsored Scheme) (04)(10) Livelihood and Nutritional Support for Fishers for conservation of fisheries resources (State Share 50%) 33. Subsidies	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..		
		329398	518	329916	9850	10000	19850	205653	7500	213153	9852	5000	14852	
	बेरीज--अ--स्थूल वजा--वसुली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
	बेरीज--अ--निव्वळ	329398	518	329916	9850	10000	19850	205653	7500	213153	9852	5000	14852	
	बी--वित्तव्यवस्थेची साधने--													
	मागणी प्रधान शीर्ष क्रमांक	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
	डी-६ २४०५-मत्स्यव्यवसाय	..	329398	518	329916	..	10000	19850	205653	7500	213153	9852	5000	14852
	डी-९ ४४०५-मत्स्यव्यवसाय खर्च	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
	डी-९ ६४०५-मत्स्यव्यवसाय कर्जे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
		329398	518	329916	9850	10000	19850	205653	7500	213153	9852	5000	14852	
	बेरीज--ब--स्थूल वजा--वसुली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
	बेरीज--ब--निव्वळ	329398	518	329916	9850	10000	19850	205653	7500	213153	9852	5000	14852	

तक्ता दोन-TABLE II

तारापोरवाला मत्स्यालयास भेट दिलेल्या प्रेक्षकांची संख्या व जमा झालेले शुल्क याचा तपशील दर्शविणारे विवरणपत्र
(रुपये लाखात) (Rs. in lakhs)

अ. क्र.	वर्ष	प्रेक्षकांची संख्या (लाखात)	जमा झालेले शुल्क	अभिप्राय
1	2	3	4	
२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) 2020-2021 (Actual)	..	..	..	तारापोरवाला मत्स्यालयाचे मार्च, २०२० पर्यंत तिकीट विक्री महसुलाची रक्कम आहे. (सध्या बंद आहे.)
२०२१-२०२२ (अंदाजित) 2021-2022 (Estimated)	..	..	..	मत्स्यालय बंद आहे.
२०२२-२०२३ (अपेक्षित) Budget Estimates 2022-2023	5.00	5.00	2.25	अंदाजित रक्कम

तक्ता एक TABLE I
कार्यक्रम अंदाजपत्रक

(सहा) मत्स्यव्यवसाय विभागातील सर्व कर्मचारी वर्गाची कार्यक्रमवार माहिती दर्शविणारा तक्ता / Statement showing Programmewise staff in the Fisheries Department

शा.नि.क्र.मत्स्य/आ-२००६/प्र.क्र. ८३/पदुम-१२ दि. ३० मार्च, २००७ व दि. ३० मे, २००८

क्र. No.	पदनाम	सुधारित वेतन मॅट्रिक्स मधील वेतनस्तर Pay level in Revised Pay Matrix	मुख्य कार्यालय व प्रादेशिक कार्यालये Head Office and Regional Offices	जिल्हा कार्यालये District Offices	एकूण पदसंख्या Total Posts	Designation
1	2	3	4	5	6	
गट अ		Pay Matrix				Grade-A
१	आयुक्त (भाप्रसे)	S-30 : 144200 - 218200	1	..	1	Commissioner (IAS)
२	सहाय्यक आयुक्त मत्स्य (भूजल, सागरी, निपास)	S-25 : 78800 - 209200	3	..	3	Joint Commissioner of Fisheries (Inland/Marine/BWS)
३	उपआयुक्त मत्स्य (प्रशा)	S-23 : 67700 - 208700	1	..	1	Deputy Commissioner of Fisheries (Administration)
४	उपआयुक्त मत्स्य (अर्थ व नियोजन)	S-23 : 67700 - 208700	1	..	1	Deputy Commissioner of Fisheries (Budget and Planning)
५	प्रादेशिक उपआयुक्त (मत्स्य)	S-23 : 67700 - 208700	7	..	7	Regional Deputy Commissioner (Fisheries)
६	कार्यकारी अभियंता	S-23 : 67700 - 208700	1	..	1	Executive Engineer
७	सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय (प्रशासन)	S-20 : 56100 - 177500	1	..	1	Assistant Commissioner Fisheries (Administration)
८	सहाय्यक आयुक्त मत्स्य (कर्ज व वसुली)	S-20 : 56100 - 177500	1	..	1	Assistant Commissioner Fisheries (Loan and Recovery)
९	प्रकल्प व्यवस्थापक	S-20 : 56100 - 177500	..	1	1	Project Manager
१०	सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय (तांत्रिक)	S-20 : 56100 - 177500	4	35	39	Assistant Commissioner Fisheries (Technical)
११	उपआयुक्त सांख्यिकी मत्स्यव्यवसाय	S-20 : 56100 - 177500	1	..	1	Deputy Commissioner Fisheries (Statistics)
१२	उपनिबंधक सह. संस्था (मत्स्य)	S-20 : 56100 - 177500	1	..	1	Deputy Registrar Co-op. Societies (Fisheries)
१३	सहाय्यक संचालक (वित्त)	S-20 : 56100 - 177500	1	..	1	Assistant Director (Finance)
	एकूण गट-अ		23	36	59	Total—A

तब्ता दोन TABLE II

1	2	3	4	5	6		
गट ब		Pay Matrix				Grade-B	
१	मत्स्यव्यवसाय विकास अधिकारी	..	S-15 : 41800 - 132300	7	41	48	Fisheries Development Officer
२	मत्स्य प्रशिक्षण अधिकारी	..	S-15 : 41800 - 132300	..	6	6	Fisheries Training Officer
३	अभिरक्षक	..	S-15 : 41800 - 132300	1	..	1	Curator
४	प्रशिक्षण व विस्तार अधिकारी	..	S-15 : 41800 - 132300	1	..	1	Training and Extension Officer
५	प्रशासकीय अधिकारी	..	S-15 : 41800 - 132300	8	..	8	Administrative Officer
६	नियोजन अधिकारी	..	S-15 : 41800 - 132300	1	..	1	Plaining Officer
७	अर्थसंकल्प अधिकारी	..	S-15 : 41800 - 132300	1	..	1	Budget Officer
८	वसुली अधिकारी	..	S-15 : 41800 - 132300	..	6	6	Recovery Officer
९	सांख्यिकी अधिकारी	..	S-15 : 41800 - 132300	1	..	1	Statistical Officer
१०	परिरक्षण अभियंता	..	S-15 : 41800 - 132300	..	1	1	Project Manager
	एकूण गट-ब	..		20	54	74	Total—B

तक्ता तीन TABLE III.

1	2	3	4	5	6
गट क		Pay Matrix			Grade-C
१	लघुलेखक (उच्चश्रेणी) मराठी/इंग्रजी	..	2	..	2
२	लघुलेखक (निम्नश्रेणी) मराठी/इंग्रजी	..	4	..	4
३	वरिष्ठ अधीक्षक	..	21	6	27
४	निरीक्षक सांख्यिकी	..	2	1	3
५	सहाय्यक सांख्यिकी	..	3	..	3
६	सहाय्यक सांख्यिकी (भूजल)	..	1	..	1
७	यांत्रिकी निर्देशक	..	..	6	6
८	मत्स्यक्षेत्र निरीक्षक	..	..	15	15
९	लेखापाल	..	..	1	1
१०	सहकार अधिकारी	..	2	..	2
११	सहा. मत्स्य. विकास अधिकारी	..	38	132	170
१२	कनिष्ठ चित्रकार	..	1	..	1
१३	आरेखक	..	1	..	1
१४	कनिष्ठ अभियंता	..	2	..	2
१५	सांख्यिकी सहाय्यक (भूजल)	..	2	..	2
१६	सांख्यिकी सहाय्यक	..	5	..	5
१७	वरिष्ठ लिपीक	..	48	54	102
१८	सांख्यिकी अन्वेषक	..	7	11	18
१९	यांत्रिकी (मत्स्यालय)	..	1	..	1
२०	ग्रंथपाल	..	1	..	1
२१	दूरध्वनी चालक	..	1	..	1
२२	कनिष्ठ लिपीक	..	66	84	150
२३	रोखपाल	..	1	1	2
२४	वसुली सहाय्यक	..	..	3	3
२५	मत्स्यक्षेत्र प्रमाणक	..	3	14	17
२६	वाहन चालक	..	10	37	47
२७	क्षेत्र समहारक	..	2	..	2
	एकूण गट-क	..	224	365	589
					Total—C

तक्ता चार TABLE IV

1	2	3	4	5	6		
गट-ड		Pay Matrix				Grade-D	
१	मत्स्यक्षेत्रिक	..	S-3 : 16600 - 52400	..	175	175	Matsyakshetrik
२	मत्स्यालयपाल	..	S-3 : 16600 - 52400	9	..	9	Aquarium Keeper
३	नाईक	..	S-3 : 16600 - 52400	2	..	2	Naik
४	दफ्तरी	..	S-3 : 16600 - 52400	1	..	1	Daftari
५	रोनियो चालक	..	S-3 : 16600 - 52400	2	..	2	Roneo Operator
६	शिपाई	..	S-1 : 15000 - 47600	31	94	125	Peon
७	पहारेकरी	..	S-1 : 15000 - 47600	2	..	2	Watchman
८	हमाल	..	S-1 : 15000 - 47600	2	..	2	Hamal
९	स्वच्छक	..	S-1 : 15000 - 47600	1	..	1	Cleaner
१०	सुरक्षा रक्षक	..	S-1 : 15000 - 47600	..	8	8	Security Guard
११	खानसामा	..	S-1 : 15000 - 47600	..	1	1	Cook
	एकूण गट-ड	..		50	278	328	Total—D
	एकूण गट-अ+ब+क+ड	..		317	733	1050	Total—A+B+C+D

ORGANISATIONAL CHART OF THE DEPARTMENT OF FISHERIES, MAHARASHTRA STATE, MUMBAI

मा. मंत्री (मत्स्यव्यवसाय)

Hon. Minister (Fisheries)

मा. राज्यमंत्री (मत्स्यव्यवसाय)

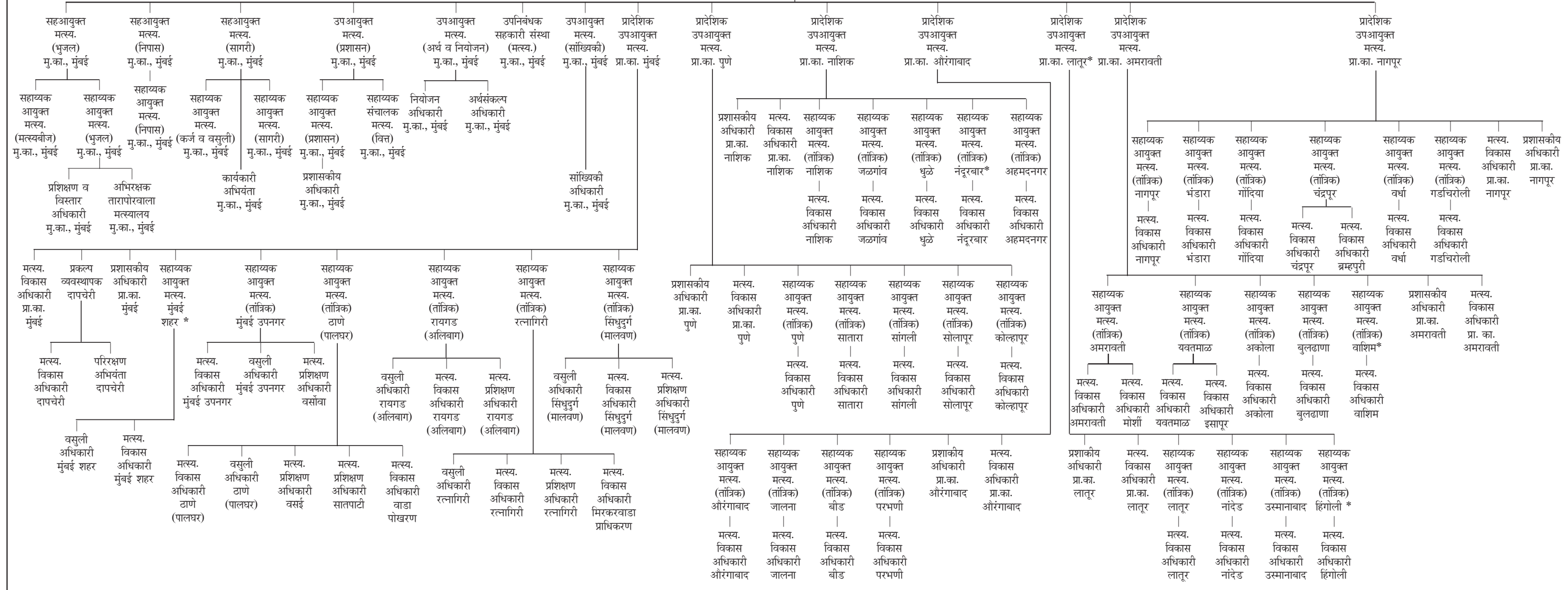
Hon. State Minister (Fisheries)

प्रधान सचिव (पदुम)

Principal Secretary (ADF)

मत्स्यव्यवसाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

COMMISSIONER OF FISHERIES, MAHARASHTRA STATE, MUMBAI

* प्रस्तावित प्रादेशिक व जिल्हा कार्यालये.
मु. का. मुख्य कार्यालय, प्रा. का. प्रादेशिक कार्यालय (तां)-तांत्रिक

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
AGRICULTURE, ANIMAL HUSBANDRY, DAIRY DEVELOPMENT AND FISHERIES DEPARTMENT
 (मत्स्यव्यवसाय)
 (FISHERIES)

सात प्रपत्र एक

VII APPENDIX I

मच्छिमारांना प्रोत्साहन देणाऱ्या मत्स्यव्यवसाय विभागाचे कार्यक्रम

Programmes of Fisheries Department under which incentives are given to Fishermen etc.

अ. क्र. Sr.No.	कार्यक्रम Programme	सहाय्याचा प्रकार Type of Assistance	सहाय्याची पध्दती Mode of Assistance
1	2	3	4
१.	भूजल मत्स्यव्यवसाय	अनुदान/कर्ज	अनुदान
1.	Inland Fisheries	Subsidy/Loan ...	टक्के
अ.	मत्स्योद्योग साधनांवर अनुदान-- (भूजल : जिल्हे) Grant of Subsidy on Fishery Requisites (Inland District)—		<i>Subsidy %</i>
		(१) नायलॉन सूत (i) Nylon Twine	५० 50
		(२) मोनोफिलामेंट (ii) Monofilament	५० 50
		(३) कॉटन ट्वाईन (iii) Cotton Twine (प्रत्येक मच्छिमाराला प्रतिवर्षी ५ किलोपर्यंत मर्यादित) (Admissible on 5 kg. twine per year to each fisherman)	२५ 25
		(४) नायलॉन किंवा मोनोफिलामेन्टची तयार जाळी (प्रत्येक मच्छिमाराला प्रतिवर्षी ५ कि. सूत जाळ्यांच्या किंमतीच्या ५०% पर्यंत मर्यादित)	५०
		(iv) Readymade nets of Nylon or/and Monofilament twine (50% cost of the net limited to 50% cost of 5 kg. twine per annum per fisherman)	50
		(५) नौका बांधणी (कमाल मर्यादा ५०% किंवा रु. ३,००० यापैकी जी रक्कम कमी असेल ती)	५०
		(v) Construction of boats (50% or Rs. 3,000 whichever is less)	50

विवरणपत्र "अ"

केंद्र पुरस्कृत मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणा या योजनेच्या सुधारित अर्थसहाय्याच्या आकृतीबंधास मंजुरी देणारे विवरणपत्र
सुधारित बाबी ठळक शब्दात दर्शविण्यात आल्या आहेत

अ.क्र.	योजनेतील बाब निहाय केंद्र व राज्य यांचा अनुक्रमे ७५:२५ हिश्यांचा तपशील (अनुक्रमांक १२ वगळून)	दर
1	2	4
१.	भूजल मत्स्यव्यवसाय	
१.	मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा	सहाय्यक अनुदान
1)	Fish Farmers Development Agency, Grant-in-aid	
१)	लाभार्थीच्या जमिनीवर नवीन तळे आणि तलाव बांधकाम, सुव्यवस्थित पाणी घेण्याची सुविधा, पाणी सोडण्याची सुविधा आणि उथळ नलिका विहिरीसह (Shallow tubewell)	केंद्र पुरस्कृत योजने अंतर्गत मत्स्यसंवर्धकांना नवीन तळी आणि तलाव बांधकाम तलावाचे पुनः प्रापण/नूतनीकरण प्रथम वर्षासाठी निविष्टा, गोड्या पाण्यातील बीज उबवणी केंद्र, मत्स्यखाद्य विभाग, मोटे गोड्या पाण्यातील कोळंबी बीज उबवणी केंद्र स्थापन करणे प्रत्येक मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणेला माती व पाणी परिक्षणासाठी संच उपलब्ध करणे, शोभिवंत माश्यासाठी, उबवणी केंद्रासह एकाकम्क विभागाची उभारणी शोभिवंत माश्यासाठी प्रजनकसाठी शोभिवंत माशांच्या बिजांचे प्रमाणिकरण मत्स्य/ कोळंबी बीजाची वाहतूक वाहन खरेदी कार्यक्रमासाठी केंद्र व राज्य शासनाकडून ७५:२५ प्रमाणात अनुदान ठेवण्यात येत होते. सदरची योजना केंद्र शासनाने बंद केली असून उपरोक्त कार्यक्रम निलक्रांती अंतर्गत सर्व राबविण्यासाठी केंद्र शासनाने ६०:४० प्रमाणे अनुदान देण्याची योजना राबविण्यात येत आहे.
२)	तळ्याचे/तलावाचे पुनःप्रापण (Reclamation)/ नूतनीकरण	Under this scheme subsidy as indicated below is granted to the fish farmers. प्रस्तुत योजनेखाली मत्स्यसंवर्धकांना खालीलप्रमाणे अर्थसहाय्य देण्यात येते. १) सपाट भागात प्रति हेक्टर खर्च रु. ३.०० लाख. अनुदान - एकूण खर्चाच्या २०% परंतु जास्तीत जास्त रु. ०.६० लाख प्रतिहेक्टर सर्वसाधारणासाठी व एकूण खर्चाच्या २५% परंतु जास्तीत जास्त रु. ०.७५ लाख प्रतिहेक्टर अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमातीच्या शेतकऱ्यांसाठी. २) डोंगराळ जिल्ह्यात प्रति हेक्टर खर्च रु. ४.०० लाख. अनुदान - एकूण खर्चाच्या २०% परंतु जास्तीत जास्त रु. ०.८० लाख प्रतिहेक्टर सर्वसाधारणासाठी व एकूण खर्चाच्या २५% परंतु जास्तीत जास्त रु. १.०० लाख प्रतिहेक्टर अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमातीच्या शेतकऱ्यांसाठी. आवश्यक खर्च रु. ०.७५ लाख प्रति हेक्टर. अनुदान - एकूण खर्चाच्या २०% परंतु जास्तीत जास्त रु. १५,०००/- प्रतिहेक्टर अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती शेतकरी वगळून सर्व शेतकऱ्यांसाठी व २५% परंतु जास्तीत जास्त रु. १८,०००/- प्रतिहेक्टर अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमातीच्या शेतकऱ्यांसाठी. अ) फिनफिश संवर्धनासाठी आवश्यक खर्च रु. ०.५० लाख प्रति हेक्टर. अनुदान - एकूण खर्चाच्या २०% परंतु जास्तीत जास्त रु. ०.१० लाख प्रतिहेक्टर सर्वसाधारणासाठी व २५% परंतु जास्तीत जास्त रु. ०.१२५ लाख प्रतिहेक्टर अनुसूचित जाती अनुसूचित जमातीसाठी. ब) गोड्या पाण्यातील कोळंबी शेती. आवश्यक खर्च रु. १.८० लाख प्रति हेक्टर अनुदान - एकूण खर्चाच्या २०% परंतु जास्तीत जास्त रु. ०.३६ लाख प्रतिहेक्टर सर्वसाधारणासाठी व २५% परंतु जास्तीत जास्त रु. ०.४५ लाख प्रतिहेक्टर अनुसूचित जाती/ अनुसूचित जमातीसाठी. सपाट भागात रु. १२ लाख खर्च प्रति १० मिलियन फ्रायच्या क्षमतेच्या मत्स्यबीज उबवणी केंद्रासाठी आणि डोंगराळ भागात रु. १६ लाख खर्च प्रति १० मिलियन फ्रायच्या क्षमतेच्या मत्स्यबीज उबवणी केंद्रासाठी. अनुदान - खर्चाच्या १०% परंतु जास्तीत जास्त रु. १.२० लाख सपाट भागात आणि रु. १.६० लाख डोंगराळ भागात फक्त उद्योजकांसाठी (Entrepreneurs) लहान युनिट - युनिट खर्च रु. ७.५० लाख (क्षमता १.२ किंवा/दिवस) अनुदान - खर्चाच्या २०% परंतु जास्तीत जास्त रु. १.५० लाख प्रति युनिट. १) २५ मिलियन पीएल प्रतिवर्षी क्षमतेच्या प्रत्येक मोठ्या उबवणी केंद्रासाठी (गोड्या पाण्यातील कोळंबी बीज उबवणी केंद्र) खर्च रु. ३० लाख. प्रत्येक राज्यांस राज्यस्तरीय उबवणी केंद्र स्थापन करण्यासाठी हे अनुदान केवळ एकदाच अनुज्ञेय राहिल. २) ५-१० मिलियन पीएल प्रतिवर्षी क्षमतेच्या प्रत्येक लहान उबवणी केंद्रासाठी एकूण खर्च रु. १२ लाख. अनुदान - खर्चाच्या २०% परंतु जास्तीत जास्त रु. २.४० लाख प्रति उद्योजकास (Entrepreneurs) एकदाच.
३)	प्रथम वर्षासाठी निविष्टा (Input) (मत्स्यबीज, मत्स्यखाद्य, रासायनिक खते, सेंद्रीय खते आणि मत्स्यरोग टाळण्यासाठी प्रतिबंधात्मक उपाय (ई. यू. एस.)	
४)	गोड्या पाण्यातील मत्स्यबीज उबवणी केंद्र	
५)	मत्स्य खाद्य विभाग (Unit)	
६)	मोटे, गोड्या पाण्यातील कोळंबी बीज उबवणी केंद्र स्थापन करण्यासाठी (प्रत्येक राज्यासाठी) आणि लहान उबवणी केंद्र (लाभार्थीसाठी).	

विवरणपत्र "अ"-चालू
APPENDIX I--Contd.

1	2	3	4
		७) प्रत्येक मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणेला माती आणि पाणी परिक्षणासाठी संच उपलब्ध करणे.	माती आणि पाणी परिक्षणासाठीच्या प्रती संचाची किंमत रु. ०.४० लाख प्रत्येक मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणेला असा संच केवळ एकदाच मंजूर करण्यात येईल व एकदाच अनुज्ञेय राहिल.
		८) शोभिवंत माश्यांसाठी उबवणी केंद्रासह एकात्मिक विभागाची (Unit) उभारणी	५ ते १० मिलियन (फ्राय) क्षमता असलेल्या प्रती उबवणी केंद्राचा एकूण खर्च रु. १५ लाख. अनुदान - खर्चाच्या १०% परंतु जास्तीत जास्त रु. १.५० लाख सर्व मत्स्य संवर्धकासाठी अनुज्ञेय राहिल.
		९) शोभिवंत माश्यांसाठी प्रजनक साठा	रु. २५.०० लाख प्रती युनिट यामध्ये केंद्रापासून वाहतूक व वितरण व्यवस्था यांचा समावेश असून सदर योजना राज्य शासनासाठी उपलब्ध आहे.
		१०) शोभिवंत माशांच्या बीजाचे प्रमाणीकरण	रु. २५.०० लाख प्रती युनिट यामध्ये मासळी साठविण्याची सुविधा आणि रोग निदान प्रयोगशाळेचा समावेश असून सदर योजना राज्य शासनासाठी उपलब्ध आहे.
		११) मत्स्य/कोळंबी बीजाची वाहतूक	हे फक्त डोंगराळ भागाकरिता लागू राहिल. अनुदान - १००० फ्रायच्या वाहतूकीसाठी रु. ३०/- सर्व मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणेसाठी अनुज्ञेय. हे वैयक्तिक मत्स्य शेतकऱ्यांना लागू नाही.
		११) वाहन खरेदी	प्रत्येक नवीन मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणेसाठी वाहन खरेदीसाठी वाहनाच्या किमतीच्या ५०% खर्च किंवा वाहन पुनर्स्थापना (Replace) (दुसरे वाहन) करण्यासाठी वाहनाच्या किमतीच्या ५०% खर्च अनुज्ञेय राहिल.
		१) नवीन तळ्याचे आणि तलावाचे बांधकाम, तळ्याचे/तलावाचे पुनःप्रापण (reclamation)/नूतनीकरण आणि प्रवन वर्षी निविष्टासाठी वैयक्तिक लाभार्थीला, १ हेक्टरपेक्षा कमी, पासून ५ हेक्टरपर्यंत, वित्तीय संस्थांसह किंवा वित्तीय संस्थांशिवाय सपाट विभागात उपलब्ध आहे आणि १ हेक्टर डोंगराळ जिल्ह्यांत पूर्व नमूद दराच्या प्रमाणात (Pro rate basis) उपलब्ध आहे.	
	१) सागरी मत्स्यव्यवसाय 1) Marine Fisheries	खास विमोचक भाग भांडवल/ भागभांडवलात/कर्ज	१) यांत्रिकीकरण-राष्ट्रीय सहकारी विकास निगमच्या अर्थसहाय्याच्या पद्धतीनुसार मच्छिमार सहकारी संस्थांनी पुरस्कृत केलेल्या मच्छिमारांच्या गटास यांत्रिकी मासेमारी नौका बांधणीसाठी प्रकल्प किमतीच्या ९० टक्के अर्थसहाय्य (३० टक्के खास-विमोचक भाग भांडवल, ५ टक्के भाग भांडवल व ५५ टक्के कर्ज या स्वरूपात) देण्यात येते उर्वरीत १० टक्के रक्कम गट/संस्था यांनी प्रकल्पात गुंतवावयाची असते. ५ टक्के भागभांडवलाची रक्कम कर्जाची व्याजासह परतफेड झाल्यानंतर गटाकडून पुरस्कृत संस्थेद्वारा शासनास परत करणे आवश्यक आहे.
	२) मासेमारी नौकांचे यांत्रिकीकरण 2) Machanisation of Fishing Crafts	Special Redeemable Share Capital/ Share Capital/Loan	1) Under NCDC Pattern of financial assistance group sponsored by the fisheries Co. op. Societies are granted financial assistance to the form of the Capital Cost 30% S. R. S. C. S.C. & 55% Loan of Remaining 10 percent amount is to be invested by the Society. The amount of 5% Share Capital is to be refunded to the Govt. by the sponsoring Society, after full repayment of loan alongwith interest.

विवरणपत्र "अ"-चालू
APPENDIX I--Contd.

1	2	3	4																																																				
२) बिगर यांत्रिक नौकेवर आंतर/बाह्य इंजिन खरेदीवर अर्थसहाय्य	अनुदान	...	(अ) ७ अश्वशक्तीपर्यंतच्या बाह्य इंजिनाच्या किंमतीच्या ५० टक्के रुपये २०,००० च्या मर्यादेपर्यंत. (A) 50% of the cost of out-board moter up to 7 THPS limited to Rs. 20,000.																																																				
2) Out Board / In Board	Subsidy		(ब) २ सिलेंडर्सपर्यंतच्या अंतर इंजिनाच्या किंमतीच्या ५० टक्के रुपये १२,००० च्या मर्यादेपर्यंत. (B) 50% of the cost of Inboard Engine upto Two cylinders limited to Rs. 12,000.																																																				
३) मच्छिमार डिझेल तेलावर सवलत	अनुदान		मच्छिमारांनी मासेमारीसाठी खरेदी केलेल्या डिझेलवर रु. १.५० प्रति लिटर या प्रमाणात १००% केंद्र निधीमधून सवलत देण्यात येते.																																																				
3) Fishermen Dev. Rebate on HSD Oil.	Subsidy		Subsidy of Rs. 1.50 per ltr. through 100% central share in provided to the fishermen on purchase at HSD Oil.																																																				
४) डिझेल वरील विक्रीकराची प्रतिपूर्ती	प्रतिपूर्ती		मच्छिमारांनी मासेमारीसाठी खरेदी केलेल्या डिझेलवरील १००% विक्रीकराची प्रतिपूर्ती योजनेत्तर योजनेतून देण्यात येते.																																																				
4) Reimbursement of sales tax on diesel.	Reimbursement		100%. sales tax Reimbursement is provided to fishermen on purchase of HSD Oil for fishing.																																																				
५) मासळीचे सुरक्षण, वाहतूक व पणन	खा. वि. भा. भां./		मच्छिमार सहकारी संस्थांना खालील दर्शविलेल्या आकृतीबंधानुसार रा.																																																				
5) Preservation Transport & Marketing of fish.	भा. भां./अनुदान/कर्ज S. R. S. C./S. C. Subsidy/Loan.		स. वि. वि. च्या अर्थसहाय्याच्या पध्दतीने प्रकल्प किंमतीच्या ९० टक्के अर्थसहाय्य दिले जाते. उर्वरीत १० टक्के रक्कम मच्छिमार सहकारी संस्थेने प्रकल्पात गुंतवावयाची असते.																																																				
Under the finaicial Pattern of NCDC 90% assistance is provided to the fisheries Co.-op. Societies. Remaining 10% amt. is to be invested in the project by the fisheries Co.-operatives.																																																							
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 60%;"></th> <th style="width: 10%;">खास विमोचक भाग</th> <th style="width: 10%;">अनुदान</th> <th style="width: 10%;">कर्ज</th> </tr> <tr> <th></th> <th>भागभांडवल</th> <th>भांडवल</th> <th>टक्के</th> </tr> <tr> <th></th> <th>टक्के</th> <th>टक्के</th> <th>टक्के</th> </tr> <tr> <th></th> <th>S.R.S.C.</th> <th>S.C.</th> <th>Subsidy Loan</th> </tr> <tr> <th></th> <th>%</th> <th>%</th> <th>% %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>(अ) बर्फ कारखाना व शीतगृहबांधणी</td> <td>३०</td> <td>५</td> <td>.. ५५</td> </tr> <tr> <td>(A) Construction of Ice- factory & cold storage</td> <td>30</td> <td>5</td> <td>.. 55</td> </tr> <tr> <td>(ब) ट्रक/टेम्पो/डिझेल टँकर/रीफ्रिजरेटेड फॅन्स/इन्सुलेटेड व्हॅन्स खरेदी करणे गोदाम/शेडचे बांधकाम करणे</td> <td>..</td> <td>१५</td> <td>२५ ५०</td> </tr> <tr> <td>(B) Purchase of Truck/ Tempo/Diesel Tanker/ Refrigerated Van/Insulated Van construction of Godown/Shed.</td> <td>..</td> <td>15</td> <td>25 50</td> </tr> <tr> <td colspan="4">५ टक्के भाग भांडवलाची रक्कम संस्थेने १० वर्षात शासनास परत करावयाची आहे.</td> </tr> <tr> <td colspan="4">5% Share Capital is to be refunded by the society to the Govt. within 10 years.</td> </tr> <tr> <td>(क) मच्छिमार सहकारी संस्थांना मार्जेटिंगसाठी मत्स्यबीजाचा पुरवठा करणे इ. साठी भाग भांडवल</td> <td>..</td> <td>१००</td> <td>.. ..</td> </tr> <tr> <td>(C) Share Capital for Marke- ting of fish & supply of fish Seed etc.</td> <td>..</td> <td>100</td> <td>.. ..</td> </tr> </tbody> </table>					खास विमोचक भाग	अनुदान	कर्ज		भागभांडवल	भांडवल	टक्के		टक्के	टक्के	टक्के		S.R.S.C.	S.C.	Subsidy Loan		%	%	% %	(अ) बर्फ कारखाना व शीतगृहबांधणी	३०	५	.. ५५	(A) Construction of Ice- factory & cold storage	30	5	.. 55	(ब) ट्रक/टेम्पो/डिझेल टँकर/रीफ्रिजरेटेड फॅन्स/इन्सुलेटेड व्हॅन्स खरेदी करणे गोदाम/शेडचे बांधकाम करणे	..	१५	२५ ५०	(B) Purchase of Truck/ Tempo/Diesel Tanker/ Refrigerated Van/Insulated Van construction of Godown/Shed.	..	15	25 50	५ टक्के भाग भांडवलाची रक्कम संस्थेने १० वर्षात शासनास परत करावयाची आहे.				5% Share Capital is to be refunded by the society to the Govt. within 10 years.				(क) मच्छिमार सहकारी संस्थांना मार्जेटिंगसाठी मत्स्यबीजाचा पुरवठा करणे इ. साठी भाग भांडवल	..	१००	.. ..	(C) Share Capital for Marke- ting of fish & supply of fish Seed etc.	..	100	.. ..
	खास विमोचक भाग	अनुदान	कर्ज																																																				
	भागभांडवल	भांडवल	टक्के																																																				
	टक्के	टक्के	टक्के																																																				
	S.R.S.C.	S.C.	Subsidy Loan																																																				
	%	%	% %																																																				
(अ) बर्फ कारखाना व शीतगृहबांधणी	३०	५	.. ५५																																																				
(A) Construction of Ice- factory & cold storage	30	5	.. 55																																																				
(ब) ट्रक/टेम्पो/डिझेल टँकर/रीफ्रिजरेटेड फॅन्स/इन्सुलेटेड व्हॅन्स खरेदी करणे गोदाम/शेडचे बांधकाम करणे	..	१५	२५ ५०																																																				
(B) Purchase of Truck/ Tempo/Diesel Tanker/ Refrigerated Van/Insulated Van construction of Godown/Shed.	..	15	25 50																																																				
५ टक्के भाग भांडवलाची रक्कम संस्थेने १० वर्षात शासनास परत करावयाची आहे.																																																							
5% Share Capital is to be refunded by the society to the Govt. within 10 years.																																																							
(क) मच्छिमार सहकारी संस्थांना मार्जेटिंगसाठी मत्स्यबीजाचा पुरवठा करणे इ. साठी भाग भांडवल	..	१००	.. ..																																																				
(C) Share Capital for Marke- ting of fish & supply of fish Seed etc.	..	100	.. ..																																																				

विवरणपत्र "अ"-चालू
APPENDIX I--Contd.

1	2	3	4
३. निमखाऱ्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय			
3. Brakish water Fisheries			
अ) निमखारेपाणी मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा	अनुदान. Subsidy.		या योजनेखालील यंत्रणेला भांडवली खर्च व प्रथम पीक घेण्यासाठी प्रती हेक्टरी तलाव बांधकामासाठी येणाऱ्या खर्चासाठी २० टक्के जास्तीत जास्त रु. ४०,००० पर्यंत अनुदान दिले जाते. उरलेली ८० टक्के रक्कम लाभार्थींनी बँकेकडून कर्जरुपाने उभारावयाची आहे.
a) Bpakish water Fish farmers Development Agency.			Under the Scheme 20% subsidy on the Capital expenditure along with the input cost for the first crop limited to Rs. 40,000 is admissible & remaining 80% balance amount to be raised by the benefishery as loan from the Bank.
४. प्रसार व प्रशिक्षण	सहाय्यक अनुदान.		ठाणे, रायगड, सिंधुदुर्ग व रत्नागिरी या जिल्ह्यांतील मत्स्यव्यवसाय विषय शिकविणाऱ्या खाजगी माध्यमिक शाळांना अवजारे, पुस्तके व शास्त्रीय उपकरणे इत्यादी खरेदीसाठी दर शाळेस रु. १२,००० चे सहाय्यक अनुदान दिले जाते.
4. Extension and Training	Grant-in-aid		To introduce the subject 'Fisheries' in Private High Schools the grant-in-aid to the extent of Rs. 12,000 per school is given to one Private High School each in Thane, Raigad, Sindhudurg and Ratnagiri districts for purchase of scientific equipments, Books, furniture and workshop articles etc.
५. संशोधन	सहाय्यक अनुदान.		कोकण व पंजाबराव कृषी विद्यापीठांना संशोधन कार्यक्रम कार्याकृत करण्याकरिता त्यांच्या अर्थसंकल्पीय अंदाजानुसार (वजा जमा रकमा) सहाय्यक अनुदान दिले जाते. वार्षिक तरतुदीच्या व त्रैमासिक मागणीच्या आधारावर प्रमाणशीर सहाय्य देण्यात येते.
5. Research	Grant-in-aid		Kokan and Panjabrao Krishi Vidyapeeth is given Grant-in-aid as per its Budget Estimates (Less Receipts) to implement Research programme. The assistance is given on the basis of Three months requirment proportionate to the annual provision.
६. इतर कार्यक्रम	सहाय्यक अनुदान.		
6. Other Program	Grant-in-aid		
१) मत्स्योद्योगासाठी आवश्यक असलेल्या साधनांवर अनुदान (सागरी जिल्हे)	अनुदान Subsidy		१) नायलॉन--१५ टक्के (1) Nylon--15 per cent.
1) Grant of subsidy on Fishery Requisites (Marine Dists.)			२) मोनोफिलामेंट--१५ टक्के (2) Monofilament--15 per cent.
			(३ टनाच्या वरील प्रत्येक नौकेस प्रत्येक वर्षा १०० कि. ग्रॅम) (100 Kgs. per boat above 3 Tonnes per year)
			(३ टनाच्या खालील प्रत्येक नौकेस प्रत्येक वर्षा ५० कि. ग्रॅम) (50 Kgs. per boat below. 3 Tonnes per year)
			३) नायलॉन किंवा मोनोफिलामेंटची तयार जाळी १५ टक्के (३ टनाच्या वरील प्रत्येक नौकेसाठी १०० कि. ग्रॅम व ३ टनाखालील प्रत्येक नौकेसाठी ५० कि. ग्रॅम सुताच्या किंमतीच्या १५ टक्केपर्यंत मर्यादीत)
			(3) Readymade nets of Nylon or/and Monofilament twine 15% (50% cost of the nets subject to 15%cost of the 100Kg. twine for the vessel above 3 tonns and 15% cost of the 50Kg. twine for the vessel below 3 Tonnes per year per boat)
			४) शेवसूत--रुपये २ प्रती किलोस (रत्नागिरी व रायगड जिल्ह्यात एका नौकेस एका वर्षास जास्तीत जास्त परिमाण २५० कि. ग्रॅम.)
			(4) Cotton Twine-Rs.2 per Kg. (Maximum quantity 250 Kgs. per boat per year in Ratnagiri and Raigad Dists.)

विवरणपत्र "अ"-समाप्त
APPENDIX I--End.

1	2	3	4
			<p>५) हेम्प ट्वाईन--३३ १/३ टक्के प्रत्येक किलोग्रॅमला रुपये २.५० प्रमाणे मर्यादीत (रत्नागिरी व रायगड जिल्ह्यात प्रत्येक नौकेस तर वर्षास जास्तीत जास्त परिमाण २०० किलोग्रॅम ३ टनावरील प्रत्येक नौकेस ठाणे व मुंबई जिल्ह्यांमध्ये परिमाण २०० कि. ग्रॅम.)</p> <p>(5) Hemp Twine--33 1/3 per cent limited to Rs.2.50 per Kg. (Maximum quantity 200 Kgs. per boat per year in Ratnagiri and Raigad districts 200 Kgs. per boat above 3 tonnes per year in Thane & Bombay Districts.)</p>
			<p>मासळीची निर्यात-- Export of Fish--</p> <p>मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थांना निर्यात केलेल्या दर किलोग्रॅम मासळीला, वाहतूक खर्चाच्या १/३ दराप्रमाणे किंवा दर एक किलोग्रॅम मासळीला रुपये ०.३० प्रमाणे यात जे काही कमी असेल त्याप्रमाणे अर्थसहाय्य दिले जाते.</p> <p>Subsidy is granted to Fisheries Co-operative Societies at a rate of 1/3 freight charges per Kg. of fish or 30 paise per Kg. of fish exported whichever is less.</p>
२) लहान मच्छिमारांसाठी मासेमारीच्या साधनांवर अर्थसहाय्य			
2) <i>Financial Assistance to small fishermen on Fishery Requisites</i>			
अ) रापणकारांना रापणीच्या सुतावर अनुदान A) Subsidy on twine to Rampankar		अनुदान Subsidy	<p>१ नॉयलॉन सूत-- सुताच्या किंमतीच्या १५ टक्के</p> <p>1 Nylone twine 15%</p> <p>२ फिलामेंट किंवा मोनोफिलामेंट सिंथेटिक १५ टक्के 2 Filament of monofilament synthetic 15%</p> <p>३ शेवसूत--सुताच्या किंमतीच्या २५ टक्के. 3 Cotton twine Cost of twine 25%</p> <p>हे अनुदान रापण संघाच्या प्रत्येक सभासदाला प्रतीवर्षी ३० किलोग्रॅमला मर्यादित राहिल.</p> <p>Financial assistance is admissible on 30 Kg. twine per year to each member of Rampan Sangh.</p>
ब) बिगर यांत्रिकी नौकांसाठी लहान मासेमारांना अर्थसहाय्य B) Financial assistance to small fishermen to construct non-mechanised boats.		अनुदान Subsidy	<p>१) १० टनांपर्यंत बिगर यांत्रिक नौका बांधण्यासाठी किंवा तशी तयार नौका खरेदी करण्यासाठी रापणकारांना किंवा लहान मच्छिमारांना नौकेच्या किंमतीच्या ५० टक्के अथवा रु. १,००,००० यापैकी जे कमी असेल तेवढे अनुदान शासनामार्फत देण्यात येते परंतु या अनुदानाचा लाभ घेणारा रापणकार हा सहकारी संस्थेचा सभासद व दारिद्र्यरेषेखालील असला पाहिजे.</p> <p>1) 50% Financial assistance limited to Rs.1,00,000 is given to the Rampankars small fishermen to construct non-mechanised boat or purchase of readymade boats upto 10 tons. The fishermenavailing of this facility should be the member of Co-op. Society and below poverty line.</p> <p>२) बँकेच्या व्याजाचा दर व शासकीय व्याज दर यांतील फरकाइतके अनुदान.</p> <p>2) Interest Subsidy to the extent of the difference between the Bank's rate and Government rate.</p>

प्रपत्र-दोन APPENDIX-II

शिल्लक कर्ज / Loan Amount in Balance

(रुपये लाखात) (Rs. in Lakhs)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	वर्षाच्या सुरुवातीस कर्जाची शिल्लक रक्कम				वर्षभरात दिलेले कर्ज				वर्षभरात वसूल झालेली रक्कम				वर्षाखेरीस कर्जाची शिल्लक रक्कम	Sr. No.	Name of the Scheme	
		Loan amount in balance at the beginning of the year				Loan amount disbursed during the year				Loan recovered during the year							Loan amount in balance at the end of the year
		२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४				
		प्रत्यक्ष अंदाजित	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२२-२३			
		२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२२-२३			
		Actuals	Estimated	Anticipated	Col. 13	Actuals	Estimated	Anticipated	Actuals	Estimated	Anticipated	Actuals	Estimated	Anticipated			
		Col. 12	Col. 13	Col. 13	Col. 13	Col. 12	Col. 13	Col. 13	Col. 12	Col. 13	Col. 13	Col. 12	Col. 13	Col. 13			
१)	मच्छिमर नौकांचे यांत्रिकीकरण	१५२०२.५१	१४७५७.००	१४५९८.००	१७.००	५००.००	५००.००	५००.००	३७९.९५	४१०.००	५०५.००	१४८३९.५६	१४८४७.००	१४५९३.००	१)	Mechanisation	
२)	मासळीचे सुरक्षण, परिवहन व पणन	३१२३.६८	३००३.५८	२९४४.६५	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१३४.३७	६२.२५	११३.६२	२९९८९.३१	२९५१.३३	२८४१.०३	२)	Preservation, Transportation and Marketing	
३)	वादळी व दुष्काळी कर्ज	१.१४	१.१४	१.१४	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१.१४	१.१४	१.१४	३)	Cyclone scarcity lone	
४)	मच्छिमर साधनांचा पुरवठा	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	४)	Supply of Fishery Requisites	
५)	इतर बाबींसाठी कर्ज	८.२४	८.२४	८.२४	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	८.२४	८.२४	८.२४	५)	Loans for other Aspects.	
६)	मत्स्यशेतीसाठी जावा प्रोत्साहन	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	६)	Additional incentive for Fish Farming	
७)	सकस आहार योजना	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	७)	Applied Nutrition Progm.	
८)	मोबदला योजना	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	८)	Remunerative Schemes	
९)	सहकारी मत्स्यव्यवसाय प्रकल्प	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	४६.९६	९)	Co-operative Fisheries Project	
१०)	महाराष्ट्र मत्स्योद्योग विकास महामंडळाला कर्ज	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	५४.००	१०)	Loans to Maharashtra Fisheries Development Corporation	
११)	हाफकीन महामंडळाला कर्ज	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	११)	Loans to Hafkin	
१२)	भंडारा व चंद्रपूर जिल्ह्यात मत्स्यव्यवसाय विकास यंत्रणा स्थापन करणेसाठी कर्ज	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१२)	Loans for F. F. D. A. in Bhandara and Chandrapur District	
१३)	महाराष्ट्र राज्य मच्छिमर सहकारी संघास कर्ज	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१३)	Loans to Maharashtra Raja Machhimar Sahakari Sangh	
१४)	विदर्भ विभाग मच्छिमर सहकारी संघास कर्ज	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१४)	Loans to Vidharbha Vibhag Machhimar Sahakari Sangh	
१५)	एकात्मिक जलाशय मत्स्य विकास प्रकल्प अकोला व भंडारा	५६.९३	४५.४०	४१.५९	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	३.००	९.००	५६.९३	४२.४०	३२.५९	१५)	Integrated F. Y. D. P. in Akola & Bhandara	
१६)	एकात्मिक जलाशय मत्स्य विकास प्रकल्प चंद्रपूर व गडचिरोली	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१७.२८	१६)	Integrated F. Y. D. P. in Chandrapur & Gadchiroli	
१७)	रा.स.वि.नि. अंतर्गत गोड्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसायासाठी भाग भांडवल	२११२.७४	२०१९.४१	२०९०.४०	१८.२५	२.२५	१.८८	१.८८	२३४.९२	१६९.५३	२१७.६४	१८९६.०७	१८५२.१३	१८७४.६४	१७)	Share Capital for Inland Fisheries	
	एकूण	२०६२५.९५	१९९५५.४८	१९८०४.७३	३५.२५	५१२.२५	५११.८८	५११.८८	७४९.२३	६४४.७८	८४५.२६	१९९११.९७	१९८२२.९५	१९४७१.३५	Total		

प्रपत्र-चार APPENDIX-IV

शिल्लक व्याज / Interest in Balance

(रुपये लाखात) (Rs. in Lakhs)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	वर्षाच्या सुरुवातीस		वर्षभरात वसूलपत्र		वर्षभरात वसूल झालेले		वर्षाखेरीस व्याजाची		Sr. Name of the No. Scheme			
		व्याजाची शिल्लक रक्कम		झालेले व्याज		व्याज		शिल्लक रक्कम					
		Int. amount in Balance at the beginning of the year	2020-21	2021-22	2020-21	2021-22	2020-21	2021-22	2020-21		2021-22		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
		प्रत्यक्ष	अंदाजित	अपेक्षित	प्रत्यक्ष	अंदाजित	अपेक्षित	प्रत्यक्ष	अंदाजित	अपेक्षित	प्रत्यक्ष	अंदाजित	अपेक्षित
		Actuals	Estimated	Anticipated	Actuals	Estimated	Anticipated	Actuals	Estimated	Anticipated	Actuals	Estimated	Anticipated
		Col. 12	Col. 13	Col. 13	Col. 12	Col. 13	Col. 13	Col. 12	Col. 13	Col. 13	Col. 12	Col. 13	Col. 14
१)	मच्छिमर नौकांचे यांत्रिकीकरण	29283.57	31586.30	30412.01	5491.56	6650.00	5265.50	397.25	472.00	527.00	34377.88	37764.30	35150.51
२)	मासळीचे सुरक्षण, परिवहन व पणन	2001.89	2959.86	4015.78	939.94	1253.00	1350.00	24.26	104.00	119.50	2917.57	4108.86	5246.28
३)	वाढवी व दुष्काळी कर्जे	0.46	0.46	0.46	..	..	..	..	..	..	0.46	0.46	0.46
४)	मच्छिमर साधनांचा पुरवठा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
५)	इतर बाबीसाठी कर्जे	9.62	9.62	9.62	..	..	..	..	..	..	9.62	9.62	9.62
६)	मत्स्यशेतीसाठी जावा प्रोत्साहन	0.12	0.12	0.12	..	..	..	..	..	..	0.12	0.12	0.12
७)	सकस आहार योजना	0.41	0.41	0.41	..	..	..	..	..	..	0.41	0.41	0.41
८)	मोबदला योजना	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
९)	सहकारी मत्स्यव्यवसाय प्रकल्प	27.05	27.05	27.05	..	..	..	..	..	..	27.05	27.05	27.05
१०)	महाराष्ट्र मत्स्योद्योग महामंडळाला कर्जे	54.00	54.00	54.00	..	..	..	..	..	..	54.00	54.00	54.00
११)	हाफकीन महामंडळाला कर्जे	2.00	2.00	2.00	..	..	..	..	..	..	2.00	2.00	2.00
१२)	भंडारा व चंद्रपूर जिल्ह्यात मत्स्यव्यवसाय विकास यंत्रणा स्थापन करणेसाठी कर्जे	99.50	99.50	99.50	..	..	..	..	..	..	99.50	99.50	99.50
१३)	महाराष्ट्र राज्य मच्छिमर सहकारी संघास कर्जे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
१४)	विदर्भ विभाग मच्छिमर सहकारी संघास कर्जे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
१५)	एकात्मिक जलाशय मत्स्य विकास प्रकल्प अकोला व भंडारा	338.50	330.00	200.00	101.00	76.27	76.27	6.00	22.00	24.00	433.50	384.27	252.27
१६)	एकात्मिक जलाशय मत्स्य विकास प्रकल्प चंद्रपूर व गडचिरोली	26.00	26.00	26.00	..	..	..	..	..	..	26.00	26.00	26.00
१७)	रा.स.वि.नि. अंतर्गत गोड्या मत्स्यव्यवसायासाठी भाग भांडवल	1863.02	1800.79	1832.19	2.00	125.28	130.28	37.02	182.94	202.63	1828.00	1743.13	1759.84
एकूण ..		33706.14	36896.12	36679.14	6534.50	8104.55	6822.05	464.53	780.94	873.13	39776.11	44219.73	42628.06

Total

अकरा. महाराष्ट्र शासनाचे अर्थसहाय्य

विवरणपत्र एक

अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२०-२०२१ मधील सुस्पष्ट अर्थसहाय्य

(रुपये लाखात) (Rs. in Lakhs)

अनुक्रमांक	प्रधान/गौण/उपशीर्ष	योजनेचे नाव	अर्थसंकल्पीय अंदाज	टक्के वीशष्ट्ये
(१)	(२)	(३)	योजनांतर्गत (४)	योजनेतर (५)
	सर्वसाधारण योजना (बिगर आदिवासी)			
	२४०५-मत्स्यव्यवसाय (सर्व. सा.)			
१	१०१ (दोन) (तीन) स्वयंरोजगार निर्माती कार्यक्रमांतर्गत झिंगा संवर्धन प्रकल्प (डी-६)	झिंगा संवर्धन प्रकल्प	...	...
	२	१०३ सागरी मत्स्यव्यवसाय पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना (०२) (०२) यांत्रिकी नौका (०२) व (०२) केंद्र पुरस्कृत (डी-९)	मच्छीमार होड्यांचे यांत्रिकीकरण व यंत्र-चलित साधनसामुग्रीचा वापर सुरू करणे	...
	३	१०३ सागरी मत्स्यव्यवसाय (०२) (०४) हायस्पीड डिझेल तेलावरील केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील प्रतीपूर्ती (डी-९) केंद्र पुरस्कृत	डिझेल तेलावरील केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील प्रतीपूर्ती	...
	४	१०३, सागरी मत्स्यव्यवसाय १०३ (०२) (११) यांत्रिक नौकेवर अत्याधुनिक यंत्रसामुग्री (बी) केंद्र पुरस्कृत (डी-९)	यांत्रिक नौकेवर अत्याधुनिक यंत्रसामुग्री बसविणे	...
	५	१२०, मत्स्यव्यवसाय सहसंस्था (०२) (१२) मच्छीमार सहकारी संस्थांना वीज	मच्छीमार सहकारी संस्थांना विजदरात सवलत	...

सागरी जिल्ह्यातील उपयुक्त खाजण जमिनीत कोळंबी संवर्धन करण्यासाठी तलावाचे बांधकाम व गोड्या पाण्यातील झिंगा संवर्धनासाठी तळ्याचे बांधकाम या दोन्ही बाबींसाठी सुशिक्षित बेरोजगार युवकांना बांधकामाच्या खर्चाच्या रकमेवर अनुदान देण्याची ही योजना आहे.

होड्यांच्या यांत्रिकीकरणासाठी खालीलप्रमाणे अनुदान देण्यात येते (१) ७ अश्वशक्तीपर्यंतच्या आजूट बोर्ड मोटारवर किंमतीच्या ५० टक्के किंवा रु. १०,००० मर्यादेपर्यंत अनुदान देण्यात येते. तसेच आंतर इंजिन (२ सिले) करीता किंमतीच्या ५० टक्के किंवा रु. १२,००० च्या मर्यादेपर्यंत

१०० टक्के केंद्रीय सहाय्य.

नैसर्गिक आपत्तीपासून वेळीच सावधगिरीच्या सूचना देण्यासाठी सर्व नौकांवर अत्याधुनिक यंत्रसामुग्री (वायरलेस सेंटर) बसविण्यासाठी ही तरतूद प्रस्तावित आहे.

४० पैसे प्रती युनिटप्रमाणे संस्थेस अर्थसहाय्य देण्यात येते.

विवरणपत्र एक--चालू

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
६	१२०, मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था (०२) (०१) पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना	मच्छिमारांच्या सहकारी संस्थाचा विकास (दोन) (एक) व्यवस्थापन सहाय्य (डी-६)	...	...	नवीन मच्छीमार सहकारी संस्थांत खालीलप्रमाणे अर्थसहाय्य देण्यात येते-- पुरस्कृत गट-- पहिली ३ वर्षे . . . . . १,२०० ४ थे व ५ वे वर्षे . . . . . ७०० अपुरस्कृत गट-- पहिली ३ वर्षे . . . . . ५०० ४ थे वर्षे . . . . . २०० ५ वे वर्षे २००
७	१२०, मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था (०२) (०४) सुरक्षण, वाहतूक व विक्री (राज्य) (डी-९)	मासळीचे सुरक्षण, वाहतूक व विक्री	...	...	मासळीचे सुरक्षण, वाहतूक व विक्रीसाठी मच्छीमार सहकारी संस्थांना खालीलप्रमाणे अनुदान देण्यात येते-- वाहन व गोदाम . . . . . १५ टक्के (राज्य) बर्फाचा कारखाना . . . . . १० टक्के (रा.स.वि.नि.)
८	(दोन) (पाच) सुरक्षण, वाहतूक व विक्री (रा.स.वि.वि. सहाय्य) (डी-९) २४०५, मत्स्यव्यवसाय (सर्व सा.)	मासळीचे सुरक्षण, वाहतूक व विक्री	...	...	
९	१२०, (०२) (०९) राष्ट्रीय कल्याण निधी योजने-अंतर्गत मच्छिमारांसाठी घरकूल योजना (डी-६)	मच्छिमारांसाठी राष्ट्रीय कल्याण निधी	५०.०० (राज्य) ५०.०० (केंद्र)	...	या केंद्र पुरस्कृत योजनेअंतर्गत मच्छीमारी खेड्यात मच्छिमारांसाठी घरबांधणी, पिण्याचे पाणी, समाज मंदिर वगैरे कल्याणकारी मूलभूत सुविधा उपलब्ध करून देण्याबाबत अर्थसहाय्य देण्यात येते.
१०	१२०, मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था (दोन) (सात) एकात्मिक जलाशयातील मत्स्यव्यवसाय विकास प्रकल्प, रा. स. वि. नि. (डी-९)	रा. स. वि. वि. सहाय्यित एकात्मिक जलाशयातील मत्स्यव्यवसाय विकास प्रकल्प (रा.स.वि.नि.)	...	...	राष्ट्रीय सहकार निगमकडून जलाशयातील मत्स्यव्यवसायासाठी १०० टक्के अर्थसहाय्य.

विवरणपत्र एक--चालू

(रुपये लाखात) (Rs. in Lakhs)

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
११	८००, इतर खर्च	मासेमारी साधनांच्या खरेदीवर अर्थसहाय्य	...	...	मोड्या पाण्यातील मच्छीमाराचे-- अर्थसहाय्य
	८००, (ढोन) पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना--				(१) नॉयलॉन सूत .. .. ५० टक्के
	(०२) (०५) मच्छीमारी साधने	(राज्य)			(२) मोनोफ्लामेंट .. .. ५० टक्के
	(ए) राज्य योजनांतर्गत योजना (डी-६)				(३) कॉटन सूत .. .. २५ टक्के
					(४) नॉयलॉन किंवा फिलामेंट तयार जाळी किंमतीच्या ५० टक्के, ५ किलोच्या मर्यादित, प्रत्येक वर्षी प्रत्येक मच्छीमाराला
					(५) नौका बांधणी .. .. ५० टक्के
					सागरी जिल्हे--
					(१) नॉयलॉन सूत .. १५ टक्के
					(२) मोनोफ्लामेंट .. १५ टक्के
					(३) नॉयलॉन किंवा फिलामेंट ५० टक्के जाळ्यांच्या किमतीच्या ३ मेट्रिक टन वजनाच्या प्रत्येक बोटीकरिता प्रतीवर्षी १०० किलो वजनापर्यंत किमतीच्या १५ टक्केच्या मर्यादित. रु. २ प्रत्येक किलोस.
					(४) कॉटन सूत .. .. किमतीच्या ३३१/२ टक्के
					(५) हेम्प सूत .. .. रु. २.५० प्रत्येक किलोच्या मर्यादित २५ टक्के.
					(६) मासेमारी हूक .. .. रु. २५ प्रत्येक १,००० गळांसाठी

विवरणपत्र एक--समाप्त

(रुपये लाखात) (Rs. in Lakhs)

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
					लहान मच्छीमार व राणकर यांना अर्थसहाय्य--
					(१) नॉयलॉन सूत .. १५ टक्के
					(२) सिंथेटिक फिलामेंट किंवा मोनोफिलामेंट १५ टक्के
					(३) कॉटन सूत .. २५ टक्के
					(४) बिगर यांत्रिक .. ५० टक्के व रु. १,००,०००
					या पैकी जे कमी असेल ते
२४०५, मत्स्यव्यवसाय					
१२	८००, (दोन) स्वयंरोजगार निर्मिती कार्य- क्रमांतर्गत यंत्रचलित नौका बांधणी (ए) र. यो. यो. (डी-६)	स्वयंरोजगार निर्मिती कार्यक्रमांतर्गत यंत्रचलित नौका बांधणी	...	...	सागरी जिल्ह्यातील क्रियाशील सुशिक्षित मच्छीमार युवकांना लहान आकाराच्या यंत्रचलित नौका या योजनेद्वारे उपलब्ध करून देण्यात येतील
		एकूण	.. १	...	

विवरणपत्र एक

अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१९-२०२० मधील (अर्थसहाय्यव्यतिरिक्त) सहाय्यक अर्थसहाय्य

(रुपये लाखात) (Rs. in Lakhs)

अनुक्रमांक	प्रधान/गौण/उपशीर्ष	योजनेचे नाव	अर्थसंकल्पीय अंदाज	ठळक वैशिष्ट्ये
(१)	(२)	(३)	योजनांतर्गत (४)	योजनेतर (५)
२४०५-मत्स्यव्यवसाय				
१	१०१ भुजल मत्स्यव्यवसाय (०२) (०४) मत्स्यसंवर्धक विकास अभिकरण (ए) राज्य योजनांतर्गत योजना (डी-६) (बी) केंद्र पुरस्कृत योजना (डी-६)	मत्स्यसंवर्धक विकास अभिकरण	.. (राज्य) .. (केंद्र)	..
२	१०२ निमखाच्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय (दोन) (दोन) निमखारे पाणी मत्स्यसंवर्धन विकास अभिकरण (ए) राज्य योजनांतर्गत योजना (डी-६) (बी) केंद्र पुरस्कृत (डी-६)	निमखारे पाणी मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणा	.. (राज्य) .. (केंद्र)	..
असून जात आहे.				
३	१०३ (०१) (०४) नैसर्गिक आपत्तीत मृत पावलेल्या मच्छिमारांच्या वारसांना अनुदान (डी-६).	नैसर्गिक आपत्ती	..	२४.७५
		एकूण	..	२४.७५

या योजनेखालील २२ जिल्हातील बिगर आदिवासी योजनेखाली मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा या स्वायत्त संस्थांना सहाय्यक अनुदानाच्या स्वरूपात अर्थसहाय्य देण्यात येते त्यातून मत्स्य कास्तकारी तळी बांधकाम व निविष्टी यासारख्या भांडवली खर्चावर प्रती हेक्टरी अनुक्रमे रु. २०,००० व रु.५,००० अनुदान देण्यात येते.

होड्यांच्या यांत्रिकीकरणासाठी खालीलप्रमाणे अनुदान देण्यात येते.

या योजनेखालील चार सागरी जिल्हातील निमखारे पाणी मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा या स्वायत्त संस्था असून त्यांना सहाय्य अनुदानाच्या स्वरूपात अर्थसहाय्य देण्यात येते. त्यातून निमखाच्या पाण्यातील मत्स्यशेतीसाठी वैयक्तिक अथवा सहकारी संस्थांना तळी, बांधकाम व निविष्टी यासारख्या भांडवली खर्चावर हेक्टरी अनुक्रमे रु. २५,००० व रु. ५,००० अनुदान देण्यात येते. सदर योजना केंद्र शासनाने बंद केली निलक्रांती अंतर्गत सदर कार्यक्रम राबविले

मासेमार संकट निवारण निर्धोमधून मासेमारी करतांना मृत्यू/बेपत्ता झालेल्या मच्छिमारांच्या वारसांना अर्थसहाय्य देण्यात येते. दिनांक १ जून, २००८ पासून सदर अर्थसहाय्यात रु. ५०,०००/- वरून रु. १,००,०००/- अशी वाढ करण्यात आली आहे.

विवरणपत्र दोन

अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१९-२०२० मधील (सुस्पष्ट अर्थसहाय्य आणि सहायक अनुदान याव्यतिरिक्त) अप्रकट अर्थसहाय्याचा तपशील (रुपये लाखात) (Rs. in Lakhs)

अनुक्रमांक	प्रधान/गौण/उपशीर्ष	योजनेचे नाव	परिमाणवरील अभिप्राय		परिगणित अर्थसहाय्य	
			(२)	(३)	(४)	(५)
	(अर्थसंकल्पीय अंदाज भाग-दोन मधील पृष्ठ क्रमांक)					
१	सर्वसा. योजना (बिगर आदिवासी)	मच्छिमार नौकांचे यांत्रिकीकरण	या योजनेंतर्गत योजनेखाली मच्छिमार नौकांना यांत्रिकी-करणसाठी राष्ट्रीय सहकार विकास निगमाकडून मंजूर होणाऱ्या ८० टक्के अर्थसहाय्यामध्ये ५५ टक्के कर्जे २० टक्के खा.वि.भा.भां. व ५ टक्के भागभांडवल असते. सन २०२०-२०२१ मध्ये रु. ६.०० कोटीची तरतूद भागभांडवलासाठी राखून ठेवली आहे. संबंधित संस्था अथवा मच्छिमार सभासदांकडून या रकमेवर व्याज घेतले जात नाही. मात्र राज्य शासनाला राष्ट्रीय सहकार विकास निगमाकडे व्याज भरावे. (व्याज १०%)	...	...	...
	४४०५, मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च					
	१९१, मत्स्यव्यवसायाकांच्या सहकारी संस्था					
	(दोन) पंचवर्षीक योजनेंतर्गत योजना					
	(दोन) (तीन) यांत्रिक नौका राष्ट्रीय सहकारी विकास निगमाचा हिस्सा (डी-९)					
	४४०५--मत्स्य	..				
	६४०५-१९५--(०१)	..				
	एकूण	..				
२	४४०५, मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च	सुरक्षण वाहतूक बर्फ कारखाने शीतगृहे	या योजनेंतर्गत योजनेखाली सुरक्षण वाहतूक व बर्फ कारखाने शीतगृहासाठी राष्ट्रीय सहकार विकास निगमाकडून मंजूर होणाऱ्या ८० टक्के अर्थसहाय्यामध्ये ५५ टक्के कर्जे २० टक्के खा.वि.भा.भां. व ५ टक्के भागभांडवल असते. सन २०२०-२०२१ मध्ये रुपये ५.०० कोटीची तरतूद भागभांडवलासाठी राखून ठेवली आहे. संबंधित संस्था अथवा मच्छिमार संस्थाकडून या रकमेवर व्याज घेतले जात नाही. मात्र राज्य शासनाला राष्ट्रीय सहकार विकास निगमाकडे व्याज भरावे लागते. हे मच्छिमार व मच्छिमार संस्थांना अप्रकट अर्थसहाय्य आहे. (व्याज १०%)	...	...	...
	४४०५--मत्स्य	..				
	६४०५-१९५--(दोन) (अकरा)	..				
	एकूण	..				
	संरक्षण वाहतूक, बर्फ कारखाने शीतगृहे, राष्ट्रीय सहकार विकास निगम हिस्सा					
	(डी-९)					
	(डी-९)					
	एकूण	..				

मत्स्यव्यवसाय विभाग

भूजल मत्स्यव्यवसाय

सन २०२२-२३

(आदिवासी)

(१) मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र--

आदिवासी क्षेत्रातील तलावामध्ये जलद वाढणाऱ्या प्रमुख कार्प आणि सायप्रिनस या जातीच्या मत्स्यबीजांचे उत्पादन करण्याकरिता आणि मत्स्यबीज संवर्धनाकरिता मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र व मत्स्यबीज संवर्धन केंद्रे स्थापन करण्यात आलेली आहेत. तसेच आदिवासी क्षेत्रामध्ये ४ ठिकाणी पोर्टेबल हॅचरीज राष्ट्रीय कृषी विकास योजने (RKVY) अंतर्गत उभारण्यात आल्या आहेत. इटियाडोह, अमनाला आणि चारगांव मत्स्यबीज केंद्रावर वर्तुळाकार हॅचरी बांधण्यात आल्या असून मत्स्यबीज मोठ्या प्रमाणावर निर्माण करण्यात येत आहे.

(२) अवरुद्ध पाण्यात मत्स्यसंवर्धन--

जनजाती बोत्रामध्ये ३७,००० हेक्टर जलविस्तार बोत्र उपलब्ध असून या बोत्राकरिता मत्स्यबीजांची पुरेशाप्रमाणात साठवणूक करण्याकरिता सुमारे १० कोटी बीजांची आवश्यकता आहे. सध्या असलेल्या आदिवासी बोत्रातील मत्स्यबीज केंद्रावरून ही मागणी काही प्रमाणात भागविण्यात येते. अधिकची गरज इतर स्रोतातून मत्स्यबीज उपलब्ध करून मागविण्यात येते.

(३) मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा--

आदिवासी क्षेत्रातील लहान तलावांची निवड करून त्यामधून प्रती हेक्टरी मासळीचे उत्पादन वाढविणे, आदिवासी तरुणांना आधुनिक मत्स्यशेतीचे प्रशिक्षण देऊन त्यांना मत्स्यव्यवसायाच्या धंद्यात आणणे, प्रसार व प्रचार माध्यमातून मत्स्यव्यवसायाचे कार्यक्रम लोकांपर्यंत पोहोचविणे, याकरिता नागपूर जिल्ह्यात १९८१-८२ मध्ये व गडचिरोली जिल्ह्यात १९७८-७९ मध्ये मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणा स्थापन करण्यात आल्या आहेत. १९९०-९१ मध्ये ठाणे जिल्ह्याकरिता व अमरावती जिल्ह्याकरिताही अशा यंत्रणांची स्थापना करण्यात आलेली आहे. या यंत्रणे अंतर्गत दरवर्षी १०० हे. जलक्षेत्र विकसित करण्यात येऊन दरवर्षी या भोवतालचा भाग क्रमशः योजनेखाली आणून हळूहळू संपूर्ण भागाचा सर्वांगीण विकास करणे या योजनेत समाविष्ट आहे. तसेच १९९२-९३ मध्ये धुळे जिल्ह्यात एक यंत्रणा स्थापन करण्यात आली आहे. या योजनेखाली केंद्र शासनाकडून अर्थसहाय्य उपलब्ध होते. सदरची योजना केंद्र शासनाने बंद केली असून त्याऐवजी नीलक्रांती अंतर्गत नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणे, मत्स्यसंवर्धन तळ्याचे नूतनीकरण व निविष्टा खर्चासाठी अर्थसहाय्य या योजना केंद्र शासन व लाभार्थी ५०:५० हिशाने कार्यरत होती.

(४) मासेमारी साधनांवर अर्थसहाय्य--

मत्स्यव्यवसायासाठी लागणारी जाळी तयार करण्याकरिता बरेच मच्छिमार नायलॉन सूत, मोनोफिलामेंट, शेनसूत वापरतात. तसेच काही मच्छिमार तयार जाळीही खरेदी करतात. तथापि, या साधनांच्या किमतीत बरीच वाढ होत असल्यामुळे मासेमारीसाठी ती आवश्यक असूनही त्याचा वापर करणे मच्छिमारांना अशक्य होते. यास्तव मच्छिमारांना साधनांच्या खरेदीवर अनुदान रूपाने अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येते.

(५) राज्यात निमखारे पाणी मत्स्यशेतीचा विकास--

राज्यातील निमखारे पाणी मत्स्यशेतीचा विकास करण्याच्यादृष्टीने ठाणे जिल्ह्यात आसनगाव येथे केंद्रीय अर्थसहाय्याने व संयुक्त राष्ट्र विकास कार्यक्रमाच्या तांत्रिक सहाय्याने निमखारे पाणी कोळंबी पथदर्शक उभारण्यात आला आहे. या प्रकल्पात एकूण ३४ तळी बांधण्यात आलेली आहेत. सदर केंद्र खाजगीरित्या कंत्राटी पद्धतीने चालवायला देण्याचे शासनाच्या विचाराधीन आहे.

(६) मच्छिमार सहकारी संस्थांचा विकास--

राज्यातील मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थांच्या कामकाजात सुधारणा घडवून आणण्यासाठी त्यांच्या आर्थिक स्थितीस बळकटी आणणे आवश्यक आहे. त्यासाठी या योजनेतून मच्छिमार सहकारी संस्थांना व्यवस्थापकीय अनुदान व भागभांडवल अंशदान संस्थेच्या स्थापनेनंतर पहिली पाच वर्षे देण्यात येते. त्यापैकी भाग भांडवल पहिली पाच वर्षे दिले जाते व त्याची वसुली १० वर्षांनी ५० टक्के रक्कम व उर्वरित ५० टक्के रक्कम १५ व्या वर्षी या प्रमाणे करण्यात येते. ही योजना सन १९८८-८९ पासून मत्स्य विभागामार्फत राबविण्यात येत असून तत्पूर्वी ती सहकार विभागामार्फत राबविली जात होती.

बारा. मत्स्यव्यवसाय (जनजाती क्षेत्र उपयोगना)

प्रास्ताविक : जनजाती क्षेत्र उपयोगनेचा प्रमुख उद्देश आदिवासी लोकांची आर्थिक व सामाजिक स्थिती सुधारून त्यांच्या स्थितीतील व इतर सुधारलेल्या जमातीतील लोकांच्या स्थितीतील विकासाची दरी कमी करणे हा आहे. यासाठी जनजाती क्षेत्रात उत्पादन वाढ व रोजगारप्राप्त करणे यांचा विकास कार्यक्रम आखण्याची आवश्यकता आहे. मत्स्यव्यवसाय विकास कार्यक्रम आखताना निपजयोग्य जलक्षेत्र व उत्तम प्रतीचे मत्स्यबीज आणि त्याच बरोबर आदिवासींना व्यावसायिक प्रशिक्षण हे निकष गृहित धरण्यात आले आहे, यादृष्टीने मत्स्यव्यवसाय विभागाने राज्याच्या जनजाती क्षेत्र गणल्या जाणाऱ्या चौदा जिल्ह्यात विकास कार्यक्रमाचे कार्यक्रम हाती घेतले आहेत.

मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या कार्याचे खालील कार्यक्रमात वर्गीकरण करण्यात आले आहे.

१. शिक्षण व प्रशिक्षण
२. भूजल मत्स्यव्यवसाय वरील कार्यक्रमाचे विश्लेषण "समग्र कार्यक्रमात" करण्यात आले आहे.

विवरणपत्र 'अ'

२०२०-२०२१ च्या अर्थसंकल्पाचे अर्थशीर्ष व कार्यक्रमवार तपशील
(कंसातील आकडे ओ. टी. एसचे)
(Figures in brackets relate to O.T.S.)
(रुपचे हजार/रु. in thousands)

STATEMENT 'A'

Major Head Cum Programmewise details total of Budget Estimates 2019-2020

अ. क्र. Sr. No.	प्रधान शीर्ष व कार्यक्रम Major Head and Programme	प्रत्यक्ष रकमा २०२०-२०२१ Actuals Expenditure 2020-2021		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		सुधारित अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Revised Estimates 2021-2022		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023					
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	योजनेतर Non-Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
२४०५, मत्स्यव्यवसाय-- 2405, Fisheries--													
1	शिक्षण व प्रशिक्षण Education & Training	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
2	भूजल मत्स्यव्यवसाय Inland Fisheries	..	..	..	..	111182	111182	..	..	..	..	..	..
	एकूण Total	..	..	..	..	111182	111182	..	..	..	..	..	..
४४०५-मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च -- 4405-Capital Outlay	भूजल मत्स्यव्यवसाय Inland Fisheries	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	एकूण Total	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
६४०५-मत्स्यव्यवसायासाठी कर्ज-- 6405-Loans for Fisheries	भूजल मत्स्यव्यवसाय Inland Fisheries	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	एकूण Total	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	निव्वळ एकूण Grand Total	..	..	..	..	111182	111182	..	..	..	..	..	..

टीप : प्रत्यक्ष खर्चाची आकडेवारी संख्या मिळत नाहीत.

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

(रुपये हजारत)

(ii) Financial Requirements :**तक्ता एक****TABLE I**

(Rs. in thousands)

कार्यक्रमाचा तपशील Details of Programme	प्रत्यक्ष रकमा २०२०-२०२१ Actuals 2020-2021		अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		सुधारलेले अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Revised Budget Estimates 2021-2022		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023					
	एकूण Total		एकूण Total		एकूण Total		एकूण Total					
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
(अ) कार्यनिहाय वर्गीकरण-- (A) Activitywise Classification--												
(अ) मत्स्यबीज उत्पादन (a) Fish Seed Production Plan (TD 060001) (State)	..	..	..	..	1612	1612	..	..	..	..	..	..
(ब) अवरुद्ध पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन (b) Fish Farming in Impounded Water Plan (OTSP) (TD 060005) (State)	..	..	..	..	84.00	84.00	..	..	..	..	..	..
(क) मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणाची स्थापना करणे (c) Setting up F. F. D. A. Plan (TD 060003) (State)	..	..	..	..	71	71	..	..	..	..	..	..
(ड) मासेमारी साधनांवर अर्थसहाय्य (d) Assistance for purchase of Fishery Requisites (TD 060007) (State)	..	..	..	..	1477	1477	..	..	..	..	..	..
(इ) रा. स. वि. नि. च्या अर्थसहाय्याच्या पध्दती- अन्वये मासळीचे संरक्षण परिवहन व विक्री. (e) Preservation, Transport and Marketing .. under the Financial Pattern of N.C.D.C.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
(फ) राज्यात निमखारे पाणी म. व्य. चा विकास (f) Brakish Water Fish Farming in the State..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
(ग) विमा उतरविण्यासाठी मासेमारीचा अनुदान (g) Ground Insurance Scheme	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
(ह) मच्छिमार सहकारी संस्थांचा विकास (h) Dev. of Fisheries Co-operatives	..	..	..	..	64763	64763	..	..	..	..	..	..
(न) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना/राज्य/केद्र हिस्सा (PMMSY) Central Share 36% 24057768/24057777	..	..	..	..	43175	43175	..	..	..	..	..	..
Total-A (3)--Gross	..	..	..	..	111182	111182	..	..	..	..	..	..
वजा--वसुली Deduct--Recoveries	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
निव्वळ बेरीज Total --Net	..	..	..	..	111182	111182	..	..	..	..	..	..

(टीप : आदिवासी उपयोजनेचा निधी सन २००९-१० पासून संबंधीत जिल्हाधिकाऱ्यांना शासनस्तरावरून परस्पर उपलब्ध करून देण्यात येतो.)

तक्ता एक--(समाप्त)
Table I—(End)

(रु. हजारत)
(Rs. in thousands)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
(ब) वित्त व्यवस्थेची साधने--												
(B) Source of Finance--												
मागणी क्रमांक प्रधान शीर्ष												
Demand No. Major Head												
टी-७-२२२५ मत्स्यव्यवसाय					3244	3244						
T-7-2225 Fisheries												
टी-९-२२२५												
T-9-2225												
टी-५२४०५												
T-5-2405												
T-9 C. O. on Fisheries					107938	107938						
टी-९ मत्स्यव्यवसायासाठी कर्जे												
T-9 Loans for Fisheries												
एकूण (बी) स्थूल बेरीज												
Total (B)--Gross					111182	111182						
वजा--वसुली												
Deduct--Recoveries..												
एकूण (बी) निव्वळ												
Total (B)--Net					111182	111182						

तक्ता दोन
TABLE II

मत्स्यबीज संचयनाचा व मत्स्योत्पादनाचा तपशील (आदिवासी)
Statement of Stocking and Fish Production (Tribal)

वर्ष Year	मत्स्यबीजाचे संचयन (लाखात) Stocking of fry (Rs. in lakhs)		मत्स्योत्पादन (टनात) Fish production (Tons)	माशांची किंमत (लाख रुपये) Value of fish (Rs. in lakhs)
	स्थानिकरित्या निर्मित Indigenous			
१	२		३	४
२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) 2020-2021 (Actuals)	974.85		16793.02	42004.81
२०२१-२०२२ (अंदाजित) 2021-2022 (Anticipated)	1142.93		21073.00	54558.40
२०२२-२०२३ (अपेक्षित) 2022-2023 (Estimated)	1186.47		22175.00	58516.40

टीप : माशाची किंमत सरासरी रु. २०-०० किलो दर आकारून काढण्यात आलेली आहे.

तक्ता दोन-अ
TABLE II-A

मत्स्यबीज संचयनाचा व मत्स्योत्पादनाचा तपशील (बिगर आदिवासी)
Statement of Stocking and Fish Production (Non Tribal)

वर्ष Year	मत्स्यबीजाचे संचयन (लाखात) Stocking of fry (Rs. in lakhs)		मत्स्योत्पादन (टनात) Fish production (Tons)	माशांची किंमत (लाख रुपये) Value of fish (Rs. in lakhs)
	स्थानिकरित्या निर्मित Indigenous			
१	२		३	४
२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) 2020-2021 (Actuals)	4570.35		95732.49	68731.64
२०२१-२०२२ (अंदाजित) 2021-2022 (Anticipated)	5252.25		112093.36	88910.36
२०२२-२०२३ (अपेक्षित) 2022-2023 (Estimated)	5546.70		110742.36	96375.56

तक्ता तीन (अ)
TABLE III (A)

खालील तक्त्यात कार्यरत असलेल्या मत्स्यबीज उत्पादन/संवर्धन केंद्राची माहिती दर्शविली आहे.

The following table indicates the particulars of the fish seed production/rearing farms in operation.

अ.क्र. Sr. No.	विभाग Region	जिल्हा District	मत्स्यबीज केंद्राचे नाव Name of the Farm	एकूण जलक्षेत्र (हेक्टर) Total water spread area	केंद्राची उत्पादन क्षमता (लाखात) (Ha.)	मत्स्यबीज उत्पादन (आकडे लाखांत) Fry Production (figures in lakhs)		
						२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) 2020-2021 (Actuals)	२०२१-२०२२ (अपेक्षित) 2021-2022 (Anticipated)	२०२२-२०२३ (अंदाजित) 2022-2023 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
मत्स्यसंवर्धन उत्पादन केंद्रे (fish seed production farms)								
१	मुंबई	मुंबई उपनगर	आरे	१.९७	..	..	..	..
1	Mumbai	Mumbai	Aarey	१.९७	..	..	..	..
२	पुणे	पुणे	हडपसर	२.५९	..	..	..	..
2	Pune	Pune	Hadapsar	२.५९	..	..	..	..
		सातारा	धोम	४.८६	..	..	..	..
		Satara	Dhom	४.८६	..	..	..	..
		सोलापूर	उजनी	४.४९	..	..	..	..
		Solapur	Ujani	४.४९	..	..	..	..
३	नाशिक	अहमदनगर	मुळानगर	..	..	..	..	..
3	Nashik	Ahmednagar	Mulanagar	..	..	..	..	..
		धुळे	मुक्ती	१.००	..	..	..	..
		Dhule	Mukti	१.००	..	..	..	..
४	अमरावती	अमरावती	मोशी	१२.००	..	..	..	..
4	Amravati	Amravati	Morshi	१२.००	..	..	..	..
		बुलढाणा	कोराडी	७.७५	..	..	..	..
		Buldhana	Koradi	७.७५	..	..	..	..
		अकोला	काटेपूर्णा	३.३७	..	..	..	..
		Akola	Katepurna	३.३७	..	..	..	..
		यवतमाळ	इसापूर	१२.००	..	..	..	..
		Yavatmal	Isapur	१२.००	..	..	..	..

तक्ता तीन (अ)--चालू
TABLE III (A)-Contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
५	औरंगाबाद	औरंगाबाद	जायकवाडी	२२.४९	..	..	..	..
5	Aurangabad	Aurangabad	Jaikwadi	२.७२	..	..	..	..
		जालना	गल्हाटी	३.२१	..	..	..	..
		Jalna	Gulhati	३.५२	..	..	..	..
		परभणी	मासोळी	१.८८	..	..	..	..
		Parbhani	Masoli	१.०७	..	..	..	..
		बीड	मांजरा	Chandani	२.२०	..	..	..
		Beed	Manjara	Karadkhed	२.९९	..	..	..
६	नागपूर	लातूर	धरणी	Siddheshwar	१.९८	..	..	..
6	Nagpur	Latur	Dharani	Hingoli	Bhategaon	..	..	..
		उस्मानाबाद	चांदणी	केळझर	२.३८	..	..	..
		नांदेड	Uzmanabad	Kelzar	१.४४	..	..	..
		हिंगोली	करडखेड	बोर	२.३०	..	..	..
		हिंगोली	Nanded	Bor	..	..	..	..
			सिध्देश्वर	शिवनीबांध	..	..	..	..
			Hingoli	Shivanibandh	..	..	..	..
			भाटेगाव	शिवनीबांध	..	..	..	..
			Hingoli	Shivanibandh	..	..	..	..
७	नागपूर	वर्धा	केळझर	१.३२	..	..	..	..
7	Nagpur	Wardha	Kelzar	..	..	..	..	..
		वर्धा	बोर	..	..	..	..	..
		Wardha	Bor	..	..	..	..	..
		भंडारा	शिवनीबांध	..	..	..	..	..
		Bhandara	Shivanibandh	..	..	..	..	..
		नागपूर	वेणा	..	..	..	..	..
		Nagpur	Vena	..	..	..	..	..
		एकूण / Total	२२.४९	३९३.२७	..	..	..	..

तक्ता चार (अ)--चालू
TABLE IV (A)-Contd

अ.क्र. Sr. No.	विभाग Region	जिल्हा District	मत्स्यबीज केंद्राचे नाव Name of the Farm	एकूण जलक्षेत्र (हेक्टर) Total water spread area	केंद्राची उत्पादन क्षमता (लाखात) Capacity (in lakhs)	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) 2020-2021 (Actuals)	२०२१-२०२२ (अपेक्षित) 2021-2022 (Anticipated)	२०२२-२०२३ (अंदाजित) 2022-2023 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
मत्स्यबीज संवर्धन केंद्रे (Fish seed Rearing units)								
१	पुणे Pune	पुणे Pune	वीर Veer	१.००	..	..	..	..
1		पुणे Pune	माणिकडोह Manikdoh	०.४८	..	..	..	..
		सांगली Sangli	सिध्देवाडी Siddhewadi	०.७५	..	..	..	..
		कोल्हापूर Kolhapur	रंकाळा Rankala	०.५०	..	..	..	..
३	नाशिक Nashik	नाशिक Nashik	गंगापूर Gangapur	०.७३	..	..	..	..
3		नाशिक Nashik	चणकापूर Chanakapur	०.६४	..	..	..	..
४	औरंगाबाद Aurangabad	औरंगाबाद Aurangabad	खेळणा Khelana	०.९३	..	..	..	..
4		औरंगाबाद Aurangabad	ढेकू Dheku	०.५३	..	..	..	..
५	लातूर Latur	नांदेड Nanded	मनार Manar	१.५८	..	..	..	..
5		अमरावती Amravati	बासलापूर Basalapur	१.८०	..	..	..	..
६	अमरावती Amravati	यवतमाळ Yavatmal	सायखेडा Saikheda	२.०४	..	..	..	..
6		यवतमाळ Yavatmal	पूस Pus	१.३९	..	..	..	..

तक्ता चार (अ)--समाप्त
TABLE IV (A)-Concl.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
७	नागपूर Nagpur	भंडारा Bhandara	नागठाणा Nagthana	१.५२	..	..	..	..
7		चंद्रपूर Chandrapur	अड्याळ Adyal	०.३२	..	..	..	..
		गोंदिया Gondia	अभोरा Ambhora	१.३४	..	..	..	..
		गडचिरोली Gadchiroli	मुरखळा Murkhala	०.७२	..	..	..	..
		एकूण / Total		१६.२७	..	..	..	..

तक्ता चार (ब)
TABLE IV (B)

खालील तक्ता कार्यरत असलेल्या मत्स्यबीज उत्पादन/संवर्धन केंद्राची माहिती दर्शविली आहे. (आदिवासी क्षेत्रातील केंद्र)
The following table indicates the particulars of the fish seed production/rearing Farms in operation.

अ.क्र. Sr. No.	विभाग Region	जिल्हा District	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राचे नाव Name of the Farm		एकूण जलक्षेत्र (हेक्टर) Water spread area (Ha.)	मत्स्यबीज उत्पादन (लाखांत) Fry Production (figures in lakhs)			Name of the farm	Dist.
			२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) 2020-2021 (Actuals)	२०२१-२०२२ (अंदाजित) 2021-2022 (Anticipated)		२०२२-२०२३ (अपेक्षित) 2022-2023 (Estimated)				
1	2	3	4	5	6					
मत्स्यबीज उत्पादन केंद्रे (fish seed production farms)										
१	मुंबई	पालघर	दापचरी	2.28	...	...	100.00		Dapchhari	Thane
२	नाशिक	नाशिक	करंजवण	2.36	...	..	150.00		Karanjwan	Nashik
		गोंदिया	इटियाडोह	4.82	50.13	250.00	3000.00		Ityadoh	Gondia
		चंद्रपूर	अमलनाला	2.96	4.06	28.54	35.00		Amalhala	Chandrapur
			एकूण / Total	12.42	54.19	278.54	585.00			
मत्स्यबीज संवर्धन केंद्रे (fish seed Rearing units)										
१	अमरावती	अमरावती	मांडवा	2.00	5.80	17.00	20.00		Mandva	Amravati
२	लातूर	नांदेड	लोणी	1.95	..	..	5.00		Loni	Nanded
३	नागपूर	नागपूर	खिडशी	1.12	..	1.50	2.00		Khimdshi	Nagpur
		चंद्रपूर	आसोलामंडा	1.39	6.74	5.86	8.00		Aasolamendha	Chandrapur
		चंद्रपूर	चारागाव	4.16	1.16	43.00	45.00		Chargaon	Chandrapur
			एकूण / Total	10.62	13.70	67.36	80.00			

तक्ता पाच
TABLE V

मच्छिमार साधनावरील अर्थसहाय्याची माहिती (आदिवासी)
Information about physical financial assistance on Fishery Requisites (Tribal)

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakhs)

वर्ष	नायलॉन सूत / जाळी Nylon Twine		तयार जाळी Readymade Nets		बिगर यांत्रिक नौका Non-mechanised boats	
	किलो Kg.	अर्थसहाय्य Financial Assistance	संख्या No.	अर्थसहाय्य Financial Assistance	संख्या No.	अर्थसहाय्य Financial Assistance
1	2	3	4	5	6	7
२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष) 2020-2021 (Actuals)	10899	20.95	260.00	0.35	4.00	0.06
२०२१-२०२२(अंदाजित) 2021-2022 (Anticipated)	18903	37.06	572.00	0.85	24.00	1.69
२०२२-२०२३ (अपेक्षित) 2022-2023 (Estimated)	23571	46.42	900.00	1.50	30.00	0.84

प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना

(१) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना सन २०२१-२२ ते सन २०२४-२५ या पाच वर्षांच्या कालावधीसाठी राबविण्यास केंद्र शासनाने मे-२०२० मध्ये मान्यता दिली सदर योजनेच्या मार्गदर्शक सूचना केंद्र शासनाने दिनांक २४ जून २०२० रोजी निर्गमित केल्या. राज्य शासनाने सदर योजनेस दिनांक १७/११/२०२० च्या तीन शासन निर्णयान्वये केंद्रीय क्षेत्रिय योजना, व लाभार्थीभिमुख योजना व लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना राबविण्यास मान्यता प्रदान केली आहे.

(२) मत्स्यव्यवसाय क्षेत्र रोजगार, अन्न व पौष्टिक सुरक्षा, परकीय चलन, मिळकत आणि लाखांच्या उत्पन्नासाठी विशेषतः ग्रामीण भागातील विकासातील महत्त्वपूर्ण कामांमुळे मत्स्यपालन विकास कार्यक्रमात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावते. हे क्षेत्र राज्यामध्ये प्राथमिक पातळीवर सुमारे ३५५,७४१ लक्ष मच्छिमार, मत्स्यशेतकरी व या व्यवसायावर अवलंबून असलेल्या व्यक्तींना उरनिर्वाहचे साधन उपलब्ध करून देत आहे. मासे हा किफायतशीर प्रथिनांचा उत्तम स्रोत आहे, उपासमार आणि पोषक तूट कमी करण्यासाठी सर्वात चांगला पर्याय आहे. मासेमारी, मत्स्यपालक, मासे विक्रेते आणि मासेमारी व मत्स्यव्यवसाय संबंधित अनुषंगाने समावेश असलेल्या इतर भागधारकांना उत्पन्न वाढविण्याची आणि आर्थिक भरभराट होण्याची या क्षेत्रामध्ये अपार क्षमता आहे.

(३) मत्स्यव्यवसाय विभाग, (मत्स्यपालन, पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय मंत्रालय) भारत सरकार प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना राबवत आहे- भारतातील मत्स्यव्यवसाय क्षेत्राच्या टिकाऊ व जबाबदार विकासाच्या माध्यमातून निलक्रांती घडवून आणण्यासाठीही योजना एकूण रु. २००५० कोटींच्या गुंतवणूकीवर राबवित आहे.

(४) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजनेअंतर्गत मत्स्यपालक, मासे कामगार, मासे विक्रेते, अनुसूचित जाती/जमाती/महिला/भिन्न अपंग व्यक्ती, बचतगट (एसएजजी)/मत्स्यव्यवसाय क्षेत्रातील संयुक्त उत्तरदायित्व गट (JLGS). मत्स्यव्यवसाय फेडरेशनस, उद्योजक, खासगी कंपनी आणि मत्स्य उत्पादक संघटना/कंपन्या (एफएफपीओ/सीएस) यांना मत्स्यपालनाच्या विकासाचे उपक्रम राबविण्याकरिता आर्थिक सहाय्य करणार आहे.

(५) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजनेअंतर्गत लाभार्थीभिमुख उपक्रम राबविण्यासाठी १२३४० कोटी रुपयांच्या गुंतवणूकीची तरतूद केली आहे.

(६) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजने अंतर्गत समर्थित लाभार्थीभिमुख उपक्रमांमध्ये हॅचरीचा विकास, प्रो-आउट आणि तलावाचे संगोपन, संस्कृतीच्या उपक्रमांसाठी इनपुट कॉस्ट, री- सर्कुलेटरी एक्वाकल्चर सिस्टम (RAS) जलाशयांमध्ये पिंजरा उभारणे, खुले समुद्री पिंजरे, सिवीड कलचर, बायव्हल्व कलचर, ट्राउट शेतीसाठी रेसवे बांधणे, शोभीवंत व करमणुकीचे मत्स्य पालन, खोल समुद्रातील मासेमारी जहाजांच्या संपादनास पाठिंबा, सध्याच्या मासेमारी जहाजांचे अपग्रेडेशन, पारंपारिक व मोटार चालवणारे मासेमारी जहाजांच्या सुरक्षेसाठी किट पुरविणे, बोटी व जाळे पुरविणे पारंपारिक मच्छिमारांसाठी, संभाषण किंवा ट्रेकिंग डिव्हाइस आणि पीएफझेड डिव्हाइस खरेदीसाठी समर्थन. प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजनेअंतर्गत शित गृह बांधकाम, बर्फ कारखाना, खाद्य कारखाना/किरकोळ मत्स्य विक्री केंद्र बांधकाम, किर्यांस्क, मत्स्य मुल्यवर्धीत उद्योग, ई- ट्रेडिंग आणि ई- मार्केटिंगसाठी ई-प्लॅटफॉर्म पुरवणे, रोगनिदान चाचणी करिता दर्जेदार प्रयोगशाळा उभारणी, मच्छिमारांना आणि मासेमारी करणाऱ्या जहाजांना विमा, सामाजिक आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्या सक्रिय पारंपारिक मच्छिमारांसाठी जीवन निर्वाह पौष्टिक आधार इ. गोष्टीकरिता सहकार्य करण्यात येणार आहे.

(७) मत्स्यव्यवसाय विभाग, मत्स्यपालन, पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय मंत्रालयाने २ जून, २०२० रोजी प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजनेची विस्तृत मार्गदर्शक सूचना व शासन निर्णय मराठी व इंग्रजीमध्ये एनएफडीबीच्या खालील वेबसाईटवर उपलब्ध केले आहेत.

(i) www.dof.gov.in (ii) www.nfdb.gov.in (iii) www.fisheries.maharashtra.gov.in

निधी वाटप:-

१. केंद्रीय क्षेत्र योजना (सीएस) :-

(अ) संपूर्ण प्रकल्प/युनिटसाठी केंद्र हिस्सा (अर्थात १००% केंद्रीय निधी) वहन करेल.

(ब) जिथे थेट लाभार्थी म्हणजेच राष्ट्रीय/मत्स्यव्यवसाय विकास मंडळासह (एनएफडीबी) केंद्र सरकारच्या प्रतिनिधीद्वारे वैयक्तिक/ गट उपक्रम राबविले जातात, तिथे केंद्रीय सहाय्य सर्वसाधारण प्रवर्गासाठी युनिट/प्रकल्प खर्चाच्या ४०% आणि अनुसूचित जाती/जमाती/महिला प्रवर्गासाठी ६०% पर्यंत असेल.

(२) लाभार्थी भिमुख योजना अनुदान आकृतीबंध :-

प्रवर्ग	%अनुदान हिस्सा		
	केंद्र हिस्सा (%)	राज्य हिस्सा (%)	लाभार्थी हिस्सा
लाभार्थी भिमुख योजना			
सर्वसाधारण	२४(%)	१६(%)	६०(%)
अ.जा.,अ.ज.व महिला	३६(%)	२४(%)	४०(%)

(३) लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना अनुदान आकृतीबंध :-

सदर योजनेचा आकृतीबंध खालील प्रमाणे आहे. एकूण प्रकल्प किंमतीपैकी

केंद्र पुरस्कृत लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा
	६० टक्के	४० टक्के

लाभार्थी :-

१.१ प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजनेचा लाभ खालील व्यक्ती घेऊ शकतात

१. मच्छीमार/मत्स्यशेतकरी/बेरोजगार युवक/उद्योजक.
२. मासे उत्पादक.
३. मत्स्य कामगार आणि मत्स्य विक्रेते.
४. मत्स्यव्यवसाय विकास महामंडळ.
५. मत्स्यव्यवसाय क्षेत्रात महिला स्वयंमसहाय्यता गट/मच्छीमार स्वयंमसहाय्यता गट . (SHGS)/ संयुक्त दाईत्व गट (JLGS).
६. मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था/अनुसूचित जाती/जमाती सहकारी संस्था.
७. मत्स्यव्यवसाय फेडरेशन.
८. उद्योजक आणि खाजगी कंपनी.
९. मासे उत्पादक संघटना/कंपन्या (एफएफपीओ/सीएस).
१०. अनुसूचित जाती/जमाती/महिला/वेगळ्या सक्षम व्यक्ती.
११. राज्य सरकार/केंद्रशासित प्रदेश आणि त्यांची संस्था यासह.
१२. राज्य मत्स्यव्यवसाय विकास मंडळ (एसएफडीबी).
१३. केंद्र सरकार आणि त्यातील घटक.

प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजनेची उद्दिष्टे

१. शाश्वत, जबाबदार, सर्व समावेशक आणि योग्य पध्दतीने मत्स्यव्यवसायाची उत्पादन क्षमता वाढवणे.
२. उपलब्ध जमीन व जलस्रोतांचे विस्तारीकरण, विविधीकरण आणि पुरक वापराद्वारे मत्स्योत्पादन व मत्स्यव्यवसायाची उत्पादकता वाढविणे.
३. मूल्य साखळीचे आधुनिकीकरण आणि मजबुतीकरण तसेच मासेमारी नंतरचे व्यवस्थापन आणि गुणवत्ता सुधारीकरण करणे.
४. मच्छीमार व मत्स्यकास्तकार यांचे उत्पन्न दुप्पट करणे आणि रोजगार निर्मिती वाढविणे.
५. निर्यात व कृषि उत्पादन मुल्यवर्धनामध्ये मत्स्यव्यवसायाचे योगदान वाढविणे.
६. मच्छीमार व मत्स्यसंवर्धकांची सामाजिक, भौतिक व आर्थिक सुरक्षा बळकटीकरण करणे.
७. मजबूत मत्स्यव्यवसाय व्यवस्थापन आणि नियामक रचना करणे.

रचना :

प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना

प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना २०२०-२१

केंद्र शासन पत्र दि. ३/१२/२०२० नुसार एकूण मंजूर प्रकल्प किंमत	--	रु. १५३.१९३ कोटी
केंद्र शासन पत्र दि. १२/०३/२०२१ नुसार एकूण मंजूर प्रकल्प किंमत	--	रु. २१.६४५ कोटी
एकूण मंजूर प्रकल्प किंमत	--	रु. १७४.८३८ कोटी
केंद्र हिस्सा वितरीत निधी -- (पत्र दि. १/१/२०२१)	--	रु. २५.३२४२ कोटी
केंद्र हिस्सा वितरीत निधी -- (पत्र दि. १२/०३/२०२१)	--	रु. ५.०० कोटी
एकूण केंद्र हिस्सा वितरीत निधी	--	रु. ३०.३२४२ कोटी

प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजनेअंतर्गत राज्यस्तरीय मंजूरी व सनियंत्रण समितीच्या दि. १८/१२/२०२०, दि. २३/१२/२०२०, दि. २/१/२०२१ व दि. ९/२/२०२१ रोजी संपन्न झालेल्या बैठकीमध्ये लाभार्थीनिहाय व प्रवर्ग निहाय खालीलप्रमाणे मंजूरी देण्यात आलेली आहे.

अ.क्र.	प्रवर्ग	लाभार्थी संख्या	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा	लाभार्थी हिस्सा	एकूण
१.	सर्वसाधारण	१३२	५७१.५७	३८१.०४८	१४२८.९३	२३८१.५५
२.	अनुसूचित जाती	५४	२८८.७७	१९२.४९	३२०.८४	८०२.१०
३.	अनुसूचित जमाती	५१	२००.९२	१३३.९५	२२३.२५	५५८.१२
४.	महिला	१३९	९४७.०७	६३१.४	१०५४.९१	२६३३.३८
एकूण		३७६	२००८.३३	१३३८.८९	३०२७.९३	६३७५.१५

प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना २०२१-२२

केंद्र शासन पत्र दि. ३०/९/२०२१ नुसार एकूण मंजूर प्रकल्प किंमत	--	रु. २२०.५५१ कोटी
केंद्र हिस्सा	--	रु. ७३.१८ कोटी
राज्य हिस्सा	--	रु. ४८.७८ कोटी
लाभार्थी हिस्सा	--	रु. ९८.५७ कोटी
केंद्र हिस्सा वितरीत निधी-- सर्वसाधारण (पत्र दि. ३०/९/२०२१)	--	रु. १४.०४ कोटी
केंद्र हिस्सा वितरीत निधी-- अनुसूचित जाती (पत्र दि. ३०/९/२०२१)	--	रु. २.९३ कोटी
केंद्र हिस्सा वितरीत निधी (पत्र दि. ३०/९/२०२१)	--	रु. १.३२ कोटी
एकूण केंद्र हिस्सा वितरीत निधी	--	रु. १८.२९ कोटी

प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना केंद्र शासनार्फत मंजूर कृती आराखडा

वर्ग निहाय मंजूर निधी वर्ष २०२१-२२

प्रवर्ग	प्रकल्प किंमत	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा	एकूण अनुदान	लाभार्थी हिस्सा
सर्वसाधारण	५१७८.४५	१२४२.८२८	८२८.५५२	२०७१.३८	३१०७.०७
अनु. जाती	३२६१.५५	११७४.१५८	७८२.७७२	१९५६.९३	१३०४.६२
अनु. जमाती	१४६९.६५	५२९.०७४	३५२.७१६	८८१.७९	५८७.८६
महिला	१२१४५.४५	४३७२.३६२	२९१४.९०८	७२८७.२७	४८५८.१८
एकूण	२२०५५.१०	७३१८.४२२	४८७८.९४८	१२१९७.३७	९८५७.७३

केंद्र शासनाने दि. ३०/०९/२०२१ च्या पत्रान्वये एकूण ४३ योजनांना मंजूरी दिलेली असून प्रवर्ग निहाय मंजूर केलेले लाभार्थी, एकूण प्रकल्प किंमत, केंद्र हिस्सा, राज्य हिस्सा व लाभार्थी हिस्सा दर्शविणारे विवरणपत्र क्रमांक येथे दर्शविण्यात आले आहे. केंद्र शासनाने दिलेल्या मंजूरीनुसार लाभार्थी निवड करण्यात यावी व केंद्र शासनाने मंजूर केलेल्या लाभार्थी संख्येनुसार व उपलब्ध निधीनुसार आर्थिक व भौतिक साध्य पूर्ण करण्यात यावे.

